

KEMAL TAHİR

ittaki

Kemal Tahir
(1910-1973)

Kemal Tahir İstanbul'da doğdu. Gaziihasanpaşa Rüştiyesi'ni bitirip girdiği Galatasaray Lisesi'nin ikinci sınıfından ayrılarak öğrenimini yarıda bıraktı. Avukat katipliği, ambar muhasipliği, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. 1938'de, Nâzım Hikmet'le birlikte yargılandığı Donanma Komutanlığı Mahkemesi'nde on beş yıl hapse mahkum edildi. On iki yıl Çankırı, Çorum, Kırşehir, Malatya cezaevlerinde yattıktan sonra, 1950'de Genel Af Yasası uyarınca geri kalan cezası bağışlandı. 1955'ten sonra yayımlamaya başladığı romanlarıyla edebiyatımızın önde gelen yazarları arasına katıldığı gibi, tarih konusundaki görüşleriyle de düşün hayatımızı etkiledi. 21 Nisan 1973'te, bir kalp krizi sonucunda İstanbul'da öldü.

Yedek Sevgili
Kemal Tahir
İthaki Yayınları 1101
Yayın Koordinatörü: Tuğçe Nida Sevin
Yayına Hazırlayan: Ahmet Öz - Şeyda İşler
Editör: Özgür Günay
Son Okuma: Selçuk Aylar
Kapak Uygulama: Şükrü Karakoç
Grafik Uygulama: Özge Boz
1. Baskı, Mayıs 2016, İstanbul
ISBN: 978-605-375-553-1
Sertifika No: 11407
© Kemal Tahir, 2013
s© İthaki, 2016

Kapak görseli Karikatür Dergisi'nin 1944 yılına ait bir sayısından alınmıştır.
Bu kitabın telif hakkı Kemal Tahir Vakfı temsilcisi ONK Ajans Ltd. Şti.'den alınmıştır.

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15

Kadıköy - İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kemal Tahir

YEDEK SEVGİLİ

YEDEK SEVGİLİ
Karikatür
(11 Eylül 1947 / 23 Ocak 1948)

Birinci Kısım

“Bir Deniz Kazası”

“Beni mahvettin, Cafer, Allah belanızı versin!”

İhsan böyle söyleyerek içeri girdi. Elindeki buruşuk gazeteyi masanın üstüne bırakıp beyaz, tombul eliyle bunun üzerine iki kere vurdu:

“Resim de ne demek oluyor,” diye oturdu. “Siz lüzumsuz resimleri bu gazetelere neden basıp durursunuz kuzum?”

“Hayrola! Çıplak kadın resimlerini mi?”

“Tamam... Bir bu eksikti... Ben resim diyorum. Elbiseli resim. Bir de çıplağı mı var... Aman Yarabbi!”

“Ne oldu? Ver şunu.”

Cafer gazeteyi önüne çekti.

Bu, muhaberebe olmadığı zamanlara ait, havadissizlikten canı sıkılan zavallı bir gazete nüshasıydı. Ne resmi tebliğ, ne günlük emir, ne harekât-ı harbiye haritası, ne bombalanan bir şehir, ne batan bir gemi... masum bir gazete... Muhalefeti belediyeye çatmaktan ibaret, en yürek hoplatan haberi herhangi bir sinema yıldızı kadının kocasından boşandığını bildirir sulh gazetesi... Birinci sayfada üç ay sonra kutlanacak Çiçek Bayramı hazırlıkları. Kocaman bir çiçek resmi. İngiliz veliahdının yeni kullandığı jartiyerler. Kocaman bir resim. Altta, yeni alınan üç bin tonluk yolcu gemimizin servise girişi şerefine tertip edilen deniz gezintisine dair bir fotoğraf...

Cafer:

“Resimlere ne olmuş,” diye hayretle sordu, “jartiyerlerden Beyoğlu’na henüz gelmemiş mi? Gelirler nerdeyse... Buluruz.”

“Nasıl jartiyer? Sen neler söylüyorsun?”

“İngiliz veliahdı...”

“Bırak şunu. Sayfaları çevir. Hey Allahım.. On iki sayfa... Yedinci sayfayı bul... Hayır, galiba sekizinci sayfa. Ben mahvoldum..”

Cafer, her zamanki ölçülü, ihtiyatkâr, ağır hareketleriyle sayfaları çevirdi. Sekizinci sayfa, baştan başa yeni yolcu vapurunun ilk tenezzüh seferinin fotoğraflarına tahsis edilmişti. Baştan itibaren, rıhtıma bağlı tekne... Davetliler geliyor... Hareket... Ne güzel resim!.. Vapur arkasında beyaz bir iz bırakarak... Ve nihayet kaptan köprüsünün parmaklığına dayanmış iki kişi... Biri erkek, biri dişi. Cafer, hafif bir ıslık öttürdü. Erkek, İhsan’a benziyor. Dişiyi...

“Kim bu karı?”

“İşte bir bu eksikti. Utanmadan bir de soruyor. Tanımadın mı?”

“Neden tanıyacaktım ben elin aşüftesini?..”

“Nasıl olur kardeşim?! Kız kardeşin Nazmiye değil mi?”

“Bu mu Nazmiye? Sen deli misin? Bu mu Nazmiye? Koluna girmişsin. Benim bildiğim Nazmiye bu kadar samimiyeti hiç sevmez. Sarhoşsun galiba!”

“Resim çekildiği zaman mı? Tabii sarhoştum. Lakin şimdi aklım başımda. Bu kız, senin kız kardeşin Nazmiye’den başkası olamaz kardeşim.”

“Neden olamazmış?.. Bir kere aralarında zerre kadar müşabehet yok. Saçmalıyorsun...”

“Olamaz! Mutlaka benim sevgili Nazmiye bacımdır. Ben yoksa perişan olurum. Benim aile

saadetim tehlikede...”

“Şimdi anladım...” Cafer gülümsedi. Gazeteyi kapatıp arkadaşının önüne sürdü. “Bir tek çare var. Bu nüshayı eve götürme...”

“Olamaz. Cahide romanını takip ediyor. Gazetelere tefrika basmak mutlaka lazım mı? Ve ayrıca resim basmak... Siz burada neler yaptığının farkında mısınız? Her sabah bu kepaze gazetenizle kaç yüz ailenin saadetini mahvettiğinizin...”

“Kaptan köşkünde bu yabancı kadınla ne işin vardı?”

“Teessüf ederim. Bunu bana değil, o mendebur fotoğrafçınıza sormalısın. Haydi kalk, gidiyoruz.”

“Nereye?”

“Doğru sizin eve. Nazmiye’yi göreceğiz. Resmi kabul etmesini yalvaracağız.”

“Böyle hoppalıklardan hazzetmez. Bilmez misin?”

“Yalvaracağım... Ayaklarına kapanacağım.”

“Daha kolayı gazeteyi eve götürmemek değil mi?”

“Sen neler söylüyorsun... Gazeteyi bana Cahide gösterdi. Bir kusurumu yakaladığı zaman nasıl hareket ettiğini bilirsin... Soğuk, müstehzi... Bir yumruğu kalçasında... –Böyle sıralarda resim çıkaran bir acemi boksöre benzer.– ‘Bu da kim?’ diye sordu. Yüreğime inerse, sebab-i mevtim sizsiniz gazeteciler. Bir kere yutkunmuşum... ‘Bu da mı kim?..’ diye sordum. ‘Evet!’ diye gülümsedi. ‘Bu mu? Bunu bilmeyecek ne var? Nazmiye...’ ‘Hangi Nazmiye?.. Şirketteki yeni daktilonun adı Nazmiye mi?..’, ‘Nasıl şirket?.. Yeni daktilo ne demek?.. Şekerim, iyi baksanıza... Bu bizim Cafer’in kız kardeşi değil mi?..’ Zekâmı takdir etmelisin. Nasıl da bulur buluştururum... Bizimki resme bir an baktı: ‘Acayip bir yalan,’ diye yüzünü buruşturdu, ‘Nazmiye daha topludur, bu sıskanın biri...’, ‘Kızcağz son günlerde biraz hasta imiş... Bozulmuş... Görsen acırsın...’ dedim.”

“Halt etmişsin... Kız turp gibi...”

“Bilir miyim? Artık yalanları peşi peşine sıralamak zaruri... Kızın evvela sıtmaya tutulduğunu, tam kurtulacağı sırada enflüanzaya yakalandığını, ondan halâs olayım derken bir böbrek sancısı ile kıvranmaya başladığını... falan filan saydım. Yine resme dikkatli dikkatli baktı. ‘Hani kadınlar olmayacaktı?’ dedi.”

“Kadınlar ne olmayacaklarmış? Hasta mı?”

“Yok canım... Sahi... Sen maceranın evvelini bilmiyorsun... Vapurun ilk seferi tenezzüh mahiyetinde olduğundan icap edenlere davetiye gönderilmedi mi? Size de gelmiştir.”

“Evet... Ben böyle şeyleri sevmediğimden...”

“Malum, gelmedin... Ben de vallaha isteyerek gitmiş değilim birader... Lakin ne halt edeceksin ki vazife...”

“Deniz seyranı sana nasıl vazife oluyor bakalım?”

“Neden böyle alay ediyorsun kalpsiz adam? Biz kömür üzerine de iş yapmaz mıyız?”

“Yaparsınız.”

“Vapurlar kömürle işlemez mi?”

“Sen neler söylüyorsun?.. Yeni gemi mazotla işliyor. Uydurma...”

“Tamam... Bir de bu eksikti. Cahide bu faciada mazot bahsini bilmiyor... Haydi azizim, eve koş, bunu da sen müjdele... Ben buraya, dünya üzerindeki en samimi arkadaşımın yardım istemeye geldim... Aile ocağım yıkılıyor. Durmuş bana mazottan bahsediyorsun. Bir kere taşkömürü istihsal

eden bir memlekete mazotla müteharrik gemi almak kadar manasız bir hareket olur mu... Şimdi bu bahsi bırakalım. Vazifeyi anlatıyordum.”

“Evet vazifeyi...”

“Sırıtmı, sinirime dokunuyorsun. Cahide’ye dedim ki: ‘Ruhum,’ dedim, ‘bu davetiye battal olmuş bir davetiye,’ dedim, ‘ben bunu sana yalnız göstermek için getirdim,’ dedim, ‘hani mesele başka bir renk almasaydı seni bu davetiye ile beraber, bu pazar günü deniz seyranına götürecektim...’ dedim.”

“Davetiyeyi yazıhaneye bıraksaydın da bütün bu uçsuz bucaksız yalanlara hacet kalmasaydı...”

“Cebimi karıştırırken eline geçmiş. Ben dalgın bir herifim..”

“Peki peki... Devam et.”

“Devamı kardeşim... Gemi ne de olsa ecnebi malı. Biz henüz kendi havuzlarımızda böyle tekneler yapamıyoruz.

Allah saklasın bir arıza olabilir... Bir suikast olabilir. Kazanlar patlar, sürat tecrübesi yapalım derken tekneyi ortasından böleriz. Hasılı bütün bu ihtimalleri göz önüne alan Denizyolları, ilk seferi deniz seyranına tahsis edecek yerde, vatan uğruna kellesini koltuğuna alan bizim gibi mütehasısları bir araya toplayarak bir tecrübe gezintisi yapmaya karar vermiş oluyor. Anlatabildik mi?”

“Bütün bu kepezelikler, hep bu sıska kadın uğruna mı?”

“Sıska kadın! Hey yarabbim! Nadide’yi bir kere görsen... Uğruna yepyeni bir vapurla mehtap gezintisine çıkmak değil, kış ortası küçücük bir Laz takasıyla devriâlem seyahatine kalkarsın. Benim karım güzellikten ne anlar ki!.. Uzatmayalım kardeşim, bin dereden su getirerek, pazar günkü tecrübe seferine hiçbir kadının iştirak etmeyeceğini temin ettim.”

“İnandı mı?”

“İnandı.”

“Hiçbir kadın gitmeyecekmiş de Nazmiye’nin kaptan köprüsünde ne işi varmış?”

“İşte meselenin can alacak noktasına parmak basıyoruz. Kız hasta değil mi? Deniz havası umumiyetle böbrek, karaciğer hastalıklarına birebir gelmez mi? Sen böyle düşünerek, bilhassa idarenin davetiyeyi bastırıp her tarafa dağıttıktan sonra tenezzüh fikrinden vazgeçtiğini bilmediğinden kız kardeşini koluna takmış, rıhtıma dayanmış oluyorsun. Uzun münakaşalardan, tereddütlerden sonra, daha doğrusu gemiyi bize satan Frenk şirketi mümessilinin şahsi mesuliyet deruhte etmesi üzerine Nazmiye’yi içeri alıyoruz. Hattâ ben bir akıl düşünmüş oluyorum. ‘Teknenin maskotu olsun!’ diyorum.¹ Sıkışınca zekâmı işletirim. Hem de vızır vızır.”

“Dur, hemen kendini methetme. Ben işin sonunu hâlâ karanlık gibi görüyorum.”

“Karanlık da ne oluyor? İş, hamdolsun, aydınlığa çıktı.”

“Zannetmem... Nazmiye bu hikâyeyi benim gibi gülerek dinlemeyecektir.”

“İmkânı var mı? O her zaman benim kılıbıklığımla eğlenir. Fazladan Cahide’yi de sever... Onu üzmemiş olmak için... Şeye razı gelecektir... Şeye...”

“Suç ortaklığına desene... Lafı ağzında neden geveliyorsun?”

“Sevmiyorum büyük sözleri ben... Dinle de artık bitireyim... Nadide ile beraber seyrana çıktım. Ne kadar eğlendiğimizi sana anlatamam... Dünya üzerinde Nadide’den daha şeker bir kadın yoktur. Akıllı... Namuslu...”

“Namusu karıştırma. Midemi bulandıracaksın...”

“Vallaha namuslu... Bütün bir gün ve kocaman bir gecenin yarısında ona en yakın olduğum an, işte

bu insafsız fotoğrafçımızın resmimizi çektiği andır. Ancak bir kere koluna girebildim.”

“Dans!”

“Dans sevmiyor.”

“Kokteyl filan...”

“Ağzına içkinin damlasını koyanlardan değil...”

“Eyüpsultan’da mı oturuyor bu Hint kumaşı?..”

“Hayır... Bilemedin... Sarıyer’de...”

“Neci?”

“Hiçbir şeyci değil... Kocasından boşanacak... Mahkemedeler...”

“Sakın seninle evlenmek için boşanmasın...”

“İyi tahmin ettin...”

“Ya Cahide?”

“Cahide’yi bu işe neden karıştırdığını anlayamadım!”

“Efendim?”

“Hemen şaşırırsınız. Bir de gazeteci olacaksınız... Bütün bunlar kadın işlerinde böyle icap eder. Yerine göre laf edeceğiz. Kadın benim yüzümden kocasını terk ediyor değil ki... Biz vaziyeti bu hengâmede bulduk. Zemine, zamane uygun söz söyledik.”

“Seni bekâr mı biliyor?”

“Çok şükür, evlilerin evlenme cüzdanlarını boyunlarına asarak dolaşmalarına dair henüz bir kanun çıkmadı. Tabii bekâr biliyor. Hem de onu tanımadan evvel evlenmenin dehşetli düşmanı bir bekâr...”

“Demek Nadide Hanım’ı görür görmez prensibinizden vazgeçmiş oluyorsunuz.”

“Evet... Talâk vukuunda evleneceğiz.”

“Bunlar ne kadar kirli işler İhsan! Ben şaşırdım. Cahide’ye mi acıyacağımı sana mı, yoksa bu Nadide denilen kadına mı acıyacağımı vallaha kestiremiyorum. Biz bu macera yaşlarını çoktan geçirdik... Artık uslansana... Bütün bu yalanlar, yalanlardan ileri gelen sıkıntılar... Sonra karına verdiği azap... Otuz yaşındasın...”

“Hayır yirmi dokuz.”

“Yirmi dokuz olsun... Altı senedir evlisin...”

“Hayır, beş buçuk sene...”

“Beş buçuk sene olsun... Karın seni seviyor.”

“Lüzumundan fazla...”

“Daha ne istiyorsun budala?”

“Senin gibi bekâr olmayı. Gazetede tesadüfen resmim çıkınca bunda ölüm tehlikesi varmış gibi korkmamayı... Hasılı bekârlığın, şimdi tarafınızdan asla idrak edilmesine imkân bulunmayan nefis ve cihandeğer hürriyetini istiyorum.”

“Cahide ile evlenmeye karar verirken ama, böyle düşünmüyordun?”

“Dâhiler bile sür git dâhi değıllerdir. Dehalarını meydana koyan işlerin haricinde bol bol eşeklik ederler. Benim dehamı meydana koyan vaziyet de, meğer bekârlık hayatı imiş. Kendi kendimi perişan etmişim. Boynuma zincir takmışım. Yaa, işte böyle...”

“Hiçbir şey anlamıyorum. Hem bekârlık diyorsun, hem de taaddüd-ü zevcata özeniyorsun. Ama ne fayda! Sana söz kâr etmez ki... –Cafer içini çekti.– Şimdi, mutlaka Nazmiye’yi bu kirli işe

karıştıracak mısın?”

“Başka çare yok ki... Haydi gidelim... Bir düşün, Nazmiye bugün keyifli mi?”

“Belli olmaz.”

“Öğle yemeğinden sonra seni öptü mü? Doğru söyle...”

“Öptü ama beni her zaman öper.”

“Çok öfkeli zamanlarda öpmez. Sen nereden bileceksin. Ceketini giyiver. Hakikati meydana çıkarıp aile yuvamı yıkılmaktan kurtarmak için sizi, ah haydutlar, siz iki kardeşi, bir akşam yemeğe davet etmeliyim.. Yemekten sonra sinemaya götürmeliyim. Yahu! Bu ‘hakikat’ denilen baş belasının meydana çıkarılması neden bu kadar pahalı?”

“Gevezelenme... Sen bir gün bizi de Cahide’ye karşı kendin gibi rezil edeceksin...”

“Ceketini giy... Uysal davrandıkça küstahlaşıyorsun. Hakkına bakarsan akşam ziyafetini de, sinemayı da sen üstüne almalısın.”

“Sebep?”

“Gazeteye benim resmimi neden basıyorsun? Eğer bunalmış olmasaydım sizi vallaha dava ederdim. Beni teşhir etmeye ne hakkınız var sizin?.. Hükümet bütün gazeteleri niçin kapatmaz anlamam ki...”

* * *

İhsan yolda evvela bir tuhafiye mağazasına girerek bir güzel kadın çantası satın aldı. Sonra şekerçiye uğrayıp bir kocaman kutuya çikolatalı nefis bonbonlar doldurttu. Beyoğlu’nda çiçekçiden bir de karanfil demeti yaptırdı.

“Bunlar silahtırlar azizim,” diye Cafer’in koluna vurdu, “kolay değil, meydan muharebesine gireceğiz.”

“İnşallah Nazmiye bunları kafana çarpar da seni evden kovar...”

“Dilin tutulsun...”

“İnşallah...”

“Allah aşkına sus. Bedduadan korkarım.”

“Sen neden korkmazsın? Bu kadar korkularla, bu kadar karışık işlere nasıl giriyorsun hayrettir.”

“Evvelce ben de şaşırdım. Sonra bunun sırrını keşfettim. Beni bu işlere korku sevk ediyor kardeşim. Beni her kadın evvela dehşetli korkutuyor. Tabii içlerinde en korkuncu karım Cahide... Ondan evvelkilerden de korkardım. Sonrakilerden de korkuyorum. Korku beni şaşırtıyor da aklımda fikrimde olmayan badirelere atıyor.”

“Bütün kılıbıklar senin gibi midirler acaba?”

“Orasını bilmem... Bildiğim bir şey varsa bütün kılıbıkların şaşılacak derecede kadıncı olmalarıdır. Kazak kocalardan karılarına ihanet eden yüzde yirmiyi bulmaz ama, kılıbıkların yüzde doksan dokuzu karılarını kolayca aldatırlar.”

“Sen şimdi içinde bulunduğumuz hale ‘kolayca’ mı diyorsun?”

“Tabii. Beterin beteri var.”

Sahiden “Beterin beteri” vardı. Cafer arkadaşına hemen on dakika sonra mecburen hak verdi.

Kapıyı çaldıkları zaman ikisi de sakindi. Bir kadın ne kadar merhametli, akıllı, ciddi olursa olsun bir diğer kadınaoyun oynamaya bayılır. Nazmiye gibi üniversiteyi bitirmiş bir genç kız da olsa bu

kaide değişmiyordu. Elbette biraz öfkelenmiş görünecek, bir parça nazlanacak... Fakat neticede erkeklerle bir olup bir hemcinsini aldatmaya razı olacak. Anne olsun, sevgili, yahut kız kardeş yahut arkadaş olsun, kadınların mayasında bu hususiyet var. Havva anamızdan beri!..

Kapıyı hizmetçi açtı:

“Nazmiye evde mi kızım?”

“Evde küçük bey.”

“İyi öyle ise...”

İhsan, portmantonun aynasında kendisine baktı. Gülümsedi. Paketleri hizmetçiye vermedi. Emniyetli adımlarla Cafer’in arkasından merdivenleri çıktı.

Merdivenin nihayeti, bir camlı kapı ile salondan ayrılıyordu.

Cafer, aralık duran bu kapıyı itti ve eşikte kalakaldı. İçeriden Nazmiye:

“Siz misiniz ağabey? Hayrola! Bir şey mi unuttunuz?” diye sordu.

İhsan, kendisini bir sürpriz gibi takdim etmek gayretiyle arkadaşını itti.

“Evet bir şey unuttuk ya!..” diyerek salona girdi. Aman yarabbi! Karısı Cahide...

“Ooo! Siz de mi berabersiniz İhsan Ağabey?”

Nazmiye’nin bu sözlerinden her şey anlaşılıyor. İş fiyasko vermiş... Çoktan...

“Beraberim... Evet... Merhaba karıcığım... Merhaba Nazmiyecik... Nasılsın yavrum?”

Cafer, arkadaşından beş misli daha şaşırılmıştı. Cahide’nin elini, yüreği çarparak öptü.

“Safa geldiniz efendim,” diye kekeledi, “şey için uğradım... Şey için, bana lütfen Nazmiye...”

“Hele şimdi kitap dursun” –İhsan böyle söyleyerek Cafer’in kolunu tuttu– “Giderken alırsın. Bir kitap unutmuş karıcığım. Geçiyorduk. Hizmetçiye ‘Yukarda kim var?’ diye sordum. Sen varmışsın. İsbet oldu ruhum! İşte istediğın çanta... Rengini beğenmezsen değiştireceğim... Sen de Nazmiye, öyle somurtma, işte senin de sevgili fondanların... Bir de küçük hanıma İhsan Ağabey’i tarafından bir buket karanfil... Hani bir şiir vardı. Aklına geliyor mu Cafer! Karanfilden bahseder. Ahmet Haşım’ın galiba... Severim ben o şiiri. Ne var karıcığım. Dişiniz mi yine?”

“Evet dişim...”

“Vah vah! Pek kederlendim. Ne yapsak... Biraz afyon ruhu yok mu? Şuracıktaki eczaneden bir koşu alıp gelsem.”

“Hele oturun rica ederim. Biz Nazmiye ile neyi konuşuyorduk biliyor musunuz? Hani şu mahut tecrübe seferini...”

“Hangi mahut? Tecrübe seferi ne demek?”

“İhsan şaşırarak kadınlara baktı. Bu şaşkınlığı o kadar tabii ve samimi idi ki Cafer, kendisini alâkadar etmeyen bir mesele olduğu halde içine düştüğü şaşkınlığa rağmen arkadaşının oyuncu kudretine hayran kaldı.

“Tecrübe seferi canım!.. Nazmiye’yi uğur olarak zorla kabul ettirmişsiniz ya... Gazetedeki resmi de mi hatırlamıyorsunuz?”

“Ha... Şu mesele...” –İhsan sükûnetle Cafer’e döndü– “Ben sana söylememiş miydim azizim,” dedi, ‘foyamız meydana çıkar,’ dememiş miydim! Verdiğim sözü lütfen bana iade et... Görüyorsunuz ki Cahide yanılıyor. Karıma manasız yere azap vermek istemem.”

Cafer:

“Sözü...” diye kekeledi. “İade ediyorum.”

“Teşekkür ederim. Dinle karıcığım.”

“Artık eve gitsek... Evde anlatırsınız. Bize müsaade şekerim.”

“Hayır! Olamaz. Müsaade etmeyin Nazmiye... Burada konuşacağız. Bana bak Cahide, gözlerimin içine bak bakayım. Sen bana yine darılmışsın. Çocukluk ediyorsun. Bunlar yabancı değiller... Beni dinle... Beş senedir sana emniyet telkin edemediğim için ben de son derece müteessirim. Kederleniyorum. Rica ederim eldivenlerini bırak da beni dinle... Evet sana yalan söyledim. Resimdeki kadın Nazmiye değildi. Nazmiye’ye benzer yeri var mı?”

“Canım sıkılıyor. Eve gitmek istiyorum. Böyle iğrenç hikâyelerle dostlarımızın olsun başını ağrıtmayalım... Haydi!”

“Lakin karıcığım.. Evde imkânı yok olmaz. Biz seninle bu meseleyi ancak burada konuşabilir, burada anlaşabiliriz.”

“Neden?”

“Vakanın biricik şahidi de, müsebbibi de burada.”

“Hâlâ Nazmiye olduğunda ısrar mı ediyorsun? Dehşetli bir cüret! Nazmiye pazar günü evden dışarı çıkmamış.”

“Canım sana Nazmiye’den bahseden kim? Cafer söylesene.”

“Ne söyleyeceğim?”

“Lafa bak! İşte foyan meydana çıktı. İnsan utanacağı bir işi ya hiç yapmamalı, yahut da yapınca sonuna kadar gitmeli... Dinle karıcığım. Siz de lütfen dinleyiniz Nazmiye Hanım, gazetede ki resim... Resimdeki kadın bizim Cafer’e aittir, Cafer’in bir arkadaşı...”

Nazmiye gözlerini kırpıştırarak ağabeyine baktı. Cahide de demin Nazmiye’nin karşısında düştüğü gülünç vaziyetten kurtulmak ve biraz da kocasının ihanetine inanmamış olmak için aynı mana ile Cafer’in yüzünü tetkik ediyordu. Cafer bu iki bakış altında o kadar utandı ki sahici bir suçlu gibi şaşırıp kızardı.

İhsan, fırsattan istifade ederek karısına kurnaz kurnaz göz kırptı:

“Sevgilim,” diye rahatça konuştu, “bu bekâr ağabeylerin bazıları, kız kardeşlerine karşı kılıbık bir kocadan beter oluyorlar. Bana itimat etmemek suretiyle, çok sevdiğin, hürmet ettiğin bir dostu baksana ne kadar müşkül vaziyette bıraktık. Mamafih kabahat benim değil... ‘İş meydana çıkarsa hakikati Cahide’ye mutlaka söylerim,’ demiştim. Bu şartla suç ortağı olmayı kabul etmiştim... Halbuki, ruhum, ne kadar eğlenecektiniz. Sen bilhassa Nazmiye, pek hoşlanacaktın. Tanburî Salahattin harika idi. Ne çare ki bu efendi, ikinizi sevgilisine feda etti. Pardon, bir cihet daha var. ‘Foyamız meydana çıkarsa,’ dedi ki, ‘hanımlara kendimizi affettirmek için her şeye razıyız.’ Ziyafet isteyin... Hediye isteyin... Cafer razı... Ödeyecek. Değil mi Cafer?”

“Evet razıyım! Beni affediniz Cahide Hanım!”

“Evvla beni gezintiden mahrum etmenizden sebebini öğreneyim de...”

“Utandı karıcığım..”

“Kadın utanılacak kadar çirkin miydi?”

“Gazetede ki resmi görmediniz mi? Berbat bir şey! Korkunç derecede berbat... Af buyur... Caferciğim.. Samimi kanaatimi söylüyorum..” –İhsan hâlâ gözlerini kırpıştıran ve görümceliği tuttuğu için biraz somurtmuş olan Nazmiye’ye döndü– “Fena bir yenge o kadar...”

“Aptal mı İhsan Ağabey?”

“Hayır! Lüzumundan fazla zeki... Pardon kurnaz...”

“Kimin nesi?”

“Bilmem... Kimin nesi Cafer?”

“Şey efendim.. Bunu sana sonra anlatırım Nazmiye.”

İhsan, bu sözden uzak da olsa bir tehlike sezerek atıldı:

“Bir bankada daktilo imiş, yahut bir bankada kâtime... Fransızca biliyor. En fenası hislerini bu lisanla ifade etmeye bayılıyor. Canını sıkın bir hal olunca bir tuhaf ‘Bêtise!’² demesi var ki ömür... Fotoğraftan şiddetle korkuyormuş. Biz kaptan köşkünde üçümüz duruyorduk. Cafer bir resmini elde edebilmek için fotoğrafçıyı gizlice buldu da habersizden resmimizi çekti. Ne dersiniz karıcığım, hesapça o resim gazeteye girmeyecekti de, bizim beyin hususi arşivinde saklanacaktı. Ne yapalım, bu dünyada, hiçbir şey gizli kalamıyor. Bilhassa aşk u alaka meseleleri...”

Cahide kocasını dinlerken kararını vermişti. İhanete uğramış gülünç kadın olmaktansa hikâyeye inanmak daha doğru idi. Zaten mesele bu kadar meydana çıktıktan sonra artık gizli kalamazdı. Gözünü ayrıca açacaktı.

Nazmiye’ye gülümsedi:

“İşte böyledir şekerim,” dedi, “gelin hanımlar görümcelerine henüz nişanlanmadan evvel bile zarar verirler. Bu da bir çeşit içtimai kanun... Cafer Bey çekingenliği yüzünden Nazmiye hemşiresini de, Cahide hemşiresini de güzel bir deniz gezintisinden mahrum bıraktı... Şimdi buna nasıl bir ceza tertip edelim?”

“Bize takdim edemeyeceği birisini sevmek kâfi bir ceza değil mi?”

“Evet... Bu da bir ceza... Fakat ona ait bir ceza... Bize faydası yok... Haydi düşünmeyin... Bizi de bu pazar günü Yalova’ya götürsün. Lakin bir şartla, biz de bu pazar günü müstakbel yengemizi gezintiden mahrum edelim... Adı nedir bu hanımın?”

“Adı!..”

Cafer, imdat ister gibi İhsan’ın yüzüne baktı. İhsan artık bütün soğukkanlılığını toplamıştı:

“Lüzumsuz bir inkâr,” diye yüzünü ekşitti, “söylesene... Adı Nadide!”

“Hakikaten nadide bir mahluk olmasını temenni ederim. Nadide yengemiz geçen pazar bize çektiğini, lütfen bu pazar tatsınlar, olur mu?”

“Hayhay! Emredersiniz...”

Cahide’den başka hepsi ayakta duruyorlardı. Nazmiye kahve yapmak bahanesiyle aşağı indi.

Cafer’in gömleği terden boynuna yapışmıştı. Çamaşır değiştirmek için yan odaya geçti. Aralık kapıdan karı kocanın konuştukları işitiliyordu. İhsan, kısık bir sesle:

“Pek çirkin bir şey,” diyordu, “görsen gülmekten bayılırsın...”

“Sahiden seviyor mu?”

“Seviyorum zannediyor... Malum ya, bizimki bu işlerin acemisidir.”

“Sen ustasısın değil mi?”

“Rica ederim karıcığım... Ustası olduğum seni sevip seçtiğimden belli...”

Cafer aynada yüzüne baktı. Yüzü hâlâ allak bullaktı. Yalanın her çeşidini, eskiden beri, hem sevmez hem de söylemeyi beceremezdi. İhsan’ın bu korkunç kabiliyetine şaşıtı... Böyle gırtlığa kadar riyaya gömülüp nasıl yaşıyor? Bu da bir türlü dolandırıcılık değil mi?.. Böyle kepezeliklere dayanarak devam eden bir aile münasebeti daha ne kadar sürer?

Nazmiye'yi hatırlayarak kıpırmızı kesildi. Alışık olmadığı kadar büyük bir öfkeye kapıldı. Bu demin yaşadığı birkaç on dakika ile arkadaşlığın, dostluğun ne münasebeti vardı? Ama insan hiçbir zaman bu İhsan olacak meluna kızamaz ki...

Gazetede ki kadın resmini gözünün önüne getirmeye çalıştı. Bir saat evveline gelinceye kadar dünyada mevcut olduğundan bile bihaber yaşadığı bu meçhul kadın... Hayat ne acayip şey!.. İsteyerek, istemeyerek ne tuhaf münasebetler vuku buluyor? Birbirini hiç tanımayan, birisi ötekinin mevcudiyetinden hâlâ habersiz bulunan iki kişi, yine mevcudiyetlerinden hâlâ habersiz bulunduğu diğer iki kişi ile beraber demin burada sanki yaşadı. Onlar için ehemmiyetli bir insan oldu. İyiliğinden, fenalığından, güzelliğinden, çirkinliğinden bahsedildi.

Dışarıda İhsan, yalanlarına doludizgin devam ediyordu:

“Kadın bana üç kere Cafer’in evli olup olmadığını sordu. Kendisi kocasından boşanacakmış da...”

“Aman... Evli mi?”

“Tabii evli... Lakin kocasıyla ayrı yaşıyorlarmış...”

“Ne ayıp! Sus rica ederim, Nazmiye duymasın, kızın yüreğine iner...”

“Değil mi karıcığım? İşte biz bu sebeple meseleyi sizden sakladık.”

“İyi ettiniz. Böyle münasebetler pek uzun sürmez. Bunlar nihayet birer kapris olabilir.”

“İnşallah...”

“Neden içini çekiyorsun. Cafer fena mı tutkun?”

“Fena!”

“Çirkin dediniz ya!..”

“Çirkin... Pek çirkin... Görmelisin...”

“Merak ettim doğrusu...”

Cafer, içeride, aynanın karşısında, giyeceği temiz gömleği elinde tutarak öylece durdu.

Hayret değil mi, bu meçhul kadını o da artık şiddetle merak etmeye başlamıştı. “Şunu mutlaka görmeliyim,” dedi, “mutlaka...”

Gazetede ki resim, şimdi gözünün önüne gelen bulanık şekline rağmen, o kadar çirkin değildi. Profilden görünen bir acayip kadın yüzü... Hani manalı kadın yüzleri vardır, onlardan biri...

[1](#) Maskot: Gemilerde, uçaklarda, bazı milletlerin askeri birliklerinde uğur telakki edilen şeyler... Ekseriya hayvanlardan ve bazen de sinema sanatçılarından seçilir.

[2](#) Saçma! Budalalık!

İkinci Kısım

Bir Otomobil Kazası

Cafer, üç gün üst üste İhsan'a telefon etti. Üç gün karşısına bir Rum matmazel çıkıp beyin şirkette bulunmadığını söyledi. Kızın “şirket” derken bir “sirket” demesi vardı ki birisi taklit yapsaydı Cafer o kadar sinirlenmezdi.

Nihayet dördüncü gün –bir ikindi üzeri– telefonda kaçakla karşılaşmak mümkün oldu. Demek, hicap hissi bu yalancı adamda ancak üç gün sürmüştü.

“Beni aramışsın kardeşim,” dedi. “Ankara'daydım. Yazın Ankara tahammül-fersa oluyor... Bir emrin mi vardı?”

“Hayır. Seni merak ettim.”

“Benim neyimi merak ettin?”

Cafer, arkadaşını ararken birtakım şikâyet sözleri hazırlamıştı, bilhassa kendisini haklı, onu haksız zannediyordu. Şimdi “Neyimi merak ediyorsun?” sualine karşı pek şaşırıldı:

“Hani beni aramadın da” –Birden kendisini toparlayarak öfkelenildi– “Hiç utanmaz mısın sen?.. Beni yerin dibine geçirdin... Kızın yüzüne bakamıyorum. Eve geç vakit gidip kahvaltı etmeden savuşuyorum. Sizin gibi edepsizler... Bu dünyada, kimseye iyilik yaptırmayacaklar.”

“Yeter. Anlıyorum. Affedersin. Başka çare var mıydı? Cahide'yi görünce sen benden ziyade şaşırmadın mı? Haydi doğru söyle!”

“Şaşırıldım. Berbat oldum. Sonra, seni yalan söylerken seyrettim de korktum.”

“Foya meydana çıkacak diye mi?”

“Hayır. Bir insan, karısına karşı yalanı bu kadar pervasız nasıl söyleyebilir diye...”

“Boş ver... Sen de elbet alışırın!”

“Allah göstermesin. O kadını gördün mü?”

“Hangi kadını?”

“Başımıza bu felaketleri getiren aşüfteyi?”

“Hayır! Şimdi görmeye gideceğim...”

“Nerede buluşacaksınız?”

“Yenimahalle'de... İstersen sen de gel... Yalnız bir şartla... Rezaleti meydana vermeyeceksin. Malum ya, bizim evli olduğumuzu bilmiyor. O suretle idare-i kelimede edeceksin. Razi mısın?”

“Pekala! Sen mi gelirsin?”

“Oraya mı? Saçmalıyorsun. Seni Karaköy'de beklerim. Vapur varsa denizden, yoksa otobüsle gideriz. Gözlerinden öperim.”

“Mersi!”

Cafer, aynada yüzüne baktı. İki günlük tıraş... Rengini hiç sevmediği bir kravat... Ceplerini kâğıtlarla, gazetelerle doldurduğu için ütüsü bozulmuş bir ceket... Bu kıyafetle, bir insanın uğruna sıkıntı çekmiş bile olsa, bir kadını merak etmeye dahi hakkı yoktur. Bir arkadaş, “Maceraların kenarında durmak zevkine doyum olmaz. Futbolda yan hakemi gibi bir şey...” diye bir laf ederdi. “Demek tabiatımız ne kadar sakin olursa olsun, bazen canımız macera istiyor...” diye gülümsedi.

Köprüyü telaşsız adımlarla geçti. Karaköy'de İhsan, pek şık, pek neşeli, biraz da heyecanlı bekliyordu.

“Yürüsene...” diye elini salladı, “pişman olacak gibisin.”

“Evet. Sizi rahatsız ederim,” diye düşünüyorum.

“Bilakis, vaziyet düşündüğün gibi değil, belki bana yardımın bile dokunur.”

“Eğer bizim evdekine benzeyen bir yardımsa... Bak sana peşinen söyleyeyim, ben ömrümde bir daha o hale düşmek istemiyorum. Yalancıya ortak olmak pek zormuş... Gülme, sinirime dokunuyorsun. Cahide inandı mı o martavallara?”

“Tabii inandı. Kadın erkek münasebetinde hangi taraf daha evvel kendisini toplar da daha derli toplu yalan söylerse, o taraf öteki tarafı aldatır.”

“Ne demek? Tamamamıyla aksi bir hal vaki olsaydı da Cahide senden bir ihanet saklasaydı... Yani yalanı iyi uydursaydı kanacak mıydın?”

“Oynaya oynaya...”

“Yine yalan söylüyorsun.”

“Hayır, seninle şakalaşıyorum süt kuzusu..”

“Bazı şeyler vardır ki şakaya tahammülleri olmamak lazım. Bir mahallede doğduk, beraber büyüdük. Aynı mektepte okuduk. İşlerimizin bizi ayırması şurada beş altı senelik bir mesele... Öyle iken seni sanki yeni tanıyorum. Dehşetli değişmişsin. Korkunç bir hal almışsın..”

“Neler söylüyorsun kuzum?.. Bir duyan olsa beni gazeteci zanneder. Hem yalandan bu kadar nefret etmek, hem de gazetecilik...”

“Bir de Avrupa görmüş adamsın. Sen de mi Kapalıçarşı esnafı gibi gazetecileri yalancı zannediyorsun?”

“Yalancı değil misiniz?”

“Hayır.”

“Tekzipler.”

“Bir kere bütün tekzipler hakikat olmaz. Sonra bizim memleket asırlardır müstebitler tarafından idare olunmuş. Yalancı olan gazeteci değil Abdülhamit... Anlatabildik mi?”

“Peki, peki...”

İhsan, boş bir otomobil durdurttu.

Taksim’e kadar, karısını nasıl ikna ettiğini anlattı.

Otomobilde o kadar sarsılıyorlardı ki, Yenimahalle’ye kadar esaslı bir şey konuşmadılar.

Cafer, yürümeye başlar başlamaz, her adımda Nadide’ye rastlayacakmış gibi etrafına bakıyor, gazetede silik resimden bu kadını tanıyıp tanıyamayacağını merak ediyordu.

Nihayet “Fırıldak” denilen kır kahvesine oturdular.

Hafta başı olmadığından masalar bomboştu. Kendilerinden başka iki çocuklu bir aile var o kadar..

Cafer tenhalığı beğendi. Deniz burada, sularına boya dökülmüş geniş bir nehre benziyordu. Karşıdaki Anadolu Kavağı sahili kırmızı kayaları, koyu yeşil fundalarıyla bir kocaman tiyatro dekorunu hatırlatıyor. Hava buzlu şerbet gibi...

“Burası ne kadar güzelmiş. Biz İstanbullular, bu şehre adeta hakaret ediyoruz. Güzelliklerini yaşamamak suretiyle şehrimize hainlik ediyoruz. Değil mi?”

“Ben yaşıyorum.”

“Zannetmem. Belki yaşıyorsun ama üzüntü ile yaşıyorsun. Buranın zevkini mutlaka çıkarmak için Cahide ile beraber gelmelisin. Sen bilakis buraya günah işlemeye geldin.”

“Şimdi de sofuluğun tutmasın. Biraz içeriz değil mi?”

“Elbette... Burada su içilmez ya...”

“Demek aklına geldi.”

Vaktiyle henüz mektebe giderlerken iki kız arkadaşlarıyla Sarıyer'deki Hünkâr Suyu'na gezmeye gelmişlerdi. O zamanlar içki yasağı vardı. Gizliden bira içerken polisler hepsini birden karakola götürmüşlerdi de, babacan bir komiser, böyle söyleyerek, “Burada su içilmez ya...” diyerek kendilerini bırakmıştı.

“O kızlar ne oldu acaba?”

“Sen insafsız bir adamsın İhsan! Ben bu suali kendi kendime bile hâlâ soramadım.”

“Şair olmalıydın diyeceğim, artık bu manada hülyalı, yufka yürekli şair de kalmadı.”

“Ben hatıralarıma hürmet ediyorum. Tanıdığım insanların hepsi, eğer böyle bir daha görüşmemek üzere ayrılmışsak, benden bir şeyler alıp gitmiş gibidirler. Kendimi ufak ve kuvvetsiz kalmış hissediyorum.”

“Kadın işlerine karışmayışın işte bundan... Sahi, sana bir şey soracağım. Bunu geçen gün sizin evden çıkınca hatırladım. Sen hiç sevdin mi Cafer?”

“Ben mi? Sevdim galiba!”

“Demek emin değilsin...”

“Evet.”

“Kim bu mesut kadın?”

“Bir barda çalışıyordu.”

Cafer, bardağına bira doldurup hepsini birden içti. Yaklaşan akşamın yumuşak renkleriyle dolu sakin tabiat, bu yapayalnız yaşayan delikanlıyı birdenbire kavramış olmalı ki, içini çeker gibi tekrar:

“Barda çalışıyordu,” dedi, “adı Ayten'di... Ayten... Burhan Cahit'in romanından sonra alıp yürümüş bir isim. Asıl adı muhakkak Fatma, Ayşe, Emine, Sıdika gibi bir şey olmalı. Neme lazım! Ayten vesselam... Sinirime dokunur bu isim ama, sahteliği de bir tuhaftı.”

“İçini çekme. Birkaç kere dans ettiğinize eminim. Eminim ki kadıncağzı tarafınızdan sevildiğini bile öğrenememiştir.”

“Değil... Bir gece çok canım sıkılıyordu. Bara gittim... Ayten'in nasıl olup da masama geldiğini hâlâ bulamıyorum. Galiba tesadüfen beraber dans ettik. Çok sarhoştuk. Beraber oturduk. Bir likör ısmarladım. Belki sebepli belki sebepsiz bir ağlama tutturdu. Böyle bir ağlama çeşidini görmemiştir. Sanki acı kelimelerden yapılmış bir sakız çiğniyor ve ağzının en derin yerinden insanı kızdırmayacak şekilde inliyordu. Akli başında olmayan bir genç kadını nasıl teselli etmeli? Ben sigara paketinin altına bir şeyler çizerek düşünüyordum. Hiç aklımdan çıkmaz... Dünyadaki insan sefaletine dair muazzam bir roman yazmak kudretinde olsaydım falan gibi bir şeyler... İşte tam bu esnada küstah bir erkek sesi: ‘Ayten seni bu hergele mi ağlatıyor?’ diye sormaz mı? Demek ki ikimiz de yaşamakta olduğumuz andan pek memnunduk. Başımızı beraber kaldırdık. Ancak barlarda görünen tiplerden birisi idi. Omuzları lüzumundan fazla geniş, hemen o akşam tıraş olmuş bir delikanlı... Uzunca boylu bir adam. Bana bakmaya tenezzül bile etmeden sualini tekrarladı: ‘Seni bu hergele mi ağlattı?’ Ayten'in yüzüne baktım. Gözlerinde benden af isteyen bir mana vardı. Oturduğumuz masa, herifin durduğu yerden bir karış yüksekteydi. Belki bundan, belki de benden bir şey ummadığı için boş bulunduğundan, çenesine yumruğu yer yemez arkası üstü devrildi.”

“Sen mi vurdun?”

“Evet...”

“Şaşılacak şey! Ben de Ayten Hanım vurdu zannetmiştim. E?”

“Artık ne kadar öfkelendiğimi anla ki, bir yumrukla bırakmadım. Üstüne sıçradım. Garsonlar yetişmeselermiş, kafasını tekme ile ezecekmişim. Yüzünün kanını muslukta yıkadıktan sonra baktım, yine de her tarafı kıpkırmızı idi. Polis geldi. Fakat Ayten o kadar bağırdı ki bar sahibi işe müdahale mecburiyetinde kaldı. Karakola gitmedik. Kız acele giyindi. Koluma asılarak dışarı çıktı.”

“İşte bak! Vay habis vay! Bize de hiçbir şey belli etmedin. E?”

“O geceden sonra her akşam Ayten’in pansiyonuna gider, saat ona kadar kalırdım. Saat onda o bara giderdi, ben matbaaya... O zamanlar musahhahlık ediyordum.

Fakülteye devam ettiğimiz zamanlar...”

“Biliyorum. Sonra?”

“Sonra... Gecelerden bir gece... Tanıştığımızdan galiba bir sene sonraydı. İzinli gecesi... ‘Beni sinemaya götür,’ diye tutturdu. Hemen hemen onu tanıdığım gecenin kederli hisleri içinde idim. İki kişi ile dünyada yalnız kalmak isteği duyarız ya...”

“Malum!”

“İşte öyle bir keder. ‘Olmaz,’ dedim. ‘Artık beni sıkıyorsun!’ dedi. ‘Sen de beni,’ dedim. Şapkamı alıp defoldum.”

“Olur böyle işler. Ertesi gün telefon etmiştir.”

“Telefon etmedi.”

“Üç gün sonra kafayı çekip bara damlasaydın.”

“Hayır. Ben de inat ettim.”

“İş enteresan bir hal alıyor. Devam et!”

“Tam üç ay Beyoğlu’na çıkmadım. Tam üç ay kendimi tedavi ettim. Nihayet yüreğimi evire çevire yokladım. Baktım ki Ayten’den en küçük bir iz kalmamış. Ferahladım. Üç ay sonra, bir gece ilk defa, saat on ikiye doğru caddedeki pastanelerden birinde oturmuştum. Rahatça gazete okuyordum. Birdenbire adımları çağırılmışlar gibi yüreğim vurdu. Başımı kaldırdım. Pencerenin önünden geçiyordu. Siyah mantosunun içinde küçük bir kız gibi... Sinemalardan çıkan kalabalığın arasında yapayalnız... Bir saniye içeri baktı. Galiba beni gördü. Ben hemen başımı önüme eğdim.

On dakika oldu olmadı, kısa boylu, tombalak bir delikanlı ile beraber pastaneye girdi. Delikanlının yanakları kırmızı idi. Ellerinde kirli, beyaz eldivenler vardı. Ayten tezgâhın önünde durmuştu. Arkası bana dönük. Ayaklarını şımarık şımarık kımıldatarak pastalar beğeniyordu. Bunları bir büyük kutuya koydurdular. Delikanlı aldı. Dışarı çıktılar.

Sağa sapsalar, onları artık göremeyecektim. Sola saparlarsa pencerelerin önünden geçeceklerdi. İçimden, ‘Eğer sola saparlarsa fena olacak!’ dedim. Sola saptılar. Birinci pencereyi geçtiler. Ayten önde, delikanlı bir adım arkasında... İkinci pencerede şakaklarım zonkluyordu. Üçüncü pencere. Benim önünde oturduğum. Ayten bir gün saatimi düşürüp kırmıştı. İşte o zaman yaptığı gibi başını eğdi. ‘Gülümsüyor mutlaka!’ diye düşündüm. ‘Bana fenalık ettiğini mutlaka biliyor.’ Yerimden fırladım. Köşeyi dönmüşlerdi. Deli gibi koştum. Aralık sokakta yetiştim. ‘Baksana bana!’ dedim. Durdular. Sanki delikanlı orada yokmuş gibi. ‘Nereye böyle?’ diye sordum. Yüzüme bir acayip baktı. Kara gözlerinde bir şaşılacak minnetle... ‘Sana soruyorum,’ diye bağırdım. ‘Bana karışmaya ne

hakkınız var?’ dedi.”

“Kız haklı.”

“Dinle... Elimin tersiyle ve olanca kuvvetimle yüzüne vurdum. İnanır mısınız?”

“Hayret! Sende ne marifetler varmış... Seni gidi yere bakan, yürek yakan seni... Sonra... Tombalak delikanlı seni ayağının altına almalıydı... Ha yavrum?”

“Ayten hiç ses çıkarmadan iki büklüm oldu. Kolunu tutarak, ‘Gel benimle beraber!’ diye adeta hırladım. Delikanlıyı kocaman pasta paketi ile orta yerde bırakıp yürüdük.”

“Nereye? Bereket versin vakit gece... Bu öfke ile kızı nikâh dairesine kadar götürürdün..”

“Tekrar pastaneye girdik. Kalktığım masaya oturduk. Açık bıraktığım gazeteyi dikkatle ve ağır ağır katladım. Evvelce sık sık buraya geldiğimizden garson kadınlar ikimizi de tanıyorlardı. Ağzılığım la sigara tablasının kenarına vurarak birisini çağırdım. Ayten yavaşça, ‘Bir şey istemem. Ben gideceğim!’ dedi. Çay ısmarladım. Elini hâlâ yüzünden indirmiyordu. Bileğini tutup çektim. Sol gözü kızarmış ve şişmeye başlamıştı.”

“Vay kazak herif vay! Ellerin kırılsın.”

“Pişman olacak halde değildim ki... Duvardaki aynaya baktı. İçini çekerek, ‘Ne fenasın! Ne hayvansın!’ dedi. Ben de ‘O herif kimdi?’ dedim. Çay soğuşuncaya kadar bekledik. Sonra kalktık. Ayten küçük mendili yüzünde, dışarı çıkmak için acele ediyordu. Tezgâhın önünde durdurdum. Demin yaptığı gibi pastaları beğendirerek büyük bir kutu doldurttum.”

“Şimdi bir üçüncü şahıs ister. Kıza bir tokat vurmali. Sen elinde pasta paketi ile apışıp kalmalısın.”

“Paketi bakalım ben mi alacağım? Paketi Ayten’e verdim. Kapı eşiğine kadar beraber yürüdüm. Orada, ‘Haydi güle güle...’ deyip geri döndüm. Yerime oturarak gazeteyi kabil olduğu kadar açtım.”

“Bu da nasıl bir cilve kuzum? Şimdi buna sen ne mana veriyorsun?”

“Gazeteyi açtım. Harfler gözümün önünde raksa başlamışlardı. Bir kelime bile okumak imkânsız... Kendi kendime kızdım: ‘Kin tutmaya, düşman olmaya değer mi? Yoluna çıkmaya, vurmaya değer mi?’ diye düşünüyordum. Meğer kızı o üç ay zarfında zerre kadar unutamamışım. Yahya Kemal’in meşhur şiirindeki hâlet... ‘Sandım bu biten gün beni râmettiği gündü...’ meselesi. O halde ancak on dakika sabredebilmişim. Caddeye çıktım. Beyoğlu Caddesi’nin geceyarısından sonraki halini bilirsin. İnsanı kederden öldürecek kadar kepazedir.”

“Şimdi bara mı gidiyorsun? Kendini affettirmeye...”

“Hayır. Eve gidiyorum.. Kendi evime... Bizim sokağın yarısı aydınlık, yarısı karanlıktır. İçinde bulunduğum mağlubiyet hisleriyle eve gitmek de bir cesaretti. Halbuki cesurmuşum gibi görünecek halde değildim. Kapıya birkaç adım kala, Ayten karanlıktan karşıma çıktı.”

“Aferin! Yapıştır tokadı şu rezile Ayten Hanım.”

“Pasta paketini uzattı: ‘Al bunu. Artık senden hiçbir şey istemiyorum,’ dedi. Nedense, sanki böyle hareket etmesi pek tabii imiş gibi, zerre kadar şaşırmadan, ‘Bırak yere,’ dedim. Eğilip kutuyu yere bıraktı. Yavaşça. Ve yanımdan geçerek gitti. Bir an nefesimi keserek ayak seslerini dinledim ve birdenbire karanlıktan ne kadar çok korktuğunu hatırladım. Birbirimizden kilometrelerce uzaklaşmışız gibi arkasından koştum. Dönüp bekledi. Yanına yaklaşıncaya tekrar vuracaktım zannederek elini yüzüne kapatarak başını sakladı. Tutup hınçla öptüm. İkimiz de sessiz sedasız ağlıyorduk.”

“Neredeyse beni de ağlatacaksınız. Hâlâ mı bu Ayten hüküm sürüyor beyimizin yüreğinde?”

“Hayır... Bu artık eski bir hatıradan ibaret. Şimdi galiba İzmir’de... Evlendi.”

“E ne olacak?”

“Bilmem... Bir şey olsun diye anlatmadım ki... Boğaz hep bana böyle oyun oynuyor. Evvela Ayten’i mi, yoksa Yahya Kemal’in ‘Ses’ şiirini mi hatırladığımı kestiremiyorum. İşte ben böyleyim İhsan, böyle olduğum için senin kadın maceralarına şaşıyorum. Senin hesabına korkuyorum.”

“Neden? Benim korkulacak neyim var? Bu lafını akşamdan beri ikinci defa söyledin.”

“Şu sebepten korkuyorum: Bence her macera bizden bir şeyler koparıyor. Bizi yarım hale getiriyor. Belki ben alışmadığımdan böyle düşünmekteyim. Mamafih yine de iyi dayanıyorsun. Aferin!” –Cafer kederle gülümsedi– “Budala gibi nelerden bahsettim. Bize birer şişe bira daha getirsinler...” –Etrafına bakındı– “Ne bekliyoruz? Nadide Hanım nerede?”

“Nadide Hanım nerede? Fena sual değil... Şimdi ben de sana, aşağı yukarı seninki kadar komik bir macera hikâye edeceğim. Ben bu Nadide Hanım’ın bu akşam buraya gelip gelmeyeceğine emin değilim.”

“Ne demek?”

“Şu demek ki, yirminci asırda böyle bir rezalet yalnız benim başıma geldi. Biz bu kadınla postrestant adresi kullanıyoruz. Yani henüz evini bile bilmiyorum.”

“Sebebi?”

“Öyle istiyor.”

“Nasıl tanıştınız?”

“Taksim Meydanı’nda.”

“Birisi mi takdim etti?”

“Hayır. Paketleri döküldü. Toplayıp verdim. Bunların arasında bir de kitap vardı. Andre Jid’in bir romanı.”

“Vay, kültürlü bir hanım desene.”

“Artık kültürünü falan bilmem... Jid’i Fransızcadan okuyor. Anlar mı, anlamaz mı, günahı boynuna. Beraber otobüs bekleme yerine kadar yürüdük. Otobüs henüz yeni kalkmış. Arkadaki yarım saat sonra hareket edecekmiş. Orta yerde kazık gibi duracak halim yok ya... ‘Bir yere oturalım,’ dedim. Rız oldu.”

“Pek çabuk değil mi?”

“Ben de evvela senin gibi düşünerek sevinmiştim. Meğer dünyadaki bütün buna benzer işler gibi kolay zannedileni en zoru imiş. Ben bu yarım saat müddeti boş geçirmemek için dil dökmeye başladım. Paketlerin düşmesi bir lütf-ı ilahi imiş. Tanışmamıza vesile olduğundan... Zaten belli bir şey imiş ki efendim, biz ezelden birbirimiz için yaratılmışız. Ben hanımı görür görmez ‘İşte ruhumun hemşiresi!’ demişim de aklımı şaşırmışım. Hasılı, nihayet mektuplaşmaya karar verdik. Bir müddet birbirimizi böyle anlamaya çalışacaktık. Kocasından boşanmak üzere olduğundan başka bir şey söylemedi. Ne adresini, ne ailesini... Elimde bir postrestant numarasıyla Taksim otobüs durağında kalakalmayayım mı?”

“Acayip!”

“Hiç sorma! Biz mektup yazmaya giriştik kardeşim. Edebiyata yeniden başladık.”

İki ay dil döktükten sonra vapur gezintisine razı ettik. Sizin melun gazeteniz yüzünden de işi az kalsın berbat ediyorduk.

“Şimdi burada ne bekliyoruz. Yine postrestant randevusu mu bu?”

“Hayır. Bu umumi bir randevu... Eğer fırsat bulursa bir ihtiyar karı ile gelip karşımda bir masaya oturacak.”

“Sen?”

“Ben de burada içimi çekerek bira içeceğim.”

“Fena!”

“Sorar mısınız? Berbat!”

“Bugün gelmezse?”

“Gelmezse... Bize üst üste üç mektup yazıp miyavlamak düşer... Hem de gelmeyeceğine senet vereyim... Vakit geçti.”

İhsan böyle söyleyerek saatine baktı. Saate bakmasıyla “Eyvah!” diye elini alnına vurması bir oldu:

“Hani benim şapkam?” diye ayağa kalktı. “Garson hesabı koştur. Koş oğlum... Hesabı!.. Hay Allah kahretsin. Saat sekiz buçuk. Neredeyse hava kararacak. Yürü Cafer. Mahvoldum... Hep senin yüzünden... Garson!.. Haydisene... Borcumuz ne kadar... Borcumuz... Şuradan bir otomobil iste...”

Ortada garson falan yoktu. Bir ihtiyar adam zerre kadar istifini bozmadan parayı aldı, üstünü derin derin hesapladı. Bir miktar bozuk para verdi. İki arkadaş yokuş aşağı adeta koşmaya başladılar.

* * *

İşte Fırıldak Gazinosu’ndan çıktuktan sonra olup bitenler Cafer’e, karısından hakikaten korkan bir kılıbığın nasıl bir mahluk olduğunu asla unutamayacağı kadar kuvvetle gösterdi.

Ortada belli başlı bir tehlike görünmediği için bütün telaşlar manasız ve gülünçtü. Manasız ve gülünç olduklarından insanı evvela şaşırtıyor, sonra öfkelenendiriyor, sonra acındırıp en sonra güldürüyordu.

İhsan ilk hareket olarak, yokuşun başında yanık bir beddua okuyarak kravatını gevşetmişti. Bu kadarcık bir hareket, kıyafetinin şıklığını berbat etmeye yetti. Tombul vücudu adeta pörsüdü. Yüzünün gergin derisi sarktı. Bir anda, hayatından memnun, zevkperest, zengin bir delikanlı iken, iflas etmiş bir adam haline giriverdi. Cafer’in iki adım önünde çocuğu denize düşmüş bir kadın gibi yalpalayarak koşuyordu.

Gazino yüksekte olduğundan, güneşin oynadığı oyunu ikisi de fark etmemişlerdi.

Şimdi deniz seviyesine indikçe, işin şakaya tahammülü olmadığı, vaktin pek geçtiği anlaşılıyordu. Sanki bir sinema hilesinin içindeydiler. Her adımda gündüzden geceye doğru inerek karanlığa gömülüyorlardı. İhsan ilk rastladıkları bakkal dükkânına uğrayıp, “Bir otomobil!” dedi.

“Efendim? Bir şey mi istediniz?”

“Otomobil dedim. İşimiz acele...”

“Bulacağınızı zannetmem. Eğer son otobüs gitmediyse... Bazen geç kalır.”

“Hay Allah belasını versin... Yürü Cafer.” Tekrar tırıs kalktılar. Otobüsten indikleri küçük meydanlıkta makine değil insan bile yoktu.

“Burada mı indikti Cafer?”

“Burada zannederim.”

“Zannederim ne demek? Sen de zaten bir şeyi aklında tutamazsın ki... Vapura koşalım... Vapura...”

İskelede bir vapur vardı... Kaçtırmak korkusu ile tırısı dört nala çevirdiler. Lakin iskelenin bütün kapılarını sımsıkı kapalı buldular. İhsan, bunlardan birisini deli gibi yumrukladı. Ses veren yok... Ellerini bellerine koyarak etrafta imdat aradılar. Sanki Yenimahalle'nin bütün insanları bu iki yabancıya oyun oynamak için söz birliği ederek saklanmışlardı.

“Herkes öldü mü canım? Polis de mi yok? Cafer!”

“Efendim!”

“Bir çare bulalım kardeşim. Bir otomobil... Rica ederim... Cahide'yi bilirsin. Yavrucağa bu kadar azap vermeye hakkımız yok. Seni ne kadar sever...”

“Telaşlanma kardeşim... Otomobil buluruz.”

Susup etrafı dinlediler. Uzaktan uzağa otomobil horultuları, korna sesleri duydular. Bu seslerin kendi vehimlerinden ibaret olduğunu anlayınca tekrar iskeleye saldırdılar.

Neden sonra üstü balık kokan bir çımacı yumruk darbelerine öfkeyle cevap verdi. Son vapur gideli bir saat olmuş... Bu iskeleye bağlı olan sabahleyin... Yarın sabah ilk postayı yapacak vapurmuş...

“Otomobil. Otobüs?”

“Otobüs yoktur. Son otobüs gideli bir saat oldu.”

“Otomobil?”

“Artık o kadarını bilmem. İleride belki rastlarsınız...”

“İleride neresi... Burada taksi durağı yok mudur?”

“Bilmem dedim ya!”

Yalnız kaldıkları vakit İhsan yalvaran bir sesle:

“Ne halt edeceğim ben... Ben ne halt edeceğim,” diye inledi. Cafer acıyarak:

“Telaşlanma birader,” diye teselli etmeye çalıştı. “Zaten vapur bizim işimizi görmez ki... Buradan köprüye iki buçuk saatte gider. Köprüye iki buçuk saatte. Esasına bakarsan bizim işimizi otobüs de görmez. Biz, yeni bir taksi bulacağız. Haydi Sarıyer'e doğru yürüyelim...”

“Sarıyer'de yeni bir taksi bulur muyuz?”

“Canım burası Sahra-yı kebir değil ya... Nihayet İstanbul şehrindeyiz... Mevsim yaz. Otomobilden çok ne var? Hem taksi olması da şart mı? Bir hususi arabaya bile rastlasak, mazeretimizi söyler, yardım isteriz.”

“Evet... Haklısın... Mazeretimizi söyleriz... pekala. Başüstüne. Koşalım kardeşim, haydi durmayalım.”

Sarıyer'e doğru koşarken Cafer, şaşkınlık, öfke, acımak safhalarını süratle geçmiş, kılıbıklıkla gizliden gizliye eğlenmeye başlamıştı. Üç gün evvel kendi evinde duyduğu yalanlara şimdi hak veriyordu. Bir insan bu kadar korkak olunca onun yalan söylemesi nihayet bir meşru müdafaa hali sayılabilirdi. Acaba, kılıbıklık denilen huy, korkaklıktan ibaret değil miydi?

Kılıbık her şeyden, fareden, kuru gürültüden, yıldırımından, cinden, hasılı maddi veya gayrimaddi her şeyden korktuğu için karısından korkmuyor mu idi?

Yan gözle yanı sıra jimnastik adımlarıyla yürüyen İhsan'ın yüzüne baktı. Alt dudağı titriyor, gözleri dehşetle dolu. Cafer'in gülmesi tuttu. Öksürdü.

“Bir şey mi söyledin?”

“Hayır.”

“Bulamazsak, mahvolurum... Ev yine haftalarca cehenneme döner... Bulmalıyız.”

“Bulacağız. Müsterih ol. İcabında telefon ederiz.”

Sarıyer karakolunun önüne gelince artık deliler gibi koşmanın imkânı da kalmamıştı. Piyasada bir sürü kalabalık var. Hepsisi de ne kadar sakin, yüreği rahat insanlar... Yemeklerini çoktan yemişler... Gülüşüyorlar, şakalaşıyorlar, dostlarıyla selamlaşıyorlar.

İhsan, bir polis durdurup derdini döktü. İleride, Büyükdere’de otomobil bulunmuş... Yoksa oradan telefon etmeli imiş... Taksim’e telefon etmeli... “Ne kadar zamanda gelir?” sualine polis doğrudan doğruya cevap vermeden sordu:

“Hastanız mı var?”

“Evet, hastamız var.”

“Yoksa refika vaz’-ı haml mi edecek?.. Geçenlerde bizim komiserin refikası da birdenbire sancılandı. Kadın kısmı bu işin hesabını bir türlü doğru tutamaz. Hepsinin hesabınca bir hafta vardır. Bir de bakarsınız yolcu kapıya gelmiş...”

“Teşekkür ederiz memur bey... Teşekkür ederiz.”

İhsan, öfkeden dişlerini gıcırdatarak yürüdü. Cafer:

“Dur, hemen koşmayalım,” dedi, “bir düşün, hususi otomobili olan bir ahbab var mı burada?”

“Hiç aklıma gelmiyor.”

“Dur da düşünelim.”

“Olmaz. Yürüyerek düşünürüz.”

“Öyleyse koşma... Herkes bize bakıyor. Şu kravatını ya bağla yahut da çöz cebine koy.”

“Kravatımı rahat bırak... Bir otomobil istiyorum. Saat kaç?”

“Saat... Dur bakayım.”

“Yürü... Saati ne yapacağız. Otomobil... Bu mendeburların hepsi de yere battı yahu.”

Büyükdere’nin deniz kenarındaki meyhaneleri uzaktan görünmüştü ki İstanbul tarafından gelen bir taksi soldaki sokaklardan birisine sapıp gözden kayboldu. Araba taksi olduğuna göre müşterisini bırakıp muhakkak geri dönecekti. Çok şükür kurtulmuşlardı. Şimdi marifet, otomobil geri dönmeden evvel sokağın başını tutmakta.

Artık utanmayı falan bir tarafa bırakıp koştular. Köşeye vasil olunca sokağı bomboş buldular. Tamam... Burada beklemek lazım... Beyhude telaş etmişler. Beyhude...

“Nerede bu otomobil?”

“Müşterisini bırakıp döner.”

“İleriden dolaşırsa...” Cafer, sokağın nihayetini bir müddet tetkik ettikten sonra katiyetle “İmkânsız,” dedi, “ilerisi dağ kardeşim. Baksana...”

“Bakıyorum. Evet, dağ... Bu Allahın belası, dağları aşacak değil ya.”

“Aşmaz, aşmaz... Gelecektir.”

“Ben vallaha Cahide’ye acıyorum. Kendisini helak ediyor. Tabii, hakkı da var. Beni seviyor. Kıskançlık aşk alametidir. Sen nereden bileceksin süt kuzusu?”

“Anlıyorum...”

“Sonra... Ben evimde sükûn ararım. Birisi somurttu mu hastalanıyorum, ayıp değil... Fena oluyorum. Bu gece Cihatlar’a gidilecekti. Cihatlar’a. Kadın giyinmiştir. Beni bekler. Ben de hayvan gibi buralara...”

Bu esnada elektrik fenerleri hep birden yandı. Gözleri alacakaranlığa alıştığı için gecenin

bastırıldığını anlayamamışlardı. Otomobili görmekten ve onun biricik çıkış noktasını tutmaktan gelen yürek ferahlığı tekrar zedelendi. İhsan:

“Gece olmuş biraber,” diye inledi, “saat dokuzu on geçiyor. Mahvoldum.”

“Mevsim yaz. Misafirliğe ona doğru da gidilebilir. Zaten altımızda hazır araba olduğundan Cahide’yi hemen alırsın... Şoförün yanında seninle kavga edemez, misafirlikte de çekişemez. Dönüşe kadar hiddeti geçer... Meraklanma.”

“Aklım karışmış da, ben bu hususları düşünemiyorum sahi...”

Tam karşılarında üç ayak üstüne bir büyük gemici dürbünü koyulmuştu. İhtiyar bir adam bu dürbünle beş kuruşa çocuklara aydedeyi seyrettiriyordu.

Cafer, kılıbık arkadaşının yanında bekârlığın sultanlığını idrak ettiği için mesut, beş kuruş vererek aydedeye bakmak arzuları duymaktaydı.

İşte tam bu esnada beyaz elbiseli, beyaz çantalı, beyaz şapkalı ve beyaz iskarpinli bir kadın gelip yanlarında durdu.

Bu kadının bütün hususiyeti, Boğaz’da bir yaz gecesi tepeden tırnağa beyazlar giymekten ibaret değildi. Güzellikten de fazla bir şeyi, zarafeti vardı. Cesur bakışlarla evvela erkeklere, sonra önünde durdukları direğin tepesindeki otobüs durağı levhasına baktı.

Kadının zuhuru, nefis manzarasından başka, Cafer’i şaşkınlıktan sersem edecek bir tesir daha yapmıştı.

İhsan, galiba bütün korkuları birdenbire unuttu. Evvela kravatını sonra şapkasını düzeltti. Keyifli zamanlarında kadınlara hitap ederken kullandığı sevimli sesiyle:

“Siz de mi otobüs bekliyorsunuz efendim?” diye sordu.

Kadın, Fransızcadan başka lisan bilmediğini söyleyince İhsan kibar bir Parisli erkek kadar güzel Fransızcasıyla suali tekrarladı. Evet. Kadıncağz da otobüs bekliyormuş.

“Maalesef Matmazel...”

“Pardon Mösyö. Madam dö Rampar...”

“Af buyrun, o kadar gençsiniz ki... Herkes benim gibi yanılırdı.”

“Pek naziksiniz... Otuz yaşındayım.”

“İmkânsız... Şakalaşıyorsunuz.” –İhsan kadına bunları Fransızca söyledikten sonra sanki Cafer bu lisanı hiç bilmiyormuş gibi Türkçe olarak– “Değil mi azizim?.. Pek daha körpe göstermiyor mu?” diye sordu.

Cafer yeni bir oyun karşısında kaldığı için şaşırılmış, Türkçe cevap verdi:

“Saat kaç biliyor musun?”

“Allah saatlerin canını alsın. Otuz yaşında imiş. Hem de Fransız... Hem de dö Rampar. Yani asilzade. Rica ederim Fransızca bilmiyor gibi davran; bak ne kadar eğleneceğiz!..”

“Cahide?”

“Bırak canım...” –Kadına döndü– İşte gördünüz mü Madam, inanmadı. Size takdim ederim. On iki yaşında iken Yunan harbine gönüllü yazılıp cephelerde boğuşmuş bir Türk delikanlısı. Kendisi bu yaşta –o da otuz yaşındadır– milis miralayı rütbesindedir. Anadolu asilzadelerinden Ahmet Paşa’nın oğlu. Maalesef güzel lisanınızdan bir kelimesini bile anlamaz.

“Onun için mi somurtuyor?”

“Hayır. Başka bir derdi daha var. Onu da otomobilde anlatırım. Hem şaşarsınız, hem gülersiniz.”

“Nasıl bir dert?”

“Otomobilde... Çünkü artık otobüs bulamayacağız. Son araba bir saat evvel gitmiş.”

“Şakalaşıyorsunuz. Bu kadar erken mi?”

“Evet... Bu memleket, bu kadar güzelliğine rağmen maalesef bu kadar erken uyur.”

“Öyle ise vapura bineyim.”

“Vapur da yok. Şimdi biz burada bir taksi bekliyoruz. Kabul ederseniz size de bir yer veririz.”

“Rahatsız etmez miyim? Ne tuhaf! Burada bir ahbabıma gelmişim. İhtiyar bir kadındır. Kolayca vasıta bulabileceğimi söylemişti. Demek size rastlamamış olsaydım...”

“Bu şahane tesadüfün bütün saadeti bize aittir Madam. Parisli misiniz?”

“Evet...”

Bu evet cevabını alır almaz, İhsan, Paris’e dair öyle sevimli şeyler söylemeye başladı ki, Madam dö bilmem ne, otuz yaşında olmasına rağmen kırk senelik bir ahbabına rastlamış gibi munisleşti. İhsan artık dünyayı unutmuş, Paris’te doğup büyümüş bir Fransız zenperesti gibi şakıyordu.

Bu sefer telaşlanmak yine Cafer’e düşmüştü. Evvela bu soytarının karısı olan Cahide’ye, sonra yine bu soytarının mektuplarını okuyan o meçhul Nadide’ye ve sonra yine bu yaman soytarıyı zevkle dinleyen bu Fransız kadına ve nihayet bizzat bu acayip soytarının kendisine acıyordu. İnsanlar bu hale nasıl düşüyorlardı? Deminden beri gördüklerinin ve şimdi seyretmekte olduklarının insan vakarıyla ne alâkası vardı. Canı sıkılarak saatine baktı. Dokuzu kırk geçiyor. Demek yarım saat olmuş. Demek artık otomobil bu sokaktan dönmeyecek. Bu sokaktan dönecek bile olsa, getirdiği müşterileri beklediğinden belki gece yarısı görünecek... İçi tıklım tıklım dolu...İhsan, Madam’ın da pek iyi tanıdığı Sorbon profesörlerinden birisinin taklidini yapmaya dalmıştı. Kadını fıkır fıkır güldürüyordu ki kolunu tuttu: “Otomobil gelmiyor. Vakit geçti.”

“Bekleriz.”

“Beklemek faydasız... Ben şuradan telefon edeceğim.”

“Âlâ! Koş haydi. Lakin bir rabitalı araba göndersinler. Radyosu falan olmalı...”

“Başka... Prensese daha ne emrediyorlar?”

“Bir yere oturur bekleriz. Şuradaki meyhanenin adresini ver... Böyle kazık gibi yol ortasında duramam ya.”

“Başüstüne!..”

Cafer, süratle uzaklaştı... Bir müskirat deposundan telefon ederek bir otomobil istedi. İşini bitirince arkadaşını deniz üzerindeki meyhanelerden birisine çoktan yerleşmiş buldu. Madam da zerre kadar acele etmiyordu. “Herifte şeytan tüyü var,” diye düşündü. “Kadından yana talihi yaver. Dur bakalım!”

“Telefon ettin mi?”

“Evet.”

“Otur öyle ise... Ben mahvoldum kardeşim... Ben buna can u yürekten taaşşuk eyledim. Zarafete bak... Güzelliğe bak. Ben bittim.”

“Cahide!”

“Boş ver... Rakı içiyoruz değil mi kardeşim? Bizi rakı paklar...”

Kadın, Cafer’in yüzündeki memnuniyetsizliği fark ederek sebebini sordu.

İhsan:

“Otomobilde anlatacaktım ama, zarar yok,” diye başladı, “bu bizim genç miralay karısından fena halde korkar. Hayret değil mi? Bir avuç askerle bir düşman alayına saldırmaya korkmayan adam karısından şeytan görmüş gibi korkar.”

“Yalnız sizin miralayınıza mahsus bir huy değil!.. Dünyada böyle erkekler çoktur.”

“Evet, böyle erkekler çoktur ama, bizimkinin bir huyu daha var. Hem karısından korkar, hem de zahir, kendisini bu kadar korkutan kadından intikam almak için olmalı, karısına dehşetli ihanet eder.”

“Yoksa, bugün böyle bir suç işlemekten mi geliyorsunuz?”

“İyi bildiniz Madam, böyle bir suç işlemekten..” Madam dö Rampar gülümseyerek parmağını “miralay” a salladı. İhsan, vaziyeti nihayet izah etmek lüzumunu hissetmiş gibi:

“Ne yaparsın azizim,” dedi, “bu şahane güzelliği güldürmek lazım.”

“Ben gülünç olarak bu hizmeti görmeye mecbur muyum?”

“Hepimiz buna hizmet etmeye mecburuz. Somurtma! Beni korkutamazsın. Somurtman, sözümü tasdik etmek oluyor. Teşekkür ederim.” –Madam’a dönüp Fransızca devam etti– “Evet, suç işledik. Fransızca bilmediği için konuştuklarımızdan bir şey anlamıyor. Fakat ateşin üzerinde oturduğu her halinden belli değil mi?”

“Geç kaldığı için nasıl bir ceza göreceksin?”

“Feci bir ceza! Tam bir hafta ayrı yatacak. Tam bir hafta!..”

“Haşarı bir erkek için pek de fena bir ceza sayılmaz. Dinlenir... Karısı pek mi çirkin?”

“Bilakis dünya güzeli... Hani bizim Türk kadınlarının bir acayip güzellikleri oluyor. Kalçaları biraz düşük, fakat geniş, göğüsleri biraz düşük fakat büyük, gözleri biraz saf, fakat kocaman... Hasılı siz o kadar güzelsiniz ki güzelliğin her çeşidi sizce malumdur. İşte öyle tombul bir Türk güzeli. Sevdiğine gelince: Tam kırk yaşında dul bir kadın... Bir gözü de biraz şaşılacak... İncecik... Değnek gibi bir şey... Şaşılacak şey vallaha!”

Cafer kıpkırmızı:

“Artık sen halt ediyorsun,” diye çıkıştı. “Ben de konuşmaya başlayacağım... Bu böyle giderse...”

“Bir kelime söyle... Kendimi denize atarım. Bu gecenin bütün zevki böyle hareket etmemizdedir anlamıyorsun ki budala! –Madam’a kurnaz ve sevimli gülümsedi– ‘Geç kalıyoruz,’ diyor. Deli canım! İnsan sizin yanınızda saatleri değil, yılları hatırlamaz.”

“Siz neden berabersiniz?”

“Aman asıl mühim tarafını unuttum. Miralayın sevgilisi bir kelime Türkçe bilmeyen bir Rum karısıdır. Fransızca’yı da pek fena konuşuyor. Ben tercümanım efendim. Aşk tercümanı!”

“Bari vazifenizi becerebiliyor musunuz?”

“Çalışıyorum. Bizimki ona mütemadiyen ‘Ruhum senin için geberiyorum,’ der.”

Kadın buna cevaben: ‘Ben de senin için yanıyorum, mon palikarya,’ diye cevap verir. ‘Mon palikarya’ demek ‘Mon chevalier’ demektir.”

“Ya sizin tercümanlık ücretiniz?”

“Benim tercümanlık ücretim bunlarla eğlenmek...”

Cafer:

“İhsan!” diye müdahale etti. İhsan, arkadaşının kadehini doldurdu.

“Hele iç!..”

“Başlarım eğlencenden. Ben öfkeleniyorum.”

“Dişini sık kardeşim... Deniz dedim ya. Atarım kendimi.”

“Cahide’ye hepsini söyleyeceğim.”

“İnanmaz. Sen yalanı benim gibi ustalıklı söyleyemezsin. Saçmalıyorsun. Bak ne güzel eğleniyoruz.”

“Budala, aptal hangimiz?”

“Bunu bilmeyecek ne var sanki birader, aptal olan bu sevgili Madam!” “Madam” sözü üzerine Fransız ne konuştuklarını bilmek istedi.

Cafer, karısına uyduracağı yalanı düşünüyormuş da, bunu İhsan’dan bekliyormuş!

“Siz de lütfen bize yardım ediniz Madam,” diye güldü, “bir küçücük yalan lazım.”

“Ben yalan söylemesini bilmem ki... Ben yalandan nefret ederim.”

“Yalandan nefret etmeyen yoktur ama, bizim peygamberimiz, ‘İş bitiren yalan, işleri karıştıran doğrudan iyidir,’ buyurmuş.”

“Ne münasebetle?”

“Malum ya, bizim peygamberimizin tam dokuz tane karısı varmış. Herhalde aile saadeti üzerine söylemiş olsa gerek.”

“Ben Mösyö’nün nasıl bir yalanla kurtulacağını nasıl tahmin edebilirim?”

“Siz bize bir güzel Paris yalanı veriniz. Biz onu İstanbul’a adapte ederiz.”

Madam dö Rampar, az kalsın İhsan’a diz çöktürecek bir letafetle gözlerini havaya dikerek düşünmeye başladı. Sonra parmağını ağzına götürerek:

“Mesela, şöyle bir şey,” dedi, “Miralay Efendi, yanmakta olan bir evde bir can kurtarmış olamaz mı?”

“Yarınki gazeteleri ne yapalım?..”

“Aman, Madam Le Kolonel muntazaman gazete mi okuyor?”

“Muntazaman... Bir roman takip ediyormuş.”

“İşte bu fena! Siz nasıl bir yalan uyduracaksınız?”

“Bence Miralay Efendi saatini yankesicilere kaptırmış olacak. Polis müdürüne gidecek. Orada defterlere bakarak tramvayda üstüne abanan, pehlivan yapılı herifi teşhis edecek ve evine maalesef, çalınan saati bulamadan dönecek. Bu hal kendisine pek uygun değil mi?”

“Pek uygun... Allah sizin karınız olacak Türk kızına yardım etsin. Olacak dedim ama, belki de evlisiniz!”

“Ben mi evliyim? Haşa! Ben bir küçük serçe kuşu kadar serbestim Madam.. Bu hürriyeti ancak sizin kadar güzel, zeki, zarif bir kadının ayakları dibine koymaya ahdetmişim..”

“Kompliman yapıyorsunuz ama, hoşuma gidiyor.”

“Ne mutlu bana... Bana ne mutlu...”

Garson otomobilin geldiğini haber verdi. İhsan, arkadaşını hayran eden bir kahramanlıkla:

“Beklesin,” emrini verdi.

Arabaya ancak on ikiye doğru, çakır keyif olarak bindiler. Madam’ın ısrarına rağmen Miralay şoförün yanına oturdu.

İhsan’ın sözüne inanılırsa zavallıyı otomobil tutuyormuş. Şoförün yanında oturmadı mı, bitti.

Arkada yalnız kalır kalmaz, İstanbul zamparasıyla Paris aşüftesi seslerini kestiler.

İnsan kılıbık Miralay bile olsa, ne halt ettiklerini tahmin ederdi. Lakin Cafer, öyle derin bir

iğrenme hissediyordu ki onları tamamıyla unuttu.

Otomobil gecenin içinde bir kat daha karanlıklaşan ormanın dolambaçlı yollarında, homurdanarak yükseliyordu.

Her şey ne kadar adileşmişti. Ne kadar pis bir hal almıştı.

Cafer gözlerini kapadı... Hayalinde Cahide ile Nadide'nin iç içe resimleri... Arkasında "Laisse-moi cochon!.." ³ diye cilveleşen bir Fransız kadını... Sürat...

Otomobilin fenerlerinden fıskıran ışıklar... Ve iki yanında sel gibi akan orman...

³ Bırak beni domuz!

Üçüncü Kısım

Tuzak

“Muhterem İhsan Beyefendi;

Üst üste üç mektup yazmışsınız. Üçü de, söz birliği ederek benim merhametsizliğimden bahsediyor. Sanki Fuzulî divanını nesre tahvil etmişsiniz de bana yollamışsınız. Ben de sizinle buluşup daha yakından tanışmayı, belki sizden ziyade istiyorum. Hayatın ilk dönemecinde insanı yaşamaktan bezdirecek kadar inkisara uğramış bir zavallı kadını. Yeniden aynı uçurumlara atılmak istemem. Sizinle adeta tesadüfen tanıştık. Bir gün de kalabalık bir vapurda gezintiye çıktık. Şerefli bir erkek olarak sözlerinize ve yeminlerinize inanmalıyım. Fakat genç yaşında geçirdiğim tecrübeler bana inanmak hakkını da vermiyor. Bu sebeple yeni bir aşka girerken yüreğim tereddütle doludur. Kaç gündü beri akşamları Fırıldak Gazinosu’na gitmek için hazırlanıyordum. Tam kapıdan çıkacağım sırada vazgeçiyorum. İkinci bir ihanet benim gibi hassas bir kadını mutlaka öldürür. Size rica ederim, benimle eğlenmek için konuşmuyorsunuz değil mi? Beni mesut edeceğinize söz veriniz. Namuslu bir erkek, bedbaht bir kadını geçici zevklerine alet etmeyi düşünmez sanırım. Eğer maksadınız meşru bir rabıta kurmak değilse, size yalvarırım, yolundan çekiliniz. Ben kederli varlığımı ebedi ızdırabımla yalnız başıma sürükleyeyim.

Kocamla sevişerek evlenmemiştik. Beni ailem ona adeta cebren vermişti. Kalbimi tatlı heyecanlarla ürperten ilk erkek sizsiniz. Bunu şimdi itiraf ederken kalemim hicap duyuyor. Ama, saf bir itiraf sizce günah sayılmaz değil mi?

İlle bir münasip yerde buluşalım diyorsunuz. Bunu ben de isterim. Lakin ben başkaları gibi serbest yaşamıyorum. Daimi tarassut altındayım. Bilhassa kocam pek kıskanç. Geri fikirli bir adam. Boşanma davası açtığım halde, kendi nikâhı altında bulunduğum müddetçe sokaklarda görünmemi istemiyor... Biz kadınlar, siz erkekler gibi hür olamayız ki... Bunu takdir edersiniz. Ne olurdu, söyleyeceklerinizi mektupla bildirseydiniz. Pek insafsızsınız. Size karşı duyduğum zaafı suistimal ediyorsunuz... Yalvarmalarınıza daha fazla nasıl dayanayım?

Şöyle bir çare düşündüm: Uzak bir mahallede oturan bir arkadaşım var. Adresini buraya yazacak kadar doğru bilemiyorum. Siz perşembe günü öğleden sonra saat yediye doğru Taksim’deki şoförler kahvesine geliniz. Gelirken de göğsünüze bir kırmızı karanfil takınız. Bir ihtiyar kadın sizi vasıta ile dışarı çağırtacak. “Bu ne güzel çiçek?” diyecek. Ona “Nadide bir ihsan” diye cevap vereceksiniz. Bu suretle bir yanlışlığa meydan vermemiş olacağız. Ben bunu bir filmde görmüştüm. O ihtiyar kadın bu işlerde ustadır. Beraber gelirsiniz. Bütün bu tedbirlere kıskanç kocamı, o menhus herifi düşünerek lüzum görüyorum.

Şu anda yüreğimin bir yavru kuş gibi nasıl çırpındığını bilemezsiniz. Bana fenalık etmeyiniz. Kadınlık şerefime hürmetkâr davranacağınıza eminim. Ev müsaittir. Oturur baş başa konuşuruz. İstikbalimiz hakkında tasavvurlarımızı birbirimize söyleriz. Sizi bir dert ortağı arkadaş gibi çağırıyorum. Ben böyle işlere alışık bir kadın değilim. Size karşı duyduğum alâka, aklımı başımdan almasaydı, böyle bir şeye dünyada razı olmazdım.

Aman galiba annem geldi. Şimdi yazı yazdığımı görse, ille okumak ister. Kesiyorum.

Bedbaht arkadaşınız

Nadide.”

İhsan şirketteki odasında bu mektubu okuyunca incecik bir zafer ıslığı öttürdü... Başını çevirip

takvime baktı: Salı. “Hay mübarek gün!” diye güldü. “Fatih Sultan Mehmet İstanbul’u bir salı gününde zapt etmişti. Biz de Nadide’yi nihayet bir salı günü fethetmiş oluyoruz.”

Yaylı koltuğunu arkasına devirdi. Gözlerini kısarak bir sigara yaktı. Kadınlar tuhaf mahluklardı.

Zavallılar hem kolay teslim olmayı şerefsizlik sayıyorlar, hem de mukavemet etmeyi beceremiyorlar! Mamafih, iş anlaşılıyordu. Nadide’yi vapur gezintisinde başka türlü bir kadın zannetmişti. Bereket versin, bu mektup onun da diğer deste malı nazeninlerden olduğunu meydana koyuverdi. Bu ne kadar bayağı bir ifade. İnsan neredeyse on kuruşluk bir kitaptan –böyle hazır mektup kitapları varmış– kopya edildiğini zannedecek. Pekala, şekerim, hal böyle idi de, o günkü cilveler ne oluyordu? Dans etmediniz. Öpüşmediniz. Birkaç kadeh atmadınız. Adeta diğerlerine benzemeyen bir macera diyerek sevinmişim. Meğer umduğumdan daha realistmişsiniz?

Mesele anlaşılıyordu. Parolalı randevu güzel bir buluş. Kocakarının elbette bir ayak teri olacak. On lira. İçki vesair masrafı... On da o, etti yirmi. Yirmi de Nadide’ye çorap parası... Neden bu tertip ücretlerin maskesi ekseriya “çorap parası” olur?

Sigaranın dumanını usta bir hareketle daire haline getirip tavana doğru üfledi. Evli erkekler, zihinlerini kurcalamaya başlayan güzel kadınların böyle pahası nihayet malum olanlarından daha çok hoşlanırlar. İlk ağızda meşru birleşme nağmeleri... Sonra birkaç buluşmanın piyasa rayıcı... Ayrılmada zorluk falan da yok... “Hay sen çok yaşa, e mi, Nadide!” Bir de sıkılmadan masum hislerden bahsediyor. “Parolaya bakın: ‘Nadide bir İhsan,’ Kimbilir bu “İhsan” kelimesi kaç kere değişmiştir. “Nadide bir Kemal”, “Nadide bir Cemal”, “Nadide bir Murat” vesaire...

Zile basıp kahve söyledi. “Hah şöyle... Neydi bu Nadide derdi kuzum?” Şimdi yüreği ferah... Maslahat, üstünde senelerden beri cirit oynamaya alıştığı sahaya intikal etti. “Yarabbi şükür!”

Parmağını tükürükleyerek masanın üzerinde duran başka bir takvimin yapraklarını çevirip perşembe gününü buldu. Randevuyu unutmamak için –artık unutabilirdi– buraya “Nadide bir İhsan” cümlesini yazdı.

Kahveyi içtikten sonra huzur-u kalple işlerine girişti.

* * *

Perşembe sabahı şirkete gelmeden evvel tıraş oldu.

Terzinin dün bitirdiği gri kostümü giymişti. Berberde kendisini enine boyuna gözden geçirdi. Pek beğendi. Biraz şişmanlamıştı ama bu ona kuvvetli bir erkek hali veriyordu. Yüzü sıhhatli... Güzel... Nadide Hanım’ın, kıskanç kocasına(!) rağmen “zaaf duyacağı kadar” var.

Evli erkeklerin böyle kaçamak maceraları, başlangıçta kendilerini gençleştirir, sonunda biraz ihtiyarlatır. Lakin manasızlığını bildiğimiz halde yine de böyle heyecanla yaptığımız divanelikler sade bunlar mıdır ki?..

İhsan, usta bir hovarda olmasına rağmen, yine de heyecan duyuyordu. Masasının üzerindeki kâğıtlara bir müddet el süremedi.

Nadide’yi hayal etmek, ona şimdi işlerin en ciddisi gibi geliyordu. Ne kadar da körpe... Zanaatına göre hiç yıpranmamış... Vapur gezintisinde kendisini aldatan da bu acayip tazelik değil mi? “O mektubu sanki niçin yazdın kızım? İşimi kolaylaştırdığından dolayı sana teşekkür ederim ama, bir taraftan da maceranın şarmını⁴ kaçırdın..”

İşte tam böyle düşündüğü sırada, küçük hademe oğlan bir zarf elinde içeri girdi.

İhsan, zarfı evirip çevirdi. Üstü kendisine yazılmıştı. Fakat postadan değil, elden geliyordu. Bir an, oğlanı çağırıp bunu kimin verdiği sormak istedi. Sonra zarfı yırttı:

“İhsan Bey;

Adımı yazsam beni şüphesiz tanırırsınız. Fakat bazı sebepler şimdilik buna imkân vermiyor. Yalnız şu kadarını söyleyeceğim. Babam, merhum pederinizin sadık hizmetkârlarından idi. Ben de, sattığınız yalıda büyüdüm. Kursağında ekmeğiniz var... Bir tesadüf beni size ait bir işe karıştırdı. Dört gün evvel bir mektup aldınız. Bu mektup sizi bir randevuya çağırıyordu. Rica ederim bu davete icabet etmeyiniz. Hayatınız tehlikededir. Bunun nasıl müthiş bir tehlike olduğunu ancak ben bilirim. Zaten siz de, son günlerde tanıştığınız bir hanımın öyle bayağı şeyler yazmayacak kadar kültürlü olduğunu keşfedebilirsiniz. Gayet kıskanç, yarı divane bir koca, kanınızı içmek için size tuzak kurdu. Perşembe günü söylenen şoför kahvesine değil, Beyoğlu’na bile çıkmamanızı tavsiye ederim.

Böyle hareket etmeniz gaddar düşmanınıza, karısını rahat bırakacağınız, ondan vazgeçtiğiniz kanaatini verecektir. Hayatınız bu kanaate bağlıdır.

Sözüme, rica ederim, inanınız. Zaten maceranızın iç yüzünü bilmiş olmam size bu itimadı verecektir. Eğer büsbütün emin olmak isterseniz geçen gün aldığınız mektubun yazılarını, evvelki mektupların yazılarıyla karşılaştırın. İkisi de kadın yazısı olduğu halde birbirlerine benzemediklerini göreceksiniz.

Nan ü nimetinizle perverde olmuş bir eski minnettarınız sıfatıyla size bir iyiliğim dokunursa pek bahtiyar olacağım. Hürmetlerimin kabulünü rica ederim beyefendi.

Meçhul minnettarınız.”

Bu esnada telefon çaldı. İhsan sıçradı. Alete korku ile baktı ve dinleyiciyi tereddütle eline aldı:

“Alo!

“Bonjour Mon choux!..⁵

“Votre choux n’est pas ici madame!..⁶

Telefonu hışımla kapattı. Bu kart Fransız orospusu da kendisinden ne istiyordu yahu? “Hay Allah belanı versin kartaloz! Yüreğim ağzıma geldi.”

Korku her tarafını kaplamıştı. İmzasız mektubu uzak bir rüya gibi müphem hatırladı. Masanın üzerinde kâğıdı görünce aklı başına geldi... Zile bastı.

Hademe çocuk hiçbir şey bilmiyordu. Hanın kapıcısı vermiş, yahut asansörcü... Asansörcü, mektubu han kapıcısından aldığını söyledi... Kapıcıya da kahveci teslim etmişti. Kahveci, bırakan adamı hatırlamıyordu. Bir sürü insan gelip gitmişti.

Kahveciye bir okkalı kahve söyledi. Bir şeyler imzalatmaya yeltenen daktilo kızı elinin tersiyle defetti. Mektubu tekrar okudu. Yalanı yok! Herif keramet sahibi değil ya... Taksim’deki şoförler kahvesine randevu verildiğini nereden biliyor?

Amerikan yazıhanenin gizli gözünden Nadide’nin evvelki mektuplarını çıkardı. Bunlar kısacık şeylerdi. Fakat işlek ve daha akıllı yazılarla yazılmışlardı. Hakikaten ikisi de kadın yazısı olduğu halde, harfler birbirini tutmuyordu.

İhsan’ın sırtını soğuk bir ter kapladı. Kurtulduğu ölüm tehlikesi sanki üstüne çökmüştü. “Ya bu mektup elime vasıl olmasaydı... Değil mi efendim? Kahveci uzatabilirdi. Ben şirkete gelmeyebilirdim. Hey Allahım!.. Hey Allahım!..”

Âdeti olduğu üzere kravatını gevşetti. Sol yumruğunu o kadar sıkımişti ki damarları sızlıyordu. Avucu terle dolmuştu. “Ya mektup zayi olsaydı... Biz kırıtarak pusuya gitseydik... Kendi ayağımızla... Hey yarabbi!”

Kahveci kahve getirmek için kapıyı açınca sıçradı. Fincanı almak için kapı tekrar açılınca tekrar sıçradı.

Sigara yakarken kibriti yere düşürdü. Kutunun çıkardığı sesle bir daha sıçradı. Tehlikeler başa gelmeden ve geçtikten sonra sahici tehlike idiler. İçine düşüldükleri anda bütün heybetlerini kaybederlerdi. Mücadele esnasında insan başka türlü düşünüyordu.

İhsan bu anda, işte, atlatılmış bir büyük tehlikenin dehşetine kapılmıştı: “Tövbeler tövbesi efendim! Gül gibi karım var. Bir daha hovardalığa tövbe!”

Bu sefer deminkilerden daha fazla sıçradı. Yine telefon çalıyor. Fransız karısı ise... Varsın çalsın. Kıyamete kadar öttürsün. Şimdi Paris ağzı sululukların sırası mı?

Fakat zilin arsız gürültüsüne dayanmak daha zordu. Kirli bir suya atlar gibi dinleyiciyi kulağına aldı.

“Alo! İhsan!”

“Alo! Kimsiniz?.. Cafer... Sen misin?”

“Benim... Sesin boğuk geliyor. Hasta mısın yoksa?”

“Hayır değilim... Bir şey mi söyleyecektin?”

“Mühim bir şey yok. Vaadini hatırlatmak istedim. Malum ya Nadide’yi yarın bana takdim edeceksin... Unutma...”

“Ne takdimi? Nadide’ye ne olmuş?”

“Saçmalama. Buna oyunbozanlık derler. Söz vermedin mi idi?”

“Evet... Şimdi hatırladım.”

“Demek unuttundu ha? Bak sonra karışmam...”

“Nadide’yi pek mi merak ediyorsun?”

“Pek...”

“Neden?..”

“Seni şikâyet edeceğim. Çektiğim azabı ben bilirim.”

“Keyiflisin maşallah!.. Sesinden belli...”

“Neden keyifli olmamalı? Sen keyifli değil misin?”

“Hayır...”

“Sebep?”

“Buraya gel anlatırım. Ama muhakkak gel... Belki Nadide’yi bu akşam görebilirsin.”

Telefon kapanınca şaşkın şaşkın etrafına baktı. Buna nasıl karar verdiğini bir türlü kestiremiyordu. Yalnız üst üste, “Nadide’yi görmek istiyormuş... Buyur öyle ise...” diye söylendi.

İçinde bulunduğu hâletiruhiye ile bütün dünyayı kendisine düşman sayıyor, bizzat kendisi de bütün dünyaya karşı düşmanlık hissediyordu. Daima yanı sıra dolaşan, “korku” denilen ifriti uyandırmışlardı.

Bir aralık, Cafer’in içeri gireceği kapıya korku ile bakarak verdiği karardan dehşet duydu. Oğlanı muhakkak bir ölüme neden sevk ediyordu?

İyi ama, olan işleri ona bile itiraf etmek imkânsızdı. Dün nasıl da budala gibi Nadide’yi kendisine

takdim edeceğini söylemişti.

Hem bakalım, Cafer'i öldürürler mi? Tuzak İhsan için kurulmuş. Onu belki de polis hafiyesi zannederler... Tehlike bu suretle büsbütün uzaklaşır...

Kravatı biraz daha gevşetti. Gülümsedi. Korku biraz dağılmıştı. Her tuzak adamı öldürmez ki. Belki Nadide'nin kocasıyla Cafer birbirlerine düşerler. Cafer ehemmiyetsiz bir yerinden yaralansa da katili hapse atsalar. O zaman fedakârlığına mükâfat olarak Nadide'yi Cafer'e tanıştıriverir...

İmzasız mektubu acele olarak sakladı. Gidip yüzünü yıkadı. Kravatını düzeltti. Hattâ, ceketinin yakasındaki bir tozu fiskeledi. Oh çok şükür... Kâbus defoluyordu. Nihayet yaşamaya başlıyor...

Pencereden karmakarışık limanı seyrederek sabırsızlıkla arkadaşını bekledi:

Cafer her zamanki babayani kıyafetiyle içeri girince, İhsan artık her zamanki şen arkadaş olmuştu.

"Hele buyur!" diye gülerek, elini uzattı. Hani, tıraş olmamışsın."

"Ne tıraş? Matbaadan geliyorum."

"Demek dalgınlıkla sana söylemedim. Bu akşam benim yerime bir randevuya gideceksin."

"Olmaz. Sizin şirketin işlerine benim aklım ermez."

"Şirket işi değil, gönül işi..."

"Yine olmaz. Sen sapıtmışsın. Malum ya Madam dö Rampar benim Fransızca bildiğimi bilmiyor. Kadınlı işaretleşecek değilim ya..."

"Bırak şu kart musibeti..."

"Kart mı? Dünya güzeli diyordun."

"Gece... Bir de elektrik ışığı... Bir de beyaz elbiseler... Bir de makyaj ve bilhassa içinde bulunduğum telaş gözlerimi bağlamış... Gündüz gördüm. Sen bile görsen kadın milletinden nefret edersin. Sonra dö Rampar ne demek? Karı bal gibi hizmetçi eskisi... Bir yerde mürebbiyelik ediyormuş."

"Öyleyse?"

"Bak azizim, benim bu gece Nadide ile bir randevum var. Halbuki mühim bir iş yüzünden gitmeme imkân kalmadı."

"Tıraş olup senin yerine ben mi gideceğim? Delirdin mi?"

"Sen gideceksin."

"Her şeye vekalet verildiğini duymuştum, aşk randevusuna işitmedim. Yedek âşık henüz icat edilmedi."

"Henüz icat edilmediyse, yakında mutlaka icat edilir. Mademki bu dünyada şimdi iki insan bu tabiri kullanmış bulunuyoruz. Sahi iyi bir söz, 'Yedek âşık' neden olmayacakmış... Yedek parça, yedek subay, yedek memur, yedek motor oluyor da yedek sevgili olmaz mı?"

"Alay etme... Beni bunun için mi acele çağırdın?"

"Dinle iki gözüm: Bir kere işin şakasını yapıyoruz. Tabii oraya yedek âşık olarak gidecek değilsin. Beni yalancı çıkarmamak için gideceksin. Meselede aşka ait bir şey de henüz yok. Konuşup anlaşacağız. Benim yerime sen konuşursun. Tabii, evli olduğumu söylememek şartıyla. Sonra mesele bir tuhaf!.. Nasıl anlatmalı? Söylesem derhal gazetecilik damarın kabarıp, seni menetsem bile gizlice arkama takılır mutlaka gelirsin. Bu senin şimdiye kadar duyup işittiğin randevuların hiçbirisine benzemiyor. Parolalı bir randevu!"

"Neli randevu?"

“Parolalı. Göğsüne bir kırmızı karanfil takıp Taksim’deki şoförler kahvesine kurulacaksın. Saat altı sularında bir kocakarı gelip seni bir takrip dışarıya çağırarak. Orada sana, ‘Çiçeğiniz ne güzel!’ diyecek. Cevap aklında kalsın. Mesele cevapta...”

“Neymiş bu cevap?”

“Cevap şu: “Nadide bir İhsan!” Ezberleyebilir misin, yoksa bir yere yazar mısın?”

“Bütün bu aptallıklara ne lüzum var?”

“Maceranın hususiyetini teşkil edecekler! Kadınları bilirsin.. Pardon! Sen kadınları nereden bileceksin? Nadide işte böyle istiyor.”

“Sen neden gitmiyorsun?”

“Keyfimden değil herhalde... Cahide’nin bir yatalak teyzesi var. Can çekişiyormuş. Miras yüzünden bu gece yanında bulunmaya mecburuz.”

“Ben Nadide ile senin hesabına neler konuşacağım?”

“Evli olduğumu söylememek şartıyla ne istersen konuş. Gelemediğim için beni affettirebilirsen daha âlâ olur. Belki de aslanım, yokluğumu belli etmezsin. Beni konuşmaya bile lüzum kalmaz. Dünya yuvarlaktır malum-ı aliniz...”

“Böylece Nadide’yi bana mı devretmiş oluyorsun?”

“Saçmalama. Hiçbir insan, bir başka insanı bir üçüncü şahsa devredemez. Esaret asrında değiliz.”

“Ben bu işten hiçbir şey anlamadım.

“Daha iyi. Ekseriya biz, anladığımızı zannettiğimiz işleri yüzümüze gözümüze bulaştırıyoruz. Otur bir kahve iç. Öğle yemeğine bana davetlisin, sonra seni berbere bırakırım. Vekilimin bir aşk randevusuna bir karış sakalla gitmesi haysiyetime dokunur.”

“Hem yeni bir kadın kaybediyorsun, hem de bu kadar neşelisin.”

“Bu dünyada ‘yeni kadın’ denilen mahluk o kadar çok ki, birisini kaybetmek ağlamaya değmez.”

İhsan zile bastı. Cafer’e kahve emretti.

* * *

Cafer, Taksim’de şoförler kahvesine oturup delilini beklerken karanlıkta ellerini ileriye doğru uzatarak yürümeye benzer bir şeyler hissediyordu.

Yanıdaki masada aznif oynayan dört arkadaştan birisi:

“Arkadaş, acaba düşüş kimde,” diye sordu.

“Kimde olursa olsun, şaş ceharı oynama!”

“Oynadım gitti.”

“Bre dur! Otuz vereceksin.”

“Oynadım. İşte şaş cehar azizim. Düşüş sende ise otuz sayı ananın ak sütü gibi helal olsun.”

İnsanlar için çok zaman, yalnız “hal” ehemmiyetli idi. Ne mazi, ne istikbal! “Hal”i de ne kadar saçma sapan şeyler dolduruyor. İşte bu dört kişi için şu anda en ehemmiyetli hadise de aznifte kazanmak. Yine şu anda, yüz binlerce başka insanlar için belki daha manasız şeyler ehemmiyetlidir!

Cafer böyle düşünerek yaşamaktan sahici bir usanç duydu.. “Galiba her zaman hepimiz çocuğuz! Ben ne yapıyorum? Burada ne işim var? Hani bu işte ciddiyet?.. Halbuki tanıdıklar beni methederken ‘ciddi adam!’ derler. Kepazelik bu!” dedi.

Önündeki boş kahve fincanına bir sinek kondu. Cafer bu iğrenç mahluku seyrederken vaktiyle

okuduğu bir cümleyi hatırladı: “Sinek, işi tıklarında bir tüccar gibi ellerini ovuşturuyor...”

Birdenbire kendisini kaybetmiş gibi telaşlandı. Şimdi burada, bu oturduğu masada İhsan’ın oturması lazımdı. Pekâlâ! Kendisi ne arıyor?.. Mesele çok basit! Yanındaki masada aznif oynayanlar için düşesi koyup otuz sayı kazanmak, yahut otuz sayı kaybetmek pek mühim bir hadise olduğu halde kendisini bu iş zerrece alâkadar etmiyordu. Galiba Nadide isimli kadın da bugün İhsan için, mesela aznif oyunu kadar değersiz...

Göğsüne taktığı karanfile baktı. Çiçeğin ağır kokusunu şiddetle duydu.

Bütün bu numaralara ne lüzum var? Kadın kötü oldukça hayal kuvveti artıyor galiba.

Bir kadın kötü olunca, baştan ayağa fantazi oluyor. Böyle cilveler, böyle kadınlara dudak boyası kadar lüzumlu olsa gerek..

Saat yediyi on geçiyor... Acaba İhsan kendisiyle alay mı etti?

Bu düşünceyle birdenbire öfkeleni. Hem başkasına verilmiş bir randevuyu bekleyip, başka bir isimle hazırlanmış bir parolayı kullanarak bu gece nereye gidecek? Gideceği yerdeki yabancı kadınla ne konuşacak?

Bu iş, bir oyun gibi başlamıştı. Halbuki Cafer şu anda hicapla karışık bir keder duyuyordu.

Saat yedi buçuk...

Beklemek ne kadar zor... “İyi ama azizim, biz burada neyi bekliyoruz?”

İçeriye bir çocuk girdi. Doğruca yanına geldi:

“Sizi dışarda bir hanım bekliyor!” dedi.

“Teşekkür ederim oğlum!”

Hâlâ önünde duran küçük teneke tepsiye on kuruş bıraktı. Şapkasını başına geçirip sokağa çıktı.

Köşede, başını siyah bir başörtüsü ile sımsıkı sarmış, siyah yeldirmeli, ufak tefek bir ihtiyar kadın duruyordu.

Cafer, kendisini çağıran bundan başkası olamazmış gibi doğruca yürüdü:

“Bir emriniz mi var efendim?” diye sordu. (Halbuki bir saattir söze nasıl başlayacağını düşünmüş, bir münasip lakırdı bulamamıştı!)

“E.....vet...”

“Memnun oldum yavrum. Ne güzel çiçeğiniz var?”

“Nadide bir İhsan’dır.”

“Sahiden Nadide... Buyurun gidelim.”

“Bir otomobile binsek.. Uzaksa yorulursunuz.”

“Elbette bir otomobile bineceğiz.”

Cafer, nedense, bir babayani, yaşlı şoför seçti. Kapıyı açarak kadına yol verdi. Yanına oturunca fısıldadı:

“Adresi söyleyiniz.”

“Maçka’ya gideceğiz oğlum.”

Cafer, bir saattir bekleme azabı çektiği yerden ayrılırken, son manzara olarak çocuğunu araba ile gezdiren bir anne gördü. İçinde bulunduğu halin iğrençliğini daha beter hissetti. Yan gözle, ihtiyar kadına baktı. Lisanı biraz Çerkez’e, biraz Arnavut’a benziyor. Kenarda köşede böyle aza kanaat eden randevucu kadınlar vardır. Bunlar namuslu insanlara son derece benzerler. Bu benzeyiş onlara, her yere, bilhassa fakir ve namuslu evlere girip çıkmak imkânını verir. Böyle olduğu için de, mesela

Beyoğlu'nun zengin ve namlı randevucularından çok daha tehlikelidirler. "Acaba, gecelik ücreti, içki ve meze bedelini peşin mi isteyecek? Bunları, bu namuslu kıyafetiyle nasıl uyuşturacak?"

Kadın, ellerini terbiyeli terbiyeli dizlerine bırakmıştı. Çenesinin sol tarafında bir küçük et beni görünüyor. Üstünde iki tane kıvrıkcık beyaz kıl. Ayaklarında atkısız rugan pabuçlar.

"Biz şimdi doğruca bir apartman dairesine gidiyoruz. Apartmanın kapıcısı varsa yüzüme 'Soyulacak kaz geldi,' diye biraz istihfaf, biraz merhametle bakacak. Birbiriyle hiç münasebeti olmayan fakat hepsi de bu zanaat için lüzumlu pis eşyalar... Kurnazlığı ile mağrur bir utanmaz kadın! Benim İhsan olmadığımı görünce ne diyecek acaba? İhsan 'yedek âşık' dedi ama bu söz doğru değil. Biz bu gece basit bir 'yedek müşteri'yiz... Şaşılacak bir şey sayılmaz!.."

"Sigara içmeme müsaade eder misiniz?"

"Hayhay..."

"Siz de yakın."

"Teşekkür ederim. Kullanmam."

"Bir bakkalın önünde dursak, öteberi alsak."

"Lüzumu yok."

"Sahi! Böyle evlerde, seyyar pazarlardan ucuza alınmış öteberi vardır. Bu da ayrı bir ticaret. Baltayı taşa vurduk!"

Harbiye'den Maçka'ya saptılar. Kocakarı, emsallerinin aksine pek sessizdi. Sigara içmemesi de şaşılacak bir şey! Bunlar, ekseriya sigarayı hiç söndürmeyen tiryakiler olurlar.

Otomobil Maçka Palas'a yakın biraz yavaşladı. Şoför başını çevirmeden sordu:

"Ne tarafa?.."

"Akaretler'e doğru çek evladım."

Tramvay yolunu ve kız orta mektebini geride bıraktılar. Kışladan sola sapıldı. Ve sağ taraftaki sokaklardan birisine yaklaşırken ihtiyar kadın:

"Sapacağz," dedi.

Dar yolun nihayetinde arabayı durdurttu.

"Geldik oğlum," dedi.

Cafer taksi ücretini ödedi. Bu esnada kadın bir tahta evin kapısını anahtarla açmış bekliyordu. Ev küçüktü. İki katlıydı. Akşam karanlığı ile dolu bir taşlığa girdiler.

Büyük ve bembeyaz bir Van kedisi, merdiveni yuvarlanan bir pamuk top gibi sessiz inerek sahibini karşıladı. Kabarttığı sırtını, incecik bir saadet nağmesi çıkararak siyah yeldirmeye sürdü.

"Buranın lambasını yakmamışlar. Yukarı buyurun oğlum!"

Cafer tahta merdiveni çıkarken: "Baskından hiç mi korkmuyor. Yaman karı!.." diye düşündü. Küçük sofada üç tane kapalı kapı vardı. Kadın bunlardan birisini açtı.

"Buyurun!"

Burası, bir randevuevinden ziyade, çocuksuz bir mütekait evine benziyordu. Orta halli İstanbul evlerinde görülen eşyadan hiçbirisi eksik değildi. Konsolun üzerindeki aynanın iki tarafındaki büyük lambalar... Duvar dibine sıralanmış kılıflı iskemleler, pencerelerin önündeki beyaz örtülü sedir... Yerde tüylü bir halı...

Kadın Cafer'in şapkasını aldı.

"Oturunuz," dedi ve dışarı çıktı.

Cafer evvela, ayaklarının ucuna basarak gizlice konsola yaklaşp aynada yüzüne bakmak ihtiyacını duydu. Kendini zorla zaptederek sedire oturdu.

Pencereden, otomobilin girdiği sokağı kesen bir küçük aralık ve karşıdaki bahçe duvarının üstünden deniz görünüyordu.

“Galiba bu iş bir ‘Nadide İhsan’ haline geliyor. Burada çöpçatanlığı İstanbul’a pek yaraşan bir hale getirmişler,” diye güldü.

Açık pencereden, beyaz perdeyi hafifçe kımlıdanan rüzgârla beraber, komşu evin radyosundaki türkü de işitiliyordu.

Sofada ayak sesleri, kadın fısıltıları duyuldu. “İhsan Bey neden gelmedi?” Cafer bu suale ne cevap vereceğini tasarlarken kapı açıldı.

“Safa geldiniz beyefendi.”

“Safa bulduk efendim.”

Cafer yerinden kalkarak uzatılan eli sıktı. Bir taraftan gözlerini kırpıştırarak bu küçük kıza bakıyordu. Siyah saçlarını dümdüz, sımsıkı taramış bir esmer kızcağız. Sırtında işlemeli bir beyaz bluz, bunun altında pileli bir lacivert eteklik. Ayaklarında siyah deriden alçak topuklu spor kunduralar. Yüzü boyasız... Gözleri cesur.

“Siz İhsan Beysiniz değil mi?”

“Siz de...” –Cafer kendi sözüne yine kendisi ihtimal vermeden soruyordu– “Şüphesiz Nadide Hanımsınız.”

“Hayır! Ben Nadide’nin arkadaşıyım!”

“Kendileri burada yoklar mı?” –Cafer sanki foyası meydana çıkmaktan kurtulmuş gibi ferahlamıştı– “Ben zannetmiştim ki...”

“Gelecek efendim. Bu kadar geç kalmayacaktı. Saat altıda burada bulunacağını söylemişti. Vapuru kaçırdı zannederim. Otursanıza... A, ben ne kadar budalayım..”

Böyle söyleyerek elektrik düğmesini çevirdi. Tavandaki pembe ipek abajurdan odanın kırmızıntrak alacalığına tatlı bir ışık oldu.

Kız, kapıya en yakın iskemleye ilişerek gülümsedi:

“Benim ismim Nermin! Nadide’nin arkadaşıyım. Sizinle görüşmek için münasip bir yer bulamayınca bana yalvardı. Çok sevişiriz. Başına gelenlere cidden layık değildir. Annem Nadide’yi beni sevdiği kadar sever. Bedbaht bir izdivaç yaptı. Siz onu mesut ederseniz hepimiz size minnettar olacağız...”

Cafer, deminden beri tahmin ettiklerinin tuhaf bir şekilde yanlış çıktığını anladı ama bu sefer de bir başka düşünceyle irkildi. Burada bir gecelik, ücretli misafir değil, hayat boyunca sırtına binilecek budala arıyorlardı. Oyun daha üstadane idi. “Şu küçücük dünyada, ne akıllar dönüyor yarabbi!” diye gülümsedi.

“Hakkımdaki teveccühünüze müteşekkirim küçük hanım. Ben de Nadide Hanım için sizin beslediğiniz iyi arzularla hareket ediyorum.”

“Pek korkuyor. Kocasını fena adam. Siz de bir münasip yerde buluşup görüşmek için ısrar etmişsiniz. Biraz mukavemet etmiş ama... Kusura bakmayın. Mektuplarınızı bana gösterdi. Ben sır saklamasını bilirim de. Nihayet eniştemiz olacağınızı düşünerek ona yardım etmek istedim. Sonra böyle yakından tanışmalar artık şerefsizlik sayılmıyor. Efendibabam biraz eski kafalıdır. Fakat Nadide’yi sever.

Birinci evlenmesinde bedbaht olmasından biraz da kendisini mesul tutuyor. Şimdi... Size karşı müşkülpesent davranırsa kusuruna bakmayın.”

“Nadide Hanım’la akraba mısınız efendim?”

“Hayır. Mektep arkadaşıyız. Erenköy Lisesi’nde... Yatılı mektep hayatı insanları akrabalıktan ileri bir samimiyetle birbirlerine bağlıyor.”

Kocakarı kahve getirdi. Nermin tepsiyi aldı.

“Belki açsınız ama Nadide’yi bekleyeceğiz. Anne! Sigaralar nerede?”

“Konsolun gözünde kızım.”

“Ben alırım. Efendibabam?”

“Salata yapıyor...”

“Ne ayıp! Ben yapardım...”

“Sen misafirle meşgulsun diye... Bilmez misin salataya meraklıdır.” Kocakarı çıktı. Nermin söze devam etti:

“Efendibabam boğazına düşkündür efendim. Bilhassa salata ve turşu meraklısıdır. Altmış yaşına geldiği halde, üç esaslı iptiladan vazgeçemedi. Yazı yazar, kitap okur, bir de mevsimine göre salata yapar.

“Bu üç iptila da sevimli.”

“Evkafta mümeyyizdi... Tarih merakı vakfiye okumak mecburiyetinden doğmuş. Kendi iddiası böyle. Yazıyı büyük sanat sayıyor. Salata merakını ise şöyle izah eder: ‘Can boğazdan geliyorsa midemize her yemekte hürmet ve şükran hislerimizi arza mecburuz. Bu hisleri de salatalar kadar iyi ifade eden başka bir yiyecek henüz keşfolunmamıştır...’ Tuhaf adamdır benim efendibabam efendim!”

Nermin böyle söyleyerek gülümsedi.

Cafer de aynı tebessümle cevap vermek için kendisini zorladı. Şoförler kahvesinden buraya kadar öyle birbirini tutmaz hislerle, öyle birbirini tutmaz tahminler arasında bocalamıştı ki gittikçe yorgun düşüyor, kendisine karşı bir emniyetsizlik, bir ayıplama duyuyordu. Her şeyi aklına getirebilirdi de böyle mektebi yeni bitirmiş –yahut daha bitirmemiş– bir aile kızı ile karşılaşacağını kestiremezdi. Nadide’nin gelmesini hem istiyor, hem istemiyordu. Gelmesini istemesi, vücudu ile bu temiz havayı belki değiştirir, yavaş yavaş vicdan azabına benzeyen hislerini biraz uzaklaştırır diye idi.

Bir taraftan da, bu ev sahiden bir ihtiyar karı-koca ile bu kıza aitse ve burada bedbaht olmuş bir genç kadına, samimi yardım arzularından başka bir maksat aranmıyorsa, kendisinin İhsan olmayıp adinin bayağısı bir “yedek âşık” olduğunun meydana çıkmamasını temenniye başlamıştı. Bunun için de gelmemesinden başka çare yoktu.

Saat sekizi vurdu.

Nermin:

“Nerde kaldı bu kız?” diye söylendi.

“Sizi rahatsız ettik efendim. Nadide Hanım, böyle bir konuşma için muhterem ailenizin yardımını istememeli idi. Ben de bu hususta ısrar etmemeliydim. Biz erkekler, bazen dehşetli hodkâm oluyoruz... Ne kadar mahcubum..”

“Estağfirullah... İyi iş için rahmet yoktur. Biz bütün aile böyle düşünürüz efendim..”

“Mektebi bitirdiniz mi?”

“Evet. Bu sene bitti.”

“Üniversiteye gidecek misiniz?”

“Hayır. Bir yerde çalışmayı düşünüyordum. Nadide sizin büyük bir şirkette yüksek bir mevkiiniz olduğunu söyledi. Bana münasip bir iş bulabilirmişsiniz?”

“Başüstüne... Hayhay...”

“Teşekkür ederim.”

Cafer yine şüphelendi. Kendisi gazetede çalışıp dururken dünya zannettiğinden daha beter değişmiş olmasın. Yoksa, şu küçük aşüfte kendisine namuslu numarası mı yapıyor?

Bu düşünce ile Nermin'i gözden geçirdi. Harikulade güzel bacakları vardı. Kalçaları da harika... Beli ince... Göğsünden belli ki, spor yapmış. İnce boynu üzerinde başı ne güzel... Saçlarını bir berberde yaptırsa... Bu babayani kıyafeti değiştirirse... Hay Allah kahretsin...

“Demek evlenmeyi düşünmüyorsunuz?”

“Hayır. Nadide'nin başına gelenler... Sade Nadide'nin değil, birkaç arkadaşımın başına gelenler beni korkuttu. Yaşlanırsam daha az aldanırım sanıyorum. Yaşlanırsam, bir de hayatı anlarsam. Bilirsiniz, mektep insana hayatı öğretmiyor.”

“Haklısınız efendim.”

“Aman, ben işte böyleyim. Bir şey düşündüm mü hemen söylerim. Şüphesiz bu gece size kendimden bahsetmek yakışık almazdı. Kusuruma bakmazsınız değil mi?”

“Bilakis... Pek sevindim.”

“Nadide benimle hep alay eder. Onun kanaatince insanlar içinden pazarlıklı olmalı imişler. Siz de bu kanaatte misiniz enişte bey?”

“Ben mi? Hayır...” –Cafer bunu söylerken pek üzüldü– “Doğru sözlü olmak daha iyi...”

“Teşekkür ederim.. Huyumu değiştiremem ya... Biz evimizde asla yalan söylemeyiz... İşte yine bir pot kırdım. Sakın bu sözümden Nadide yalancıdır manası çıkarmayın. O da vallaha yalandan nefret eder. Ama ne yapsın!.. Gönlüne bırakmıyorlar ki...”

“Anlıyorum efendim.”

“Sigara içmiyorsunuz!.. Sizi açlıktan öldüreceğiz. Nerede kaldı? Ayıp bir şey... Geç kaldığı için şimdi ona öfkeleniyor musunuz?”

Cafer, az kalsın, “Bilakis... Sizinle konuşma fırsatı verdiği için...” falan diyecekti. Hafifçe öksürerek kendisini topladı.

“Elbette bir mazareti vardır,” dedi, “ben bilakis, onu ve sizi rahatsız ettiğime müteessifim..”

“Bir kere bizi rahatsız etmediniz. Ben gevezelik edeceğim birisini bulduğum için işte görüyorsunuz ki memnunum. Efendibabam, salatalarını methedecek birisini bulduğuna memnundur. Çünkü mutlaka methedeceksiniz buna eminim. Annem de Nadide'ye iyilik ettiğine memnundur. Merak etmeyin.”

“Siz de aç kaldığımı merak etmeyin. Mutlaka methedilecek salataların müjdesiniyse daha uzun müddet bekleyebilirim!”

“Çok nazıksınız enişte bey... Anneniz var mı efendim?”

“Hayır...”

“Pederiniz?”

“O da öldü.”

“Kardeşiniz de yok mu?”

“Dünyada hiç kimsem yok Nermin Hanım.”

“Pek üzüldüm. Yapayalnız ne yapıyorsunuz?”

“Çalışıyorum.”

“Hazin bir şey... Korkunç... Nadide sizi muhakkak teselli edecektir. Çünkü bu dünyada o da yapayalnız.”

Cafer, bir an nefesini kesti. Sigara içiyor gibi yaparak dehşetli bir şeyleri süratle düşündü. Kimsesiz bir kadını, evli bir erkeğin geçici zevki için aldatmak feci bir cinayet olacaktı. Eğer bu Nermin de görüldüğü gibi temiz bir kızsaa... Dünyanın ucu uzun.. Bir gün bununla Cafer olarak karşılaşılırsa... “O nasıl fena bir sahtekârlıktı? Nasıl bir hizmetti?” diye sorarsa...

Her şeyi itiraf etmeli. Bu düşünce Cafer’i daha çok korkuttu. O zaman derhal çıkıp gitmek lazım gelecek... Derhal çıkıp giderse bu temiz aile kızı işi anasına babasına nasıl anlatır...

Eğer Nadide buraya dürüst hislerle, sefaletten, yalnızlıktan kurtulmak ümidiyle geliyorsa ve kendisi, her şeyini itiraf ettikten sonra geç saatlerde koşarak gelirse, bunlar ona ne diyecekler, o, bunların yüzüne nasıl bakacak?

Cafer, kendisine pek kahramanca görünen bir büyük karar verdi:

“Oyunu sonuna kadar oynamalıyım. Yarın, bana bu geceki azabı çektirdiği için İhsan’la hesaplaşırım. Rezil hele... Hele edepsiz...”

Saat sekiz buçuğu vurdu. Nermin:

“Ben artık şüphelenmeye başladım,” dedi, “bu kız galiba gelmeyecek. Kimbilir ne oldu? Biz yemek yiyelim. Gelirse onu doyuracak bir şey buluruz.”

“Bekleyelim. Benim için üzülmevin.”

“Hayır... Sizi üzmemek için kendimi tuttum. Çoktan gelmiş olması lazımdı. Ben sofraya bir bakayım.”

Cafer, yalnızlığı, göğsünden kalkan bir ağırlık gibi derin bir ferahlık halinde hissetti. Pencereden dışarısını, yolları kesen, geç kalan yolcuların gelmeyeceğini vaadeden güzel bir gece kaplamıştı. Bir taraftan da Nadide’yi yine görmemiş olduğu için tuhaf bir tahassür duyuyordu. “Yahu! İnsanoğlu rezillige ne kadar alışmış?” diye içini çekti. Sigara yakıp yakmamayı düşünüyordu ki, Nermin kapıda görüldü:

“Buyurun,” dedi, “sofra hazır...”

“Zahmet ettiniz. Rahatsız oldunuz...”

“Sizi aç bıraktık. Buyurun...” Merdivenden indiler.

Cafer, bu gece bir tahmin merakına kapılmış olmalıydı. Tuhafı, bütün tahminlerinde aldanıyordu. Böyle küçük, tahta evlerin daracık yemek odalarının kenardan açılma basit bir masanın üstündeki muşambasını düşünüp dururken alt katta, bahçe üzerinde serin bir odaya girildi.

Bu oda şimdiki haliyle bir verandaya benziyordu. Bahçe tarafı, sağlı sollu, basamaklara koyulmuş yüzlerce çiçek saksısı ile kaplıydı. Ortada boşlukta fıskıyeli bir havuz vardı. Şırıldayan suyun üstünde mikadan bir küçük top oynuyor, bu serinletici hareket, iki gemici lambasının loş ışığında insanın hoşuna gidiyordu.

Duvarlardaki raflar eski ciltli kitaplarla doluydu. Soldaki sedire halı seccadeler serilmiş, köşeye bir rahle ve yazı yazmaya mahsus unutulmuş şeyler –divit, fildişinden kalemtırış, rıh hokkası– koyulmuştu.

Ortakdaki yemek masasının örtüsü muşambadan değil, beyaz ketendendi. Tabakları eski zaman

işleri... Ve bütün bunlara çok yakışan ufak tefek, beyaz sakallı, gözlüklerin kalın camları arkasında bakışları gülümseyen bir ihtiyar adam. Yani Nermin Hanım'ın efendibabası:

“Buyur oğlum,” dedi....

“Rahatsız ettim, efendim. Pek mahcubum.”

“Salata geç kaldı. Şimdiki kitaplar vitaminlerden bahsediyorlar. Sebzeler ve meyveler ancak taptaze yenmeli imişler. Bunu eskiler tecrübe ile bulmuş. Bir yerde okumuştum. ‘Salata hemen yapıldığı anda yenmeli,’ diyordu. Aç kaldınız.”

“Hayır. Bilakis iştahım açıldı. Teşekkür ederim.”

İhtiyar kadın, masaya nefis bir çorba koydu.

Dört kişi, hemen birbirlerine hürmet eden orta halli bir ailenin yakın fertleri haline geliverdiler.

Cafer, “efendibaba”yı da böyle hayal etmemişti. Meraklı insanlar ekseriya sinirli olurlar. Bu, aksine, pek neşeli, yumuşak ve ilk sözünden belli ki hâlâ okuyan bir mütekaitti.

Bir müddet yalnız kaşık sesleri, fısıkyenin şırıltısı ve bahçenin karanlığında ağustos böceklerinin ötüşleri duyuldu.

Duvarda, usta bir hattat tarafından yazılmış iki büyük levha asılıydı. Birincisinde:

Mecnun oda yandı şûle-i ahla pâk
Vamık suya battı eşkten oldu helâk
Ferhad hevesle yele verdi ömrün
Hâk oldular anlar menem imdi ol hâk

Diğerinde:

Müjgânımı ey şem' kehribar etme
Pinhan gamımı âleme izhar etme
Aşk ehline zulümdür vefa eylememek
Zinhar bu zulmü etme, zinhar etme

kıtaları okunuyordu.

Efendibaba, misafirin bunlara baktığını anlayınca:

“Fuzuli’yi sever misiniz oğlum?” diye sordu, “ben Hazreti Fuzuli’yi pek severim.. Filhakika yalnız aşktan bahseder görünür. Lakin senelerce emek verildikten sonra insan bir şeyler vehmetmeye başlar. Zaten bence şiir, insanı bu hâlete götüren esrarlı bir marifettir.”

“Haklısınız. Yazılar kimin?”

“Ben yazdım. Vaktiyle bir miktar uğraştık.”

“Pek güzel... Aşkolsun!..”

“Teşekkür ederim. Güzel ama zor. Bir felaket gelmiş Osmanlı-İslam sanatını boğazından sımsıkı yakalamış. Sanat nefes alamamış ki... Af buyurun. İmtihan gibi olacak. Lakin kendimi bir türlü zapt edemem. Sizce bu levhalarda güzel olan nedir?”

“Bilmem... Güzel olanın ne olduğu ekseriya tarif edilemiyor. Ruha bir acayip dokunuşu. Nasıl demeli, seyrederken insana bir saadet verişleri var.”

“Bu umumi bir cevap oldu. Dikkatle bakınız. Birinci kıtada Fuzuli efendimiz kudretiyle mağrurdur.

Bu ebedi şair gururunu yazı sanatı ile ifadeye çalıştım. Gerek kelimelerin istifi, gerek son harflerin uzanışı bunu anlatsın istedim. Ötekinde bir yalvarış yok mu? Oradaki harflerle de bu hissi vermeye yeltenildi. Şimdi bir kere de böyle bakınız.”

“Sahi! Yalnız güzellik değil, mana da koyulmuş... Harikulade...”

“Değil mi? Fuzuli efendimiz, ‘Aldanma ki şair sözü elbette yalandır,’ buyurmuşlar. ‘Aşk imiş her ne var âlemde, İlm bir kil ü kal imiş ancak’ sözü insafsızca sarf edilmiş, öfkeli bir laftur. Şair sözüne aldanmayacağız. Güzelliği, isterseniz buna Fuzuli efendimizin kullandığı manada aşk da diyebiliriz, evet güzelliği görüp anlamak için de ‘ilim’ lazım. Siz de böyle düşünmüyor musunuz?”

“Evet... Pek doğru...” Nermin araya girdi:

“Çorbanız soğudu efendibaba!” dedi.

“Bitiriyorum, küçük hanım... Gevezeliğim tuttu.”

“Hemen öfkeleniniz. Küçük hanım diye alaya başladınız. İhsan Bey aç...”

“Şakalaşıyorum kızım. Bu yaştan sonra insanın çenesi düşer.”

Cafer, tamamıyla başka şeyler düşündüğü için “estağfirullah” bile demedi. Bu küçücük ihtiyara sokakta rastlasaydı, hakkında kimbilir nasıl bir kanaate varacaktı. İnsanları kalın hatlarla acele tasniflere tabi tutmak ne kadar yanlıştı.

Yemekten sonra anne ile kız, iki tarafından tutarak masayı dışarıya taşıdılar. Erkekler, sedire yerleşti.

Nermin, geniş ağızlı büyük fincanlarla kahve getirdi.

Efendibaba, insanı hiç sıkmayan bir ustalıkla Cafer’in işini, gücünü, ailesini sordu. Belki de sözünde durup gelemediği için, Nadide’den hiç bahsetmedi. Bilhassa Nermin annesine yaptığı yardımı bitirip yanlarına oturunca:

“Tarih ilmini sever misiniz?” diye başladı.

Kendisinin pek meraklı olduğundan, raflarda gördüğü kitapların tekmil tarih ve şiir üzerine yazılmış eserlerden ibaret bulunduğundan açtı. Naîmâ, Münecimbaşı, Kâtip Çelebi, Âşık Paşa, Hammer, Cevdet Paşa, Murat tarihlerini birbirleriyle mukayeseye girişti. Naîmâ’nın birinci cildini indirip mukaddimeden,: “Devr-i akdemden bu deme gelince cihanda zuhur eden havadis ve iberi talim ve ahd-i Âdem’den bu vakte erince kevn ü mekânda hudus eyliyen vakayi-i hayr ü şerri tefhim için bir ilm-i celîl ve azîm olmakla...” diye başlayan müverrihin tarih ilminden ne anladığını izah etti. Bu noktaya nazaran Ebu Zeyd Abdurrahman bin Mahmud ibn Haldun Hadramî (Abdurrahman ibn Haldun)dan şiddetle müteessir olduğu halde, maalesef, Tunuslu müverrihin eserlerindeki hakikatleri sezemediğini ileri sürdü. Naîmâ’ya göre müverrihliğin şartları şunlar imiş:

- 1 – Sözüne sadık olmak,
- 2 – Vakayii için bilmek,
- 3 – Kıssalardan hisse çıkarmak,
- 4 – Bitaraf olmak,
- 5 – Bazı müfit hikâyeler kaydetmek...

Efendibaba, bunlardan en ehemmiyetli olan ikinci noktanın Ibn Haldun’un fikri olduğunu, fakat Tunuslu üstadın tarih felsefesine ancak Cevdet Paşa’nın yaklaşabildiğini beyan etti.

Bahsi bu suretle Ibn Haldun’a getirince raftan birkaç cilt kitap daha indirdi.

Ibn Haldun'un, Hicret'in 745 senelerinde doğduğunu, Tunus'ta Ebu Abdullah Mehmed bin Said bin El-Ensari'den ders aldığını, evvela Kur'an okuyarak 21 defa hatim indirdiğini, "kıraat-i seb'a"da mümtaziyet gösterdiğini, fikhî ve hukuki riyaziye, mantık, kelim bahisleri üzerinde durduğunu, Tunus emirlerinden Ebu İshak'a başkâtip olarak siyasi hayata girdiğini anlattı.

Ibn Haldun'un "Er-Rihle" adı altında bizzat yazdığı tercüme-i halini rahmetli alim İsmail Sâib Efendi'nin "İrtika" ismiyle Arapçadan tercüme ettiğini, üstadın adı malum olan eserlerinin maalesef kaybolduğunu, yalnız, çok şükür, 8 ciltlik büyük tarihinin mevcut bulunduğunu söyledi. Tarih üç kısımdan ibaretmiş: Birinci kısım "Mukaddime", ikinci kısım "Arap tarihi", üçüncü kısım, müverrihin kendi vatanı olan "Mağrip kabileleri tarihi". Ibn Haldun'a göre ilimlerin tasnifi birkaç ana hatta irca olunmuş imiş:

- 1 – Asabiyet nazariyesi...
- 2 – Hakimiyet meselesi...
- 3 – Asabiyet nevileri.

Efendibaba, bu mevzuda o kadar derin malumat sahibi idi ki eğer karısı odaya büyük bir tepsi içinde meyve getirmemiş olsaydı Ibn Haldun'un belki de bütün tarih felsefesini derinliğine ve genişliğine şerhedecekti.

Meyve tepsisini görünce, gözlüklerinin üzerinden gençlere bakarak:

"Demek uyumadınız, aşkolsun," diye güldü, "hani ya, Nermin, eğer çoşar da Ibn Haldun'a dalarsam beni ikaz edecektin?"

"O kadar enteresandı ki efendibaba.... Değil mi İhsan Bey?"

"Dehşetli müstefit oldum efendim..."

Cafer hemen sustu. Yoksa, az kalsın, "Müsaadeniz olursa birisini gönderirim de bir resimli röportaj yaptırırım," diyecekti. Deminden beri "Meçhul bir tarihçi" isimli güzel bir yazı düşünüyordu.

Sözü bir başka maksatla kesmiş görünmek için sordu:

"Bizzat hazırladığınız eserler yok mu? Neşredilmiş veya henüz basılmamış..."

"Birkaç mevzuda çalıştım."

"Mesela?"

"Mesela, Eşref merhum üzerine bir tetkik..."

"Çok güzel. Henüz bitmedi mi?"

"Hayır. Bir de Nasrettin Hoca üzerine... Karagöz ve Orta Oyunu bahsini de etraflıca bir eserde mazisi, hali, istikbaliyle düşünmek isterdim."

"Hasılı Türk mizahını mı yazmak istiyorsunuz?"

"Buna nasıl 'Evet' demeli... Bektaşî fıkralarını, Anadolu fıkralarını... Bunlar köye ve kasabalara ait olarak muhtelif kollara ayrılırlar... Sonra büyük şehir fıkraları... Hepsinin insani ve içtimai mevzulara göre tasnifi... Edebiyatımız gibi mizahımız da Arap ve Acem mizahından elbette müteessir olmuştur. Bunlar aranacak... Yüz seneden beri Avrupa ile alışverişteyiz. Bu cihet de bir kere gözden geçirilmeli... Yüz kişilik bir heyet ister... Amma, Eşref merhumun bahsettiği 'heyet' gibi korkunç bir şey değil. Kıtayı elbette bilirsiniz.

"Hangisi?"

“Durun bakalım nasıldı? Evet:

Ale-l-amyâ çizerler her kitapta birtakım yerler
Edibim, sanma ki yalnız senin divanı çizmişler
Geçen gün encümende yoğiken hayret bütün heyet
Arapça bir eser zanneyleyip Kur’an’ı çizmişler.”

Gülüştüler, söz bir müddet Eşref, Hayret Efendi, hattâ Sürurî üzerinde durdu. Sonra her gülünen mecliste olduğu gibi Nasrettin Hoca’ya geçti. Asırlardan beri herkes tarafından bilindiği halde usanç vermeyen, parlaklığından, zekâsından zerre kaybetmeyen, her sınıf halkı aynı yürek ferahlığı ile güldüren fıkralar tekrarlandı.

Bunlardan birisini de Cafer anlatıp bitirmişti ki Nermin birdenbire sordu:

“Siz, İhsan Bey, hiçbir edebi eser kaleme almadınız mı?” Cafer bir an düşündü. Gülerek cevap verdi:

“Pek eskiden, henüz yirmi yaşında iken... Evet... Bir operet yazmıştım.”

“Ne oldu? Nasıl bir operet? Adı ne?”

“Durunuz anlatacağım. Bu da komik bir maceradır efendim.. Bir şair, bir büyük destanda bir küçük topçu zabıtinden bahseder. Genç zabitin yüreği öyle muazzam bir ihtirasla doludur ki, yedi buçukluk bataryasını ağlanacak kadar kuvvetsiz görür. Ben bu hikâyeyi her hatırlayıpta o genç zabiti düşünürüm. Bir farkla, zabıt harp vasıtalarının kudretini epeyce denediğinden yedi buçukluk bataryasını ağlanacak kadar kuvvetsiz hissedermiş; yirmi yaşında edebiyata merak sarmış bir dâhi namzedi, eserini bilakis dünyayı sırtlayacak kadar büyük sayar. İşte bu hâletiruhiye içinde bir operet kaleme aldım.”

“Neden mesela piyes değil de operet?”

“Çünkü Nermin Hanım, nasıl anlatayım? Balettteki kızlardan birisini tanımıştım.”

“Demek aşk uğruna edebiyatçı olmuşsunuz?”

“Ne dersenez deyiniz. Bir operet kaleme aldım. Tabii dehşetli bir operet... Şimdi yirmi yaşındaki delikanlılar bana danışsalar, operet yazmayı asla tavsiye etmem. Bir kere genç bir operet muharriri, bizdeki bütün operetleri seyre mecburdur. Kendisi de operet yazacağından hiçbirisini beğenmeyecektir. Hiçbirisini beğenmeyeceğiniz bir sürü operet seyretmek kadar müşkül bir iş olmaz. Benim operetin adı “Telgraf direkleri!” Birinci hususiyeti, hiçbir operete benzemeyecektir. Halbuki mektepte edebiyat dersinde bir cümle geçmişti: ‘Dünyada yeni bir şey yoktur,’ diyen bir cümle... Piyes nasıl yazılır, bir yerde okudunuz mu?”

“Hayır!”

“Saatle yazılır.”

“Şaka ediyorsunuz.”

“Saatle efendim.. Yani her perdenin okunuşu muayyen bir müddetle mukayyet olmak lazım. Biz kalemi ele alınca girişmişiz. Mevzu malum, “telgraf direkleri”, manipleler tıkırdayacak.. Bir sürü telgrafçı kız... Ara yerde birisi rüya görecek de Hindistan’a gitmiş olacak. Sinemadakiler gibi Hint raksları yapılıyor. Derken bir İspanya rakkasesi peydahlanıyor. Havayan kitaralar araya karışıyor. Laz, Kürt, Arnavut, Çerkez, Rum kasabı oyunlarından sonra meydana bir zeybek çıkacak. İşte bütün ümidim bu zeybekte..”

“Neden efendim?”

“Zeybek, İstanbul’un Anadolu’dan beğendiği ilk gözağrısıdır. ‘Bir felsefesin, sırmalı, cepkenli, kuşaklı’ diye şiiri bile vardır. Şimdi geçmiş zaman üç perde olduğu hatırımdadır ama içinde kaç tablo olduğunu Allah bilir. İşte bu tablolardan birisinin sonunda nasıl olduğunu bizzat ben de kestirmeden sarı zeybek ortaya çıkıyor, efendim.. Sarı zeybektir, dizini yere vuruyor... Hattâ icap ederse, Naşid’in tiyatrosunda zeybek kıyafetli kart karının yaptığı gibi eline bir de al bayrak tutuşturacağız... Gözünüzün önüne geliyor mu?”

“Hangisi?”

“Hepsi birden... Bu tablo mutlak alkışlanacaktı. Benim bu emniyetle gözlerim yaşıyordu. Bir tek operet tam beş saat falan sürecekti. Arada aktörlerimizin tuluat payı da caba... Öyle karmakarışık bir mevzuymuştu ki içinden ben bile çıkamıyordum. Hilafsız yüz kişi lazımdı. Halbuki bizim en kabadayı kumpanyamız on beş kişidir. Daha beteri her temsilde birkaçı darılıp ayrılır... Sonra işten anlayan bir arkadaşına başımdan geçenleri hikâyeye ettim de gülmekten gözleri yaşarmıştı. Bir define aranıyor. Defineyi telgraf direklerinin altına gömmüşler. Araya bir dolandırıcı, birkaç âşık, bir iki efsuncu hoca, bir sürü cin, peri... Amerikalı seyyahlar, çingene falcılar, Hint fakirleri, Çerkez halayık, Arnavut bahçıvan, Kürt hamal, Laz kayıkçı, Rum terzi, Ermeni komisyoncu, eskiler alayımca Yahudi giriyor.”

“Başın döndü, değil mi efendibaba?”

“Taktitli bir eserse hepsi lazım kızım..”

“Teşekkür ederim efendim... Hiç unutmam, yağmurlu bir geceydi. Hayatımda ilk defa bir tiyatroya arka kapıdan –artistlere mahsus olandan– girdim.”

Kapıcı:

‘Kimi aradınız,’ diye sormuş, ben de:

‘Direktörü göreceğim yavrum,’ demiştim.

Kapıcı, elli beş, altmış yaşlarında dev gibi bir adamdı. ‘Yavrum’ kelimesinden bizzat kendim utanarak yüzüne baktım.

Tiyatro kapıcıları, her şeye alışık, babacan adamlar olmalı. Herif kelimeyi duymamazlığa geldi. Bir ayağını taşlara sürerek –topalmış– daracık bir merdivenden tavana doğru yükselip gitti.

Adımı sormadığına son derece üzüldüm. Şimdi direktöre gidip ne söyleyecek? ‘Bir oğlan geldi!’ veya ‘Bir delikanlı geldi...’ yahut ‘Beyaz pardeseli bir genç geldi...’ diyecek.

Şapkayı, çaresizlikle başımdan çıkardım. Kenarlarından hâlâ sular sızıyor. Acaba müelliflerin, tiyatroya yağmurlu havalarda yaya gelmeleri ayıp düşer mi? Burada neden bir portmanto yok?..

Bulduğum yere alıcı bir gözle baktım. Heyhat!.. Portmanto ne arasın? Burası galiba, bu eski apartmana kalorifer ocağı için yapılmış da, sonra zemin kat tiyatro haline getirilince alelusul bir kapı ve merdivenle artistlerin girip çıkmalarına tahsis edilmiş.

Pardesünün önünü çözdüm. Özenle daktilodan geçirilen eserim koca bir tomar, daha doğrusu yükte ve pahada ağır bir matah gibi pardesünün sol tarafını aşağıya doğru çekiyor.

Kapıcının kaybolduğu delikten bir ayak sesi duyuldu. Ayağında o zamanın modasına lüzumundan fazla uygun bir çarliston pantolon, sırtında dik yakalı fanila ile yarı hamal, yarı panayır boksörü kılığında bir delikanlı görüldü. Siyah saçlarına briyantini o kadar cömertçe dökmüştü ki tavanda yanan yirmi beş numaralı ampul vıcık vıcık yağa boğulmuş bu bedbaht başı, kalaylı bir tencere gibi parlatıyordu.

Beni görünce gözlerini kırpıştırarak gururla durdu:

‘Çalgıcı mısınız?’

‘Hayır,’ dedim.

‘Figüranlık mı aradınız?’

‘Hayır.’

Sanki dünya üzerinde ancak bu iki iş varmış, başka bir diğer zanaat mevcut değilmiş gibi burnunu kıvırdı. Kendisini ev sahibi saymaktan ileri gelen bir kibirle karanlık bir köşeye doğru yürüdü.

Bu sırada yukardan:

‘Cevat Efendi! Cevat Efendi!’ diye seslendiler. Delikanlı geri dönüp aydınlığın ortasında durarak:

‘Ne var?’ diye cevap verdi.

‘Orada bekleyeni yukarı gönder.’

‘Peki!’

Bana döndü, sinemalarda çok görülen komik bir işaretle merdiveni gösterdi:

‘Sizi istiyorlar.’

‘Teşekkür ederim.’

Merdivenden yukarıda topal kapıcı bekliyordu. Burası daracık bir koridordu. Ta ileride fersiz bir elektrik yanıyordu. Kapıcı:

‘Sağa sapacaksınız. Üçüncü kapı,’ dedi.

Havayı kalın bir örümcek ağı gibi sarmış olan rutubeti vücudumla adeta yarararak ilerledim.

Elektriğe yaklaştıkça döşemenin ne kadar tozlu olduğu anlaşılıyordu. Öyle ki, Florya plajının incecik kumlarında yürüyormuş gibi tahtaların üzerinde ayak izlerim kalmaktaydı.

Köşeye kadar hiçbir kapı yoktu. Sağa saptım. Burada aksine tiyatroların loca aralıkları gibi sıra sıra kapılar görüldü. Koridorun nihayeti biraz daha aydınlıktı. Oradan birtakım sesler geliyordu.

Ben üçüncü kapıyı tıklattım. İnce bir ses:

‘Gel,’ diye bağırdı.

Girdim. Burası orta büyüklükte bir odaydı. Köşede büyücek bir masa vardı. Arkasında, ufak tefek, saçları dökülmüş, kelebek gözlüklü bir yaşlı adam oturuyordu.

Selam verdim.

‘Müellif öyle mi,’ dedi.

‘Evet,’ dedim.

‘Buyurun.’ –Mevcut iki sandalyeden birisini gösterdi.– ‘Getirdiniz mi?’

‘Evet.’

‘Şartımız malum... Besteleri Selami Bey yapacak.’

‘Evet.’

‘Kendisiyle görüşüp nasıl, ne vakit, nerede çalışacağını ayrıca tespit edersiniz. Eseri bizzat mı okursunuz?’

‘Evet.’

‘Daha âlâ! Bir dakika. Arkadaşları toplayalım.’ Kalktı. Kapıya doğru yürürken bir an durdu:

‘Tenkitlerine kulak asmayın. Yani kırılmayın.’

‘Bilakis...’

‘Hepsi de iyi çocuklardır. Yalnız sanattan anlamazlar. Hoş, zaten siz de galiba sahneye ilk

eserinizi getiriyorsunuz. Merak etmeyin efendim, Şekspir de ömründe bir gün tiyatroya ilk eserini getirmiştir. Bundan kurtulmaya imkân yok.’

Bunları latife olsun diye söylemişti ama hiç gülmemişti.

Kapıdan çıkıp kaybolunca, arkasında bıraktığı karanlıkça deliğe bakakaldım. Otururken de kısa boylu görünmüştü. Lakin bu kısalık kalktığı zaman insanı şaşırtan bir hal alıyordu. ‘Ne tuhaf bir direktör?’ diye düşündüm.

Odaya üç kişi getirdi. Birisi kadın. Ayağa kalktım. Beni tekrar oturtular. İkinci iskemleyi kadına verdiler. Direktör yerini aldı. Sonradan ‘grankomik’ yani ‘birinci komik’ olduğunu öğrendiğim yüzü, insana ızdırıp verecek kadar kederli, kalın sesli adam, masanın kıyısına ilişti. Öteki erkek, ağızındaki yanmayan pipoyu bir buldok gibi ısırarak duvara dayandı. Vaziyet gözünüzün önüne geliyor mu efendim?”

Nermin Hanım, gözleri merakla dolu cevap verdi:

“Geliyor. Pek rahatsız bir haldesiniz. Eser okumak için çok fena bir yer, dinleyiciler için de müsaadenizle nezaketsiz diyeceğim. Hele ayakta durmak...”

“Doğru... Okudukça, her söz, her sahne, bana lüzumsuz gelmeye başladı. Sanki ayakta duramı da, masaya ilişeni de inadıma rahatsız ediyordum. Terlemeye başladım. Gittikçe daha süratli, daha süratli, hani çocukların ‘su gibi’ dedikleri şekilde okumaya başladım. Bir aralık kadın:

‘Nefes alsanız,’ demek mecburiyetinde kaldı. Anlayın halimi!”

“Anlıyorum. Feci değil mi efendibaba!”

“Feci, küçük hanım...”

“Pişman olmuşum. Nihayet piyes bitti. O zaman yakamın ter içinde kaldığını fark ettim. Şüphesiz yüzüm de sararmıştı.

En ufak bir takdir ümit etmeden, bitirmiş olduğum için mesut, kadına gülümsedim.

‘Fena değil,’ dedi. Bunu, bir hizmetçinin oğluna hazır elbise alan hanımefendiler de aynı surette söylerler.

Direktör –adı Namık Bey’ di– bir kâğıda bir şeyler yazmıştı. Onlara bakarak:

‘Bazı parçalar kısalacak,’ dedi, mesela Laz, Arnavut, Acem, Kürt, Çerkez, Ermeni, Rum, Kayserili sahneleri kısalacak ki... bizimkilere tuluat payı kalsın. Entrik biraz karışık. Ama zarar vermez. Hani şarkılar?’

‘Onları ayrıca hazırladım.’ –Şiirler de yanımda idi. Okutacaklar diye ödüm koptu– Evde efendim. Selami Bey’le mutabık kaldıktan sonra takdim edeceğim.’

‘Muvafık.’ –Direktör arkadaşlarına döndü– ‘Fikriniz?’

‘Kostümlere Selami Bey yardım edecek. Bey de reklama yardım eder. Eseri kurtarırım.’

Bunu grankomik söylemişti. Kadın:

‘İki esaslı kadın rolü var. Bana ait olan biraz daha genişletilmeli...’ dedi. Duvardaki pipolu, dişleri sımsıkı kapalı olduğu için sanki homurdandı:

‘İkinci perdede Kürt’le Kayseriliyi karıştırmamalı... İki parça olamam ya... Kayseriliyi de perdenin sonuna alacağız ki, makyajımı yetiştirebileyim.’

‘Muvafık... Duydunuz mu?’

‘Duydum efendim,’ diye kekeledim.

Eserimi yazarken beni zevkten az kalsın bayıltacak olan ‘Müellif sahneye!’ feryatlarından

vazgeçmiştim.

Ahbaplarımı müellif locasına davet etmek zevki de artık uçup gitmişti. Kazanacağım parayı artık düşünmüyordum. Anlaşıyor ki, eserin esaslı ehemmiyeti yoktu. Mesele, Selami Bey'in –opera bestelemiş olmaktan başka bir şey düşünmeyen amatör musikişinas arkadaşın– dekor ve kostümlere yapacağı yardımla benim temin edeceğim bedava reklam imkânında idi.”

Cafer, bunları söyledikten sonra efendibabaya döndü:

“Hani, Fuzuli'nin kendisine aylık bağlamak için verilmiş fermanan bir şikâyeti vardır.”

“Evet.”

“İşte ben, o anda eserime karşı aynı hicabı ve hacaleti duyuyordum!”

“Sonra?”

Nermin bu suali, sözü değiştirmek için sormuştu. Cafer zorla gülererek devam etti:

“O gece beni sahneye yakın koltuklardan birisine oturtular. Seyrettiğim operet berbat bir şeydi ama kulislerin bedbahtlığını belli etmiyordu. Balet, taklit, müzik, seyircilerin eğlenmesi, kederimi dağıttı. Bunların arkasına takıldım. Bizim operet o kış oynanmadı. Çünkü Selami Bey, besteleri bir türlü yetiştiremedi. İlkbaharda, trup bilmem kaçınıcı defa olarak değişti. Yaz üstü, İstanbul'un muhtelif semtlerinde, bahçelerde, salaş tiyatrolarda temsiller verilmeye başladı.

Sahne sanatkârları beni aralarında görmeyi artık yadırgamaz olmuşlardı. Boş zamanlarımızda belki de bir nezaket eseri olarak bizim opereti konuşurduk.

Bir gece... Evet, istirahat gecelerinden birisinde idi. Kadıköy'de, deniz kenarında, تنها bir gazinoda oturuyorduk. Hani, gayet az konuşulup gayet çok susulan oturular vardır. İnsanlar yan yana oldukları halde, birbirlerinden kıtalarla ayrılmışlar gibi yalnızlık hissederler. İşte öyle bir hal. Derken uzaktan uzağa bir büyük saat çalmaya başladı. Çanın sesi, sıcak gecenin içinde yuvarlak bir madeni cisim gibi, sanki üzerimizden geçti.

Namık Bey, sözünü yarıda bırakıp dinledi. Sonra, yüksek sesle:

‘Yedi sekiz... dokuz, on, on bir, on iki...’ –Elini kaldırdı– ‘Tamam... On iki... Cinayet saati.’

‘Cinayet saati mi?’

Namık Bey, kendi sözünden yine kendisi korkmuş gibi biraz geri çekilmişti. Ben şaşırarak yüzüne baktım. Grankomik esnedi. Onunla benim aramda oturan esmer kadın –trupun en güzel, en kabiliyetli kadın sanatkârı– avcunun içine öksürürken öylece kalmıştı. Uzaktan, sol yanağına vuran kuvvetsiz bir ışıkla derisine yeşile yakın bir hasta rengi vermişti. Buna rağmen, acayip bir hususiyeti ile şımarık bir kedi yavrusuna benziyordu. Sözü neden sonra anlamış gibi göğsünü ve dirseklerini masanın kenarından geri çekti:

‘Korkuttunuz beni direktör!’ diye şikâyet etti, rica ederim.

‘Neden korktunuz?’

‘Hep böyle söylersiniz. Üç defadır ki böyle saat çaldı, gece vakti... Kıştan beri... Hep böyle dediniz. Gece rüyalarım giriyor.’ –Bana döndü– ‘Ne zaman saat on ikiyi vursa bizim direktörü hatırlıyorum. Cinayet saati olur mu? Ne münasebet?’

Namık Bey:

‘Ben de biliyorum,’ dedi, ‘bir senede bunu yalnız üç kere söylemişim. Bazı geceler, ‘aşk saati’ derim. Bazı geceler ‘hastalık saati’, ömrümde bunu huy edindim edineli bir, iki defa ‘düşünmek saati’, ‘sanat saati’ demişimdir ama bir kere bile ‘uyku saati’ demedim. Velhasıl manalı bir saat...’

Dolu bir saat...'

Namık Bey, gözlerini kırpıştırarak bizden kaçırdı. Hâlâ korktuğunu anlayarak şaşım.

Grankomik benim operetten bahis açtı. Eser artık son şeklini almıştı. Besteler tamam... Yalnız besteler değil, notalar da hazır... Birkaç prova...

'Ne dersin direktör, tutar mı?'

'Operetler mutlaka tutar oğlum. Kadın artistlerin şık tuvaletleri ve güzel bacakları olmalı. Kadın seyirci tuvaletlere, erkek seyirci bacaklara bakar.'

Esmer kadının büyük, siyah gözlerinden çevik bir kibir geçti.

Grankomik aksine, gözlerini ümitsiz yumdu. Truptaki kadınların elbiselerine de, bacaklarına da güvenemediği anlaşılıyordu.

Ben, kendi eserimden bahsedildiği halde, masanın altında dizime dokunan kadın bacağını, kalın bir battaniye gibi hissederek, başkasına ait bir mesele dinler gibi alâkasızdım. Aylardan beri eserim o kadar değişmişti ki artık ona benim malım demek bir çeşit hırsızlık olacaktı.

Kahvede bizden başka kimse kalmamıştı.

Garson, hiç lüzumu yokken, iskemleleri öfkeyle sürüp gürültü ediyor, bu suretle artık gitmek zamanının geldiğini bize hatırlatmak istiyordu.

Gökte kocaman, kıpkırmızı bir ay vardı. Namık Bey'e cinayet fikri galiba bu kırmızılıktan gelmişti. Uzakta Galata Köprüsü'nün sıra sıra ışıkları görünüyor. Marmara'da, galiba bir kum mavnasına ait olduğu için, bir fener epey zamandan beri olduğu yerde duruyordu.

Nihayet grankomik, bir iskemleye attığı eski pardösüsünü, yakasının ense tarafından tutarak omzuna attı.

Esmer kadın:

'Haydi yatmaya!' dedi.

Beş senedir, nikâh kıymaya lüzum görmeden beraber yaşıyorlarmış.

Biz de beraber kalktık... Ayaklarımızı sürükleyerek, bu sakin yaz gecesinde, aşka dair hiçbir şey, ama hiçbir şey hissetmeden, ihtiyar hayvanlar gibi yürüdük.

Grankomikle esmer kadın otele gitmek için bizden ayrıldılar. Namık Bey bana sordu:

'Nereye?'

'Belki bir saattir onu düşünüyorum. Erenköy'de bir arkadaşına mı gideyim, yoksa İstanbul'a mı geçeyim?'

'Vapur yok...'

'Haydarpaşa'da kayık bulurum. Yahut Üsküdar'da...'

'Üsküdar'a kadar zahmet edin. Beni eve bırakırsınız... Olur mu?'

Sesi bir tuhaftı. Bu kadarcık bir şey için dehşetli yalvarıyordu. Buna emindim.

'Hayhay! Nerede oturuyorsunuz?'

'Altunizade'de.'

'Olur.'

Kadıköy'ün küçücük koyu kenarında ağır ağır yürüyorduk. Hazin ve öfkelenendirici bir şeyler düşünmeye başlamıştım ki Namık Bey elini, bir şey yokmuş gibi boşlukta salladı:

'Geceye bakın,' dedi... 'Sanki bir ipekli kumaş. Ama insanlar tarafından dokunmuş cinsinden değil. Derinizde hissetmiyor musunuz? Şey gibi...'

‘Sahi...’ –Ben de aynı hareketle elimi salladım– ‘Öyle... İpekli kumaş gibi.’ –Halbuki bana böyle gelmiyordu– ‘İyi bildiniz.’

‘Bilirim.’

‘Geceyi seviyorsunuz galiba. Karanlıkları.’

‘Her zaman düşünürüm. Ben yabancı memleketlerde çok dolaştım. Bilhassa geceleri, hep bu bizim gecelerimizle mukayese etmişimdir. Hayır! Hiçbiri bizimkileri tutmuyor efendim. Sanki, gece dediğimiz şey, yalnız Marmara’ya mahsustur. Arnavutköy çileği, Pendik’in pisi balığı gibi... Türk gecelerini severim. (Tanıştığımızdan beri ilk defa Fransızca konuşuyordu. Hem de bir Parisli gibi kolaylıkla.) Ama karanlığı değil... Bence Marmara geceleri aynı zamanda bahar gündüzleri gibi aydınlıktır. Şairlerimize bir kızıyorum, bir kızıyorum... Hepsi de kaba adamlar! Pardon, çocuk adamlar... Bilirsiniz, bütün çocuklar kabadırlar. Hem de insafsız olurlar. Kaç senedir şu içinde yaşadığımız muazzam ve yumuşak geceyi tasvir eden bir Türk şiiri aradım.

Çocuklar, karanlık nedir bilmiyorlar. Bilmedikleri şeyden bahsettikleri için de eserleri kötü oluyor. Kardif’te maden kömürü kuyularını gezdim. Asıl karanlık orada. Orada karanlık, zehirli bir toz halinde uçuşuyor ve insanın ciğerlerine hücum ediyor. Hani, ağır hastalıklarda bir çeşit ter olur. Maden kuyularının karanlığı bu kadar sıırıslık ve pistir. Şimdi içinde dolaştığımız ferahlatıcı, güzel şeyle bunun ne münasebeti olabilir? Bodler için ‘ümitsiz şair’ derler. Bir mısrası, bir tek mısrası var ki onu yazmamış olsaydı, hakikaten ümitsiz değil de, insanlarla alay etmek istemiş sayacaktım. Gece için ‘duvar gibi’ demiş. Geceyi, bir duvar gibi hissetmek kolay değildir. O mısrayı okuduğum zaman duyduğum merhameti hiç kaybetmedim.’

Bu küçük ihtiyarı evvela baştan savma dinliyordum. Giderek bana tuhaf bir hayatı ve o hayatın umulmaz telakkilerini göstermekte olduğunu sezdim. Üzerimdeki uyuşukluk ve bıkkınlık yavaş yavaş dağıldı. Bir sigara verdim. Kibriti rüzgâr varmış gibi, avcumun içinde uzattım. Eğildi. Burnunun ince ucu, kelebek gözlüklerinin camları sarı bir ışıkla aydınlandı. Tekrar ağır adımlarla yürümeye başladık. Sigarası yanıp söndükçe parmağındaki yüzüğün yeşil taşı parlıyordu. Neden sonra:

‘Acıyorum bizimkilere...’ diye içini çekti. ‘Çok acıyorum...’

‘Kimlere, şairlere mi?’

‘Hayır, operetçilere...’

Tekrar içini çekti. Bu iç çekişte, kendisiyle beraber, ismi unutulmuş veya meşhur olmuş bütün şairlere, bütün tiyatro sanatkârlarına, daha doğrusu bütün insanlığa karşı duyulan bir uçsuz bucaksız merhamet ve dostluk vardı.

Durup bir adım geri çekilerek birdenbire sordu:

‘Siz, operet yazmaya devam edecek misiniz azizim?’ Pek rahatsız oldum:

‘Vallaha, bilmem,’ dedim, ‘bana, nasıl demeli, pek ciddi bir iş gibi gelmiyor.’

‘Ciddi olmayan nedir? Bizim operet kumpanyaları mı? Yanılıyorsunuz... Siz bu işe bütün ihtirasınızı koymadınız. Henüz pek gençsiniz... Gençlikte, insana her sanat pek kolay geliyor. Bir gecede şöhret! Ve bir iki artist kadınla macera... Hayır canım, niçin itiraz ederek yalan söylemeli... Ve baletten birkaç kızcağız...’ –Koluma dostça dokundu– ‘Halbuki, baletler lüzumundan fazla ustadırlar. Sakın yalnız bizimkiler böyle zannetmeyin, bütün Avrupa payitahtlarını dolaştım. Hepsi aşağı yukarı böyle... Sanatlarını konuşmuyoruz tabii... Yüreklerini ve kadınlıklarını çekiştiriyoruz.

Güzel ses için, hançerde bazı şeylerin gayritabii surette inkişafı lazım geliyormuş bu da zihnin

normal işlemesine engel oluyormuş. Binaenaleyh operet ve opera sanatkârları biraz saf olurlar. Ben bütün insanlara, hepimize acırım. Fakat aktörlere karşı duyduğum merhamet, hastalık halindedir. Aktörler, ne kadar şöhret yaparlarsa yapsınlar, kocaman bedbaht çocuklardır. Hodkâm, megaloman, sevimli... Nasıl açtılar bilemezsiniz... Hiçbir alkışın doyuramayacağı kadar, yıllanmış derecede açtılar. Bu açıktan zaman zaman ürküp ürkmediklerini, usanıp usanmadıklarını hâlâ anlayamadım. Benim hissettiklerimi hissediyorlarsa, bu ne korkunç bir hayattır. Artık hissetmez olmuşlarsa, bu ne korkunç bir alâkasızlıktır. Tiyatroda katile kızılır, maktule acınır. Hattâ ağlanır. Fakat hiçbir seyirci sahneye müdahale etmez. Demek yarı yarıya inanıyoruz. Şu halde aktörler de yarı yarıya hissediyorlar. Bu yarım yırtık hassasiyet, ruhlarına siniyor. Sahnede Napoleon'u oynayıp, geceyarısından sonra bir küçücük odada titremek. Zor zanaat.'

'Pekala! Aralarında ne arıyorsunuz?'

Namık Bey, ceketinin yakasını tutarak durdu:

'Haberiniz var mı,' dedi, 'vaktiyle ben de bir operet yazmıştım. Tutmadı. Aynı hâletiruhiyeye kapılıp aynı mukavemetsizliğe maruz kalıncaya kadar ikincisini yazamayacağım.'

'Mevzuu neydi?'

'Osmanlı tarihinden bir parça. Vaka Selim Salis devrinde bir saatçi esnafının evinde cereyan eder. Birinci planda, hareket ve sembol halinde saatler ve saat rakkasları vardır. Ancak benim fantezimin beğenebileceği bir mevzu. Son derece hususi ve hazin bir... Bir şey... Ertuğrul Muhsin, Muhlis Sabahattin, Mesut Cemil, üçü de gayret ettiler. Üçü de çok uğraştı. Fakat operet tutmadı. Varsın, tutmasın. Ben bütün bir millete karşı haklı olamam. Muhakkak bir tarafı aksamıştır. Selim Salis devrini siz de sever misiniz?'

'O devri sevecek kadar tetkik edemedim.'

'Yazık. O devirde musikimiz, mesela Sultanahmet çeşmesi kadar işlemelidir. Bence, Sadullah Ağa'nın yüreği Süleymaniye Camisi'ne benzer. İleride, bizim operetlerimizle operalarımız o devirden çok şeyler alacaklar.' –Susup sessiz gecenin içinde bir yerlere kulak verdi– 'Camiye gider misiniz?'

'Hayır.'

'Affedersiniz, namaz kılmak için demedim. Büyük camilerin bir acayip uğultusu oluyor. İşte onu ben operaya teşbih ederim. Tekbir getirirler. Tekbir, artık ne Müslümanlıkla ne de Araplıkla alakası kalmış kalın ve erkek bir sestir. Siz gençsiniz. İstanbul'un işgali kaldırılırken Dolmabahçe'de bilmem ki var mıydınız? Orada bizim millet, zafer marşı yerine korkunç bir sevinçle tekbir getirmişti. O zamandan beri bu ses bana, hiçbir notaya henüz sığmamış, dehşetli bir muharebe narası tesiri yapar.'

Namık Bey biraz yorulmuştu. Bunu sık sık nefes alışından anlamıştım. Yokuşu çıkıncaya kadar bir şey konuşmadık. Nihayet:

'Eserinizdeki saatçi esnafını kim oynamıştı,' diye sordum.

'Değeri yok... Bitti. Asıl mesele tutmamış bir operet yüzünden benim bu hayatta nasıl kalmış olmamdadır. Bir paşa ahabım vardı. Mütekait paşalardan. Sanata meraklı değil, sanata meraklı görünmeye hevesli bir zengin adam. Benim operetimin hatırı için bir bina yaptırmaya karar verdi. Kadıköy'de, şimdi sinema olarak kullanıyorlar galiba... Berlin Operası'nın modelini getirttik. Bunun adeta minyatürü yapıldı. Tavanındaki resimleri bir Beyaz Rus ressam çizdi. Resimler kötüdür. Fakat adamcağızın bütün Ortodoks sanatı kabiliyetini gösterir. Dikkat ettiniz mi?'

‘Hayır.’

‘Paşa’ya birisi, tiyatronun aynı zamanda bir ‘mektep-i edep’ olduğunu da söylemişti. Tavana sanat ilahlarının resimleri yerine, şefkat, merhamet, doğruluk, hakikat, adalet timsalleri koyuldu. Yalnız sahnenin üzerinde nefir üfleyen bir Yunan sanat ilahesi kocaman göğsü ile durur. Hasılı, binadan sonra kumpanyayı topladık. Bir müddet sonra binayı bir sinemacıya kiralamak icap etti. Hazindir... Çok hazin... Ama dünyada bir sürü başka kederler ve budalalıklar var. Mesela eskiden, devr-i istibdatta, İngiliz sarayının karşısında otururdum. Hünkâr yaveri idim. Beyoğlu’ndaki bu evi paşa babam, yalnız benim için satın almıştı. Bir çeşit garsoniyer... Bir sabah faytona binip mabeyne gideceğim sırada, ambalajı yeni açılmış bir piyano gördüm. Nasıl bir hisle hareket ettiğimi hâlâ kestiremem. Arabadan inmişim. Mağaza sahibi, sipariş edildiği için başkasına satamayacağını söyledi. ‘Yüz lira,’ dedim. Razi olmadı. ‘Beş yüz,’ dedim. Yine razi olmadı. Çaresizlikle, ‘Şu evi veriyorum,’ dedim. Bu hale çılgınlık denir. Herifi derhal faytona bindirip tapu dairesine götürdüm. Muameleyi öğleye kadar yaptırдыm. Piyano konağa taşınıncaya kadar deli gibiydim... Anlıyor musunuz?’

Anlamak pek kolay değildi. Fakat Namık Bey bu inanılmaz hikâyeyi o kadar kolaylıkla ve zerre kadar övünmeden anlatmıştı ki inanmamak da imkânsızdı. Beraber gülüştük.

‘O piyano hâlâ durur...’ dedi. ‘Böyle bir hatırası olduğu için midir bilmem, onunla çalarken duyduğum zevki başka bir piyanodan alamıyorum. Halbuki sesi dehşetli bozuldu. Diyeceğim şudur azizim: İnsan, dünyada bir türlü izah edemeyeceği ne münasebetsizlikler yapıyor.

Galile, dünyanın döndüğünü anlatamadı. Hem Galile’yi, hem de ona inanmayanları son derece iyi anlıyorum. Bana daima, eski insanlar birçok mühim şeyler daha keşfetmişler de, mütemadi muharebeler neticesinde bunlar zayi olmuş gibi gelir. İnsanlığa karşı duyduğum uçsuz bucaksız merhamet galiba bundan...’

Namık Bey yine ceketinin yakasını sımsıkı tutmuştu... Bir elektrik fenerinin altında idik. Demin esmer kadının elini kibar bir hürmetle öperken fena giyinmesini ve bu sabah tıraş olmadığını nasıl fark etmediğime şaşım. Sonra bu nasıl hünkâr yaveri idi. Kanaatimce hünkâr yaverleri, boylu poslu, palabıyıklı olmaya sanki mecburdular. Kılıç, kordon, apolet, beyaz eldiven, parlak düğmeler, mahmuzlar, çizmeler, bir sürü nişan ve şu küçücük ihtiyar... Adamcağız baştan beri operet insanı imiş...

Artık Karacaahmet mezarlığının kenarından geçiyorduk. Alçak duvarların üstünde Bodler’in geceyi duvara benzettiği mısrayı hatırlatan bir katılıkta iç içe ve dimdik serviler duruyordu. Tramvay caddesi o kadar boştu ki insana, parlayan demiryolunun üzerinden, bir daha gelmemek üzere, yaşamaya ait bir şeyler geçip gitmiş hissini veriyordu. Burası bir mezarlıktan ziyade bir tiyatro dekoruna benzemişti. Hiçbir ses, ama hiçbir ses işitilmemesi acayıptı.

Yanımda yürüyen Namık Bey, kendisini iki kere omzuma çarptı... İkinci defada korktuğunu anladım.. Ne yapmak lazım geldiğini düşünüyordum ki, arkasına bakarak, telaştan kısılmış bir sesle:

‘Bizi takip ediyorlar...’ diye fısıldadı.

‘Yok canım.’

‘Evet. Sezdirmeden bakınız...’

‘Bizi niçin, kimler takip edecek?’

‘Bilinir mi?’ –Kolumu tuttu– ‘Size bir şey söyleyeceğim. Lakin beni lütfen ayıplamayın.’

‘Rica ederim.’

‘Bilmem sizin de başınıza gelir mi? Korkunç bir roman okurken evde yalnızsak, dışarısı rüzgârlı, pencereler karanlıksa korkarız. Fakat bu korkunun manasızlığını da idrak ederiz. Öyle değil mi?’

‘Evet.’

‘Bir büyük şair, ‘Tavşan korktuğu için değil, kaçtığı için korkar,’ demiş. Doğrudur. Bu gece, ben kendi içimi ağız tadıyla dolduran bir şeyden kaçmaya uğraşıyordum. Bütün cehdim, kendi kendimi korkutmaya yaradı... Deminden beri, ‘Çocuk gibisin. Pek ayıp olacak. Yine paşazadeliğin tuttu,’ diyordum içimden... Halbuki her gece, daha geç saatlerde ben bu yoldan yalnız başıma eve giderim. Bu gece korku beni alt etti! Rica ederim... Beni evime kadar götürür müsünüz?’

‘Başüstüne. Memnun olurum. Meraklanmayın. Biraz sinirlisiniz.’

Ancak cevap verdikten sonra teklife hayret edebildim. Hakikaten her gece, daha geç saatlerde evine yalnız dönüyordu.

Bu rahatsız mevzuyu değiştirmek gayretiyle sigara paketimi çıkardım. Kibrit sessizliğin içinde bir kırbaç gibi şakladı.

Köşeyi dönünce, tramvay yolunu tamirle meşgul işçilere rastladık. Ameleler yorgun yorgun hareket ediyorlardı. Bir tanesi kısa bir kazma ile paket taşlarını sıkıştırıyor, bir diğeri kulpundan tuttuğu ağır bir kütüğü bunların üzerine vuruyordu.

Yanlarından geçerken başlarını çevirip bize bakmadılar.

Ben Namık Bey’in artık rahatlayıp rahatlamadığını düşünüyordum ki bir polis kulübesine yirmi adım kala, kolumdan tutup beni dürttü:

‘İşte böyle,’ diye fısıldadı. ‘Ben de sosyalist sayılırım. Yalnız ben Marks’ı okuyarak bu kanaate gelmedim. Yıldızların tetkiki felsefi bakımdan beni sosyalizme götürdü. Hayat bazı insanlar için zor.’

‘Evet, haklısınız.’

‘Lakin bu itirafım aramızda kalsın.’

‘Tabii.’

‘Bilmiyorum. Bu laf da münasebetsiz bir şey... Lakin ömrümüzde o kadar çok münasebetsiz laflar ederiz ki ha bir eksik, ha bir fazla. Hayatımda birtakım ihtiraslarım ve korkularım oldu ki onlara karşı ben en küçük bir mukavemet gösteremedim. Gökyüzünün bir manada kanun tanımaz avareliği beni işte bundan cezbediyor.’

Durup başını kaldırdı. Gökte yıldızlar kalabalık ve parıl parıldılar. Namık Bey Kısıklı’ya kadar derin bir vukufu bana felekiyattan bahsetti.

Birtakım تنها ve harap yollardan geçiyorduk.

Ay, artık kırmızı azametini kaybetmiş, adi bir beyazlıkla etrafımızda dolaşıyordu. Havada, kuru ot ve toprak kokulu bir rutubet başlamıştı.

Geniş bir sokağa saptık. Burası, duvarların arasında, göz görebildiği kadar uzanıyor, bahçelerdeki ağaçların gölgesi yere uzunlu kısıklı düşüyordu.

Gayet büyük bir bahçe kapısının önünde durduk. Kapının kanatları o kadar büyüktü ki insana, açılıp kapanması için dev cüsseli zenci köleler lazım gibi bir şeyler düşündürüyordu.

Namık Bey:

‘İşte geldik!’ dedi.

‘Bana müsaade.’

‘Hiç olur mu? Yoruldunuz. Buyurun bir kahve içersiniz.’

‘Geç oldu. Rahatsız etmeyeyim.’

‘Bir kahve canım. Ucuz bir ödeşme olur. Kırk yıl unutulmazmış.’ Adeta yalvarıyordu.

Bakımsızlıktan ormana dönmüş, kocaman bir bahçeye girdik. Ayışığı buranın yabaniliğini birkaç misli artırıyordu.

Köşk, pek büyüktü. Pancurları kapalı olduğundan ışık yoktu. Cümle kapısını koruyan camlı bölmenin ekser camları kırılmıştı.

İçeri girince Namık Bey elektrik düğmesini çevirdi.

Küçük bir ampul, yüksek tavandan ince bir sicimle asılmış gibi çırılçıplak sallanıyordu.

Burası, fevkalade büyük, bomboş bir taşlıktı.

Sol tarafta aralık duran bir kapıdan içeri baktım. Hiçbir mobilya göremedim. Kenarda kocaman bir küp, kalın boynu koparıldıktan sonra taşa gömülmüş şişman bir ceset gibi duruyordu. Tam karşımızda, merdivenin altında dar bir aralık, derinlere ve ilerilere doğru karanlıkta batıp gidiyordu.

Geniş tahta merdiveni gıcırdatarak yukarı çıktık. Basamaklarda yol halısı falan olmadığından ayak seslerimiz birkaç misli artıyordu.

Orta kat sofası da tamamıyla çıplaktı. Çok yüksek pencereler tamamıyla perdesiz olduğu için ay ışığı içerisini baştan başa doldurmuştu.

Bu kadar büyük ve bu kadar boş bir evi ömrümdede ilk defa görüyordum. İçime korkulu bir ürperme gelmemiş olsaydı, kiralık bir ev geziyoruz zannedecektim.

Eğer Namık Bey’in muzipliği tutsa da, şuracıkta ‘Haydi size güle güle,’ demiş olsaydı, yalnız başıma geri dönüp sokağa çıkmaya cesaret edemeyecektim.

Oda kapılarından birisinin önünde durduk. Namık Bey sırtını biraz kamburlaştırarak bir müddet arandıktan sonra bir deste anahtar çıkardı. Bu kapıda asıl kilitten başka, bir de kocaman asma kilit vardı.

Namık Bey, ikisini de açtı:

“Buyurun, diye yana çekilerek yol verdi.

Sırtıma bir kurşun sıkacaklarmış, yahut da kapıdan içeride döşeme yokmuş da arkamdan itip beni bir karanlık yere düşüreceklermiş gibi tereddüt ettim.

Namık Bey tekrar:

‘Buyurun’ efendim, dedi.

Sesi rahattı. Artık hiçbir korku hissetmediğimi anladım.

Bu odada, çok şükür, eşyalar vardı. O zaman, insanlar tarafından kullanılan şeylerin nasıl canlı ve dost olduklarını, bize cesaret verdiklerini anladım.

Namık Bey elektriği yaktı.

Oda genişti. Ortada bir masa, bir köşede geniş bir divan vardı. Duvarlara baştan başa resimler asılmıştı. Ama nasıl... Küçük, büyü, çerçevesiz yüzlerce resim. Neredeyse, duvarların beyazlığı, çepeçevre ve tavana kadar örtülecekti.

Namık Bey de, bu odaya benimle beraber ilk defa girmiş gibi hayran hayran bakıyordu. Neden sonra:

‘Şöyle oturalım mı?’ dedi.

Pencerenin önüne iki iskemle getirdi. Oturduktan sonra kolumu tutarak birisini uyandırmaktan,

yahut bir aksi cevap almaktan korkuyormuş gibi yavaşça:

‘Gravürden elbette anlarsınız,’ dedi. ‘Gravür el işçiliğidir. Mukaddes bir sanat. Resim de el işçiliği değil mi, diyeceksiniz. Evet... Beşeri bir sanat... Halbuki gravürde bir çeşit mukaddeslik var. Gravür, ağır ağır fakat emniyetle yürüyen bir medeniyet gibi Avrupa’ya Çin’den geldi. Vatikan kütüphanesinde bulunan bir vesikadan anlaşılıyor ki milattan üç yüz küsur yıl önce Çin’de gravür mevcutmuş. Asya korkunç ve acıklı bir yerdir.’ –Elini, ışıktaki bembeyaz salladı– ‘Asya steplerine, küçük ve kalın tekerlekli üstü meşin çadırlarla örtülmüş göçebe arabalarından ve uzun tüylü deve kervanlarından başka hiçbir medeni vasıtayı ben yaraştıramıyorum. İnsanın, Çin’e karşı duyduğu korkulu hürmeti Marko Polo gibi hissetmesi güzel şey... Çok eski ve sahici bir Çin gravürü elde etmek isterdim.’ –İçini çekti– ‘Dünya kocaman azizim; dünyada insan emeğiyle meydana getirilmiş nice harikalar var. Bir fert tarafından değil, muazzam devletler tarafından bile bir araya getirilmez harikalar...’

Bir müddet çenesini kaşıyarak sustu:

‘Avrupa’nın en eski gravürü 1418 tarihinde tahta üzerine yapılmıştır,’ dedi. ‘Malines’de eski bir sandık içinde bulundu. İsa ile Meryem’i musavverdir. Ben asrımızın tanınmış gravür sanatkârlarından birer parça elde ettim. Şu gördüğünüz Picasso’dur. Biraz aşağıda asılmış olanı Morandi.’ –Mahzun mahzun gülümsedi– ‘Hepimiz budalayız. Madeni plak üzerine çizilen sanat eserini asit nitrikin yardımıyla hâkkeden gravüre de l’eau-forte’u Almanlar, ilkin Alber Durer’in 1603’te yapmış olduğunu iddia ederler. Halbuki onu, İtalyanlar, François Mozzoli’nin eseri ve buluşu sayıyorlar. Ben razıyım, icat onların olsaydı da bizde de bu işin büyük sanatkârları yetişseydi. Müslümanlığın tasvir düşmanlığı tarafına, bilemezsiniz nasıl kızıyorum. Bizi resimde öksüz bırakmışlar...’

‘Aldırmayın,’ dedim, ‘insaniyet bir bütündür. Onların eserleri de nihayet bizim sayılır. Mikelanj, Rambrant, Sezan, artık şu, bu memleketin malı olmaktan çıktı. Molyer, Şekspir, Gorki gibi, bunlar da dünya vatandaşı... Nitekim Mimar Sinan da öyle...’

‘Nikbinliğinize haset ediyorum. Gençsiniz. Ne güzel...’

‘Ama haksız mıyım?.. Bizim de çinilerimiz, el zanaatkârlarımız, tezhip, minyatür sanatımız, hele fevkalade işlenip incelmüş şiirimiz yok mu?’

‘Şiirimiz. Sahi... Mısra yapmak ve hayal işlemek nasıl da Şark’a mahsustur. Hafız’ı sever misiniz?’

Cevap beklemeden mehtaplı geceye pek yaraşan Farisi şiirler okumaya başladı. Sesi o kadar güzeldi, okuduklarını o kadar derinden duyuyordu ki kendimi, Ömer Hayyam’a ait bir İngilizce kitabın bol yıldızlı fakat loş resimleri içinde yaşıyorum zannettim.

‘Bakınız, şöyle tercüme edilebilir,’ diyordu: ‘Sevgiliye giden konak yerlerinde biz nasıl kendimizi emniyet içinde görürüz ve rahat edebiliriz. Her saat başında ‘Haydi yüklerinizi bağlayın!’ diye çanlar çalınıyor. Gece karanlık, dalgalar korkunç ve girdaplar önümüzde iken, sahillerin kayıtsız ve yükleri hafif insanları bizim halimizi nereden anlayacaklar? Hafız’da bir dehşetli yaşamak azmi var. Bunlarda tasavvufa ait bir şeyler vehmedenler de oluyor. Halbuki ben Hafız’ın yalnız sevgilisi için şiir söylemiş olduğuna eminim ve onu bu haliyle daha çok seviyorum.’

Bir başka Farisi gazeteye geçti ve tercüme etti:

‘Hafız, saçları dağınık ve terlemiş... Dudakları gülümser ve sarhoş... Gömleği açılmış... Elinde bir sürahi ile... Şiir okuyarak... Dün gece... Yatağımın başına geldi, oturdu... Buradaki ‘gömleği açılmış’

sözü bana her zaman Karacaoğlan'ı hatırlatır: 'İliklemiş düğmelerin, Çözer Elif Elif diye...' Bir başka halk şarkısında 'Bahçelerde meleme, Kız göğsün düğmeleme' demez mi? Şirazlı Hafız, Karacaoğlan ve adı bilinmeyen halk şairi nasıl da akrabadırlar. Hepsi de hareket halindeki beşeri güzelliğe meftun! Üçünü de Fransızcaya çevirmek istedim. Kabil olmadı. Şiirde milliyet damgası, başka hiçbir sanatta rastlanmayacak kadar kuvvetli.'

Bir müddet dışarısını seyrettik. Bahçenin ortasında duran asırlık çam ağacı, geniş gölgesinin üzerinde hiç kıvıldamadan duruyordu.

Namık Bey, siyah şapkasını divanın üstüne bıraktı. Gözlerinde bir tereddüt fark ettim. İlk defa beni bu kimsesiz eve getirmesindeki maksadı düşünerek rahatsız oldum.

Nihayet karar vermiş olmalı ki:

'Size hazinemi göstermeliyim,' deyip ayağa kalktı.

Sofaya çıktık. Bitişik odanın kapısı da çiftle kilitle muhafaza ediliyordu.

Namık Bey anahtarlarla uğraşırken tekrar deminki 'boş ev' korkusuna kapıldım.

İkinci odada, insanın içini ürperten bir 'kalabalık' vardı. Yarımşar metre boyunda bir bebek kalabalığı... Bunlar sıra sıra ve 'ciddiyetle' duruyorlardı ve korkunçlukları, muhakkak, oyuncak oldukları halde insana son derece ağırbaşlı görünmelerinden geliyordu.

'Öteki odada fakirliğimi ve biçareliğimi gördünüz. Gravür koleksiyonum, insanı ağlatacak kadar fukaradır. Halbuki bunlar dünya yüzünde bir tane... Yalnız bende bulunan bir hazine... Bakın, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk padişahından Abdülhamid'e kadar bütün devirlerin kıyafetleri. Evvela bunları bütün hususiyetleriyle tespit için senelerce uğraştım. Fransız, İngiliz, Avusturya-Macaristan, Rus, Alman, İtalyan kütüphanelerindeki, taş basma, el yazma eserleri, minyatürleri tetkik ettim. Şekilleri ve elbiseleri bizzat çizdim, boyadım. Sonra Viyana'da başında durarak yaptırdım. Geçmiş gün, bana dokuz bin altına mal oldular sanırım.'

Ellerini ovuşturarak sustu. Koleksiyon o kadar renkli, hususi ve sanatkârane idi ki uğruna harcanan bu kocaman servet bu anda pek değersiz kalıyordu.

Namık Bey, artık derbeder kıyafetli küçük ihtiyar değildi. Nazarımda, Öjeni Grande, Goryo Baba, Otello, Karamazof gibi ebedi bir ihtiras numunesi haline gelivermişti. Belli ki, onun için dünyada, yalnız bu oda ve bu odayı dolduran oyuncak tarih insanları vardı. Bizzat kendisi bile nihayet teferruattan ibaretti.

İnatçı bir cansızlıkla duvara bakan güzel bir bebeği gösterdi:

'İşte Genç Osman! Bu, bana, bütün bir kanlı tarih parçasını, Yedikule zindanlarında katilleriyle boğuşarak can veren çocuğu, Naima tarihinden daha iyi anlatır. İşte Patrona Halil. İşte Yeniçeri ortalarını topa tutan Kara Cehennem. İşte Nizam-ı Cedid. Hasılı, işte size Osmanlı tarihi.'

'Evet. Fevkalade...'

'Değil mi efendim? Her gün tozlarını alırım. Çocuklarım bunlar benim. Evlatlarım. Huysuzluk etmeyen... Akıllı... Terbiyeli evlatlar...'

Kısa kısa güldü, neden sonra, bebekleri uyandırmamak istermişiz gibi ayaklarımızın burnuna basarak dışarı çıktık.

Kocaman sofada, ümitsiz ve ağırbaşlı bir boşluk vardı. Merdivene doğru baktım. Hiç hazır olmadığım halde:

'Bana müsaade etseniz Namık Bey,' dedim.

‘Gidiyor musunuz,’ diye dalgın cevap verdi. ‘Pekâlâ! Sizi alıkoydum... pekâlâ!’ Bebeklerin tesirinde olduğu meydanda idi. Bir yol ortasında imişiz gibi, ‘Güle güle,’ dedikten sonra hattâ elimi bile sıkımayaya lüzum görmeden dönüp gidecek sandım.’

Zaten âdeti olduğu üzere sol eliyle ceketinin yakasını tutmuş, defolmamı bekliyordu.

Elimi uzatıp uzatmamakta bir müddet tereddüt ettim. Aklına bir şey gelmiş gibi birden şaşırıldı:

‘A... tamamıyla unuttum,’ diye telaşlandı, ‘affedersiniz. Kahve içmeden dünyada olmaz.’

‘Teşekkür ederim... Bir başka zaman...’

‘İmkân var mı? Buyurun... Bir dakika... Bir dakikada hazırdır. Buyurun. Yoksa beni çok üzersiniz.’

Tekrar duvarları resimlerle dolu odaya girdim.

Resimlerden birisine yaklaştım. Çerçevenin içinden uzun sakallı bir adam, yüzüme dargın dargın bakıyordu. Omzunun birisi hafifçe aşağıya sarkmıştı. Dudakları o kadar kuvvetle çizilmişlerdi ki, birdenbire suratıma tükürmesinden, anlayamadığım bir lisanla bir şeyler bağırmasından korkarak yürüdüm. Daha büyücek bir tabloda soluk benizli, hasta bir kadın vardı. Gözleri, sanki boya ile değil de, ayışığının gümüşi rengiyle parlatılmıştı. Bunlar, birçok defa kapatıldıkları halde tekrar açılmış ve öylece açık kalmış inatçı ölü bakışlarına benziyordu.

Burada, vaktiyle tabloları yapılmış esrarengiz ve irreal insanlar kendi keyiflerince yaşıyorlardı ve hepsi de beni yadırgamamışlardı.

Namık Bey:

‘Neden oturmadınız?’ diye içeri girdi.

Yine pencerenin önüne karşı karşıya oturduk. Demin divana bıraktığı geniş kenarlı siyah fötr şapkası, siyah bir kediyi andırıyordu.

Uzun müddet bir şey konuşmadık. Neredense, geceye ipekli kumaş dendiğini hatırladım. Şu anda bu ‘ipekli kumaş’ kendisine mahsus bir hışırtı ile pencere pervazlarına sürünerek dışarı akıp gidiyordu. Hiçbir zaman bu kadar uzun bir gece yaşamadım.

‘Osmanlı tarihine ait koleksiyonunuz pek muhteşem,’ dedim, ‘bir sergi açsanız.’

‘Hiç olur mu?’

‘Neden?’

‘Olmaz ki.’

‘Pek kıskançsınız. Şimdi anladım. Ancak çok mesut insanlar kıskanç olurmuş.’

‘Çok mesut...’

Birdenbire sofada bir ayak sesi duyuldu. Bu kocaman evde bizden başka insan bulunması gayritabii imiş gibi irkildim. Ayak sesleri de bir acayıpti. Bir kere fevkalade uzaktan geliyorlar, bir filmde gördüğüm makine adam gibi ölçülü adımlarla ve tahta demir gürültüsü ile yaklaşıyorlardı.

Büyük bir iç sıkıntısı ile bekledim.

Kapı edeple vuruldu. Sonra biraz aralandı. İçeriye muallakta duruyormuş gibi bir tepsi uzatıldı.

Bu anda aklıma Çinlilere mahsus bir intihar şekli geldi. İki kutuya iki yılan koyarlarmış. Birisi zehirli, birisi zehirsiz. Ev sahibi, misafirini intihapta serbest bırakır, ellerini ipek cübbesinin geniş kolları içine saklayarak vakur ve mütevekkil tebessüm edermiş. Misafir elini kutulardan birisine sokunca, o da aynı hareketi öteki kutuya tatbik edermiş.

Namık Bey, tepsiyi aldıktan sonra dışarıya ‘Mersi,’ dedi.

‘Zahmet oldu efendim, gece vakti...’ dedim.

‘Estağfirullah...’ –Fincanları pencerenin içine bıraktı– ‘Size bir şey soracağım. Daha gençsiniz. Başınızdan çok macera geçmemiştir. Okur musunuz?’

‘Çok okurum.’

‘Mutlak böyle bir şey okumadınız.’ –Öksürdü– ‘Hiçbir romanda rastladınız mı? Benim gibi küçücük, çelimsiz bir adam, 72 gün, bir diğer insanla, hiçbir maddi mecburiyet olmadığı halde, aynı evde, aynı odada kalıyor. Bu diğer insan tarafından öldürülmesi ihtimali üçe karşı birdir.’

Gözlerimi kırpıştırarak yüzüne baktım. Pek kibar bir hareketle sigara verdi:

‘Karımı çok kışkırdığımı söylerler... Onun için gaddar bir müstebit olduğum meşhurdur. Buraya tek başına kapatmışım. Kimseyle konuşmaz, erkeklere değil, kadınlara da çıkarmazmışım. Daha beteri, kendim de şurada burada haylazlık edermişim. Aktrislerle düşüp kalkarmışım. Bunları elbette işittiniz.’

‘Hayır işitmedim. Zaten işitsem de... Böyle dedikodular... beni alakadar etmez,’ diyecektim. Meydan vermedi.

‘O halde geç kalmışsınız. Ben de biliyorsunuz da merakınıza hakim oluyorsunuz’ sanmışım. Ben Mavi Sakal’dan, Landrü’den daha korkunç bir insanım...

‘Bilakis... Rica ederim.’

‘Durun canım... Bir kere evime girdiniz. Buraya sizden başka bir iki dost daha girebilmiştir. Ben diğerleri için başka, sizin için başka adamım... Size maceramı anlatmalıyım.’

Yarın, fazla konuştuğu için belki pişman olur diye düşünerek, duymaya başladığım büyük meraka rağmen mâni olmak istedim:

‘Maceranızı merak etmiyorum,’ dedim, ‘siz iyi bir insansınız. Sanatı tanıyor ve seviyorsunuz. Benim gibi bir sanat heveskârının elinden tutunuz, size ne olursa olsun minnettarım.’

‘Merak etmemek mümkün mü? Sonra söylediğime pişman olurum mu sandınız? Ben de arada sırada birisiyle dertleşmeye muhtacım. Karımla Paris’te tanıştık. Onu ilk defa Louvre’da Rafael’in bir tablosunu kopya ederken görmüştüm. İyi ressamdır. Müthiş seviştik. İtalya’yı, İspanya’yı, Mısır’ı beraber gezdik. Bu köşk ona sakladığım son sürprizdi. Çamlıca... Boğaz... İstanbul... Şark... Sanatkâr bir Fransız kadını için, hele seviyorsa, sahici bir cennettir. Buraya yerleştik. On sene geçti. Hastalandı. Doktorlar rahim ameliyatına lüzum gördüler. Ameliyatın tehlikesi şurada idi: Bu ameliyatı geçirenler, netice itibarıyla ya fahişe olurlarmış, yahut birisini öldürürlermiş. Yahut da delilik derecesinde dindar...

Evvela kulak asmadım, fakat ameliyattan sonra facia başladı. Karım eskisi gibi idi. Ben evhamlanmışım. Uykularım kâbus haline gelmişti. Onu dikkatle göz hapsinde tutuyordum. Beni öldürmesinden daha fecisi, bir başkasını öldürerek ebediyen tımarhaneye kapatılmasıydı. Hizmetçileri defettim. Beni sanki gündüz öldürememiş gibi geceleri sabaha kadar korku ile titriyordum. Gün doğunca bir başka azap başlıyordu. Onu bir başka erkekle düşünerek deliye dönüyordum. Kendisi hiçbir şeyin farkında değildi. Yalnız benim değiştiğimi görerek üzülüyordu.

Bu yetmiş iki gün, yetmiş iki gece nasıl geçti, anlayın. Ben şimdi 43 yaşındayım. O zaman ancak 23 yaşındaydım. Saçlarım bu yetmiş iki gün içinde beyazlaştı. Yüzüm buruştu. Ben yetmiş iki günde ihtiyarladım.

Yetmiş üçüncü gece biraz dalmışım. Sarsarak uyandırdı. Her tarafı titriyordu.

‘Namık! Namık! Şuraya bak,’ diye fısıldadı.

Gösterdiği yerde duvardan başka bir şey yoktu. Tekrar:

‘Bak,’ dedi, ‘Meryem’i görmüyor musun? Hani Louvre’da resmini yapıyordum. Seninle onun huzurunda tanışmıştık. Rafael’in Meryem’i...’

Korkunç bir sesle haykırmışım, ‘Kâbus geçti!’ diye. Sinirlerim o kadar bozulmuş ki, kendi sesimden, gene kendim korkacak kadar yüksek sesle ağlamaya başladım. Artık karımın ne fahişe olması, ne de birisini öldürmesi ihtimali kalmamıştı. O gece duyduğum sevinç, insanı öldürebilirdi.

Ağlayarak yüreğimdeki ağırlığı boşalttıktan sonra, galiba gülererek doğruldum. Onu şiddetle kucaklamak, bağıma basmak istedim.

Geri çekildi. Ve yataktan dışarıya fırladı.

İşte o gecedен sonra bir daha yatağa girmedi. Yaz kış yukarı katta tahtaların üstüne serdiği bir kilime uzanıp yatıyor... Saçlarını dibinden kestirdi. Katolik rahibelerin giydikleri beyaz başlığı var. Beni bırakmadığı için manastıra gitmiyor. Beni İsa’nın yoluna getirmek vazifesi imiş. Bana, bunun için nasıl yalvardığını görseniz... Yeminler ettim. Ne isterse o olduğumu söyledim. İnanması için bir şart ileri sürüyor. Ben de bir manastıra kapanmalı imişim.

Tam yirmi yıl bu böyle... Onu hâlâ ölesiye seviyorum. Ona ihanet ettiğim zamanlar, vicdan azabından ağlarım. Evimizin bütün eşyasını rahibelere verir. Bu iki odanın kapısı neden sımsıkı kilitlidir, evde niçin hiçbir şey kalmadı, şimdi anladınız mı? Bir arzusu var: Gece gündüz Allah’a yalvarıyormuş. İkimiz de cüzam illetine tutulmalı imişiz. Bu suretle ruhlarımızı kirleten bu etten kalıplar yavaş yavaş çürür, dökülür, biz yaşarken temizlenmiş olurmuşuz... Şimdi bana tekrar, ‘Mesutsunuz da ondan kıskançsınız...’ diyebilir misiniz?”

Cafer birdenbire sustu. Bu güzel Türk odasına, bir eski Katolik kilisesinin ağır hüznü çökmüştü.

Nermin, yüzü biraz sararmış olarak sordu:

“Kadını gördünüz mü?”

“Evet... Sonra bir gün gördüm. Harikulade güzeldi. Ayaklarındaki kalın köseleli kocaman kunduralar hâlâ gözümün önündedir.”

“Operetiniz ne oldu?”

“Operetten nefret ettim.” –Cafer kendini topladı– “Affedersiniz... Sizi kederlendirdim. Halbuki... Ben bu hikâyeyi gülesiniz diye anlatmak istemişim.”

“Bilakis... Pek enteresan... Namık Bey şimdi nerede?”

“Karısıyla beraber Roma’ya gittiler.”

“Bu maceranın esaslı bir tarafı var: Kocasının karısına karşı duyduğu uçsuz bucaksız sevgi... Neredeyse, o kadın bahtiyar diyeceğim. Değil mi efendibaba?”

“Evet küçük hanım.”

“Rica ederim.. Eğleniyor musunuz? Böyle bir hikâyeden sonra...” Cafer, ayağa kalktı:

“Bana müsaade efendim,” dedi. “Vakit geçti. Sizi rahatsız ettim.”

Efendibaba ile hanımmannenin ellerini öptü. Onlar da, kendisi de, icap etmezmiş gibi Nadide’den bahis açmadılar.

Yalnız kapı önünde elini sıkarken Nermin:

“Nadide gelemediğine üzülecek,” diye fısıldadı, “ona bir şey söylemek ister misiniz İhsan Bey?”

“Hayır. Size teşekkür ederim. Bizim yüzümüzden yoruldunuz.”

“Hayır...” –Bu esnada uzaktan bir saat vurmaya başladı. Kız yavaş sesle darbeleri saydı– “Sekiz...”

dokuz... on... on bir... on iki... Bu da cinayet saati mi?”

“Hayır... Bu gece keder saati...”

“Ne kederi?”

“Yalnızlık...”

“İki milyar insanın içindeyken mi?”

“Evet. Bon n i⁷ Nermin Hanım.”

“İyi geceler efendim...”

Kapı arkasından kapandığı zaman Cafer bir an ne düşüneceğini şaşırarak durdu. Buraya neler tasavvur ederek gelmişti. Tertemiz, sevimli hanımanneyi ilk görüşte ve bütün otomobil yolculuğu esnasında usta bir randevucuya nasıl benzetmişti.

Adi bir alışverişe geliyorum zannederken... Namus... Temizlik... Biraz edebiyat, biraz sanat...

Cafer sola sapıp Beyoğlu'na çıkacağına sağa dönerek Beşiktaş'a indi. Nadide'yi çoktan unutmuştu.

⁴ Fransızca “charme” kelimesinin Türkçeleştirilmesiyle oluşturulmuştur, “cazibe, çekicilik” anlamına gelir. –yhn

⁵ Bonjour lahanam!

⁶ Lahananız burada değil madam!

⁷ Fransızca “Bonne nuit” tümcesinin Türkçeleştirilmesiyle oluşturulmuştur, “İyi geceler” anlamına gelir. –yhn

Dördüncü Kısım

Ölüm Tehlikesi

İhsan, hikâyenin daha başlangıcında fıkır fıkır gülmeye başladı:

“Hovardalığin birinci şartı sabırdır. Kadıncı erkek, beklemekten usanmayacak...”

“Bir kahve. Bir tane daha isteyecektim. Utandım. Bir de senin sözüne uyup yola çıktığım için kendime kızdım. Pişman oldum.”

“E?”

Cafer, başından geçenleri bütün tafsilatıyla anlattı:

“Böyle işler hep benim başıma gelir,” dedi. “Senin yerine, yedek olarak keyif etmeye gitmiştim.”

“Ben seni keyif etmeye yollamadım. Yoksa emanete ihanet mi edecektin?”

“Hayır. Nermin Hanım o kadar temiz bir kızdı ki... Onun evine hakaret edemezdim.”

“Bu kız, çok güzel galiba?”

“Çoook...”

“Namık Bey’in macerasını ne sebebe anlattın kuzum?”

“Vallaha ben de onu düşünüyorum. Başlarken kızı eğlendirmek istiyordum. Sonra içime bir keder çökmüş. Farkında değilim. Farkına vardığım zaman iş işten geçmişti. O küçük eve imrendim İhsan! Böyle bir evim, böyle akrabalarım olsun istedim galiba.’

“Vay canına! Biz bu hisse güzel kadınların huzurunda kapılıyoruz. Nermin Hanım’ı merak etmeye başladım. Hele bir daha tarif et şunu!.. Gözleri koyu lacivert mi dedin?”

“Bilmem... O kadar masum ve namuslu ki... Senin gibi bir imansızın eline düşmesine razı olamam. Bak, bozuşuruz.”

“Kıskançlık ha! Nermin Hanımı mutlaka bulmalıyım.”

“Gözünü patlatırım.”

“Sabırlı ol dedik ya... ‘İhsan Bey size can u yürekten âşık olmuş, derim...’ Nasıl işine geliyor mu?”

“Sen ilan-ı aşk edeceksin, bir de bu benim işime gelecek öyle mi?”

“Ah, budala! Nermin Hanım için ‘İhsan Bey’ sen değil misin?”

“Razı değilim. Kıza dokunma.”

“Burnumun ucuna yapıştırmayacağım. Yine bir vapur gezintisine götürürüm. İkinci randevuda benim yerime sen gidersin.”

“Şaka etme. Vallaha Cahide’ye söylerim. Saçlarını yolar.”

“Bu kadar ciddi mi? Nermin Hanım’ı görmezsem ben ölürüm. Yarın gitmeliyim... Beklettiğim için af dilemeliyim. Nadide’ye bir haber yollamak bahanesiyle... Sana bir başka teklifim var. Nadide’ye karşılık Nermin... Haydi ver elini...”

“Bırak... Elimi bırak diyorum. Sen fena halde ahlâksız olmuşsun. Nermin, öyle kocasından boşanan ve boşanmadan evvel kendisine bir yenisini peylemeye çalışan Hint kumaşlarına benzemez.”

“Görürüz.”

Cafer, kendisine pek güvenen arkadaşına az kalsın yalvaracaktı. Dişlerini sıktı. Dargınlığını belli etmemeye çalışarak gülümsedi.

Fakat İhsan’dan ayrılır ayrılmaz ilk rastladığı otomobile atlayıp Maçka’ya koştu. Ancak son tramvay durağında aklı başına gelmiş olmalı ki otomobili savarak mektebin karşısındaki bir kır kahvesine oturdu.

Buraya gelirken bu hareketini pek tabii bulmuş, Nermin'le kolayca görüşeceğini zannetmişti. Düşündükçe işin içinden işler çıktı. Bir kere kıza ikinci defa Nadide bahanesiyle yaklaşmak doğru olmayacaktı. Başka birisini seviyor görünerek, kendisiyle alâkadar olunmasını bakalım Nermin Hanım kibar bir hareket sayar mı? Hem sonra asıl meseleyi nasıl açacak? Kendisinin İhsan olmayıp Cafer olduğunu söylemek için cesaret ister. Arkadan, sahici İhsan'ın meraka kapıldığını, bu meraktan kıza fenalık gelebileceğini nasıl anlatmalı?

Bir de efendim, bakalım Nermin Hanım, İhsan'ın tasavvurlarından korkacak bir mahluk mu? Vapur gezintisini cana minnet bilirse... Hakikatte hayal ettiği temiz aile kızı değilse...

Bu düşünceye varır varmaz, mahalleden tahkikat yapmaya karar verdi.